

รายงานการวิจัย

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
ต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ

**Study the Tourist's Satisfaction for the Wat Koh Community
as a Cultural Destination**

โดย

ณัฐวุฒิ สุวรรณช่าง และคณะ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ปีงบประมาณ 2551

รายงานการวิจัย

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
ต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ

**Study the Tourist's Satisfaction for the Wat Koh Community
as a Cultural Destination**

โดย

นายณัฐวุฒิ	สุวรรณช่าง (หัวหน้าโครงการ)
นายณัฐวุฒิ	ผารัง
นางสาวกรวรรณ	เทียนทวี
นางสาวกัญยารัตน์	จินตามณี
นางสาวจิราภรณ์	สุวรรณชาติ
นางสาวปิยรัตน์	ธิดาชัย
นางสาวอัจฉณา	โพธิ์ชีพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ปีงบประมาณ 2551

ชื่อการวิจัย : ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ

คณะผู้วิจัย : นักศึกษาศาสาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวชั้นปีที่ 4

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

วันเดือนปี : มิถุนายน พ.ศ. 2550 - มกราคม พ.ศ. 2551

ผู้สนับสนุนการวิจัย : สำนักงานส่งเสริมการวิจัยแห่งชาติ (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ต้องการศึกษา ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ รวมทั้งเพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ ในช่วงเดือน มิถุนายน-ตุลาคม พ.ศ. 2550 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 420 คน โดยมีแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเที่ยวชุมชนวัดเกาะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 21 - 25 ปี เป็นนักเรียนนักศึกษา มีรายได้โดยเฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท เหมือนกันทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ การเดินทางนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เดินทางมาโดยรถส่วนตัวขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่เดินทางมาโดยรถโดยสารประจำทาง

ในด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจในองค์ประกอบต่าง ๆ อยู่ในระดับมากเกือบทุกองค์ประกอบ มีเพียงองค์ประกอบทางด้านความสวยงามและความน่าสนใจของชุมชนวัดเกาะในด้านภาพเขียนฝาผนังภายในอุโบสถวัดเกาะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจในระดับมากและที่เห็นถึงความแตกต่างได้ชัดเจนในด้านความพึงพอใจระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติคือองค์ประกอบด้านบริการด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ในด้านความพอเพียงและความสะอาดของแต่ละองค์ประกอบย่อยนั้น นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจในระดับปานกลางโดยที่นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจในระดับมาก

จากการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับข้อเสนอแนะ ในด้านความสะอาด สาธารณูปโภค สุขาสาธารณณะ ลานจอดรถ การประชาสัมพันธ์และข้อมูลสารสนเทศ นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณวัด เพิ่มลานจอดรถในบริเวณชุมชน และเพิ่มจำนวนห้องน้ำสาธารณะให้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนให้เป็นผู้นำเที่ยว และควรมีการประชาสัมพันธ์วัดเกาะให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

Reserch title: Study the Tourist's Satisfaction for the Wat Koh Community as a Cultural Destination.

Investigators : The senior student of the tourism industry Program,

Faculty of humanities and social sciences, Petchaburi Rajbhat University.

Project Duration: June, 2007 – January, 2008

Abstract

This research is to study the tourist satisfaction on cultural tourism resources at Wat Koh community and to access the problems against the development of tourism resources. The random samples are Thai and foreign tourist who traveling to Wat Koh during June-October 2007 which counted 220 persons, using the questionnaire and interview as the data collection. The result is as below:

The tourist who travel to Wat Koh is more female than male, age between 21-25 years old, student, average income lower than 5,000 Baht both Thai and alien, mostly travel by personal vehical for Thai and foreigner by bus.

The tourist satisfactory on the tourism management of Wat Koh community, the study found that Thai and foreigner tourist is at good level almost every factor specially the attraction of Wat Koh mural painting inside the temple inwhich Thai tourist has the most satisfaction but for the foreigner is at good level. The obvious different between Thai and foreigner is the factor of infrastructure and facility, the other minor factor Thai is fair and foreigner is at good appreciate.

As the result of the research on the satisfaction of the tourist on the cultural tourist resource of Wat Koh community, it reveals the problems and the tasks which can be applied to pave the way for solving the problems and developing tourism industry. As a matter of suggestion on the cleanliness, facility, public rest room, car park, public relation and the information, both Thai and foreigner suggest that the concerned agent should take better care of cleanliness surrounding the temple, increase parking space and more public rest room, moreover the promotion for local tour guide and public relation to promote Wat Koh should be considered.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ซึ่งได้รับความร่วมมือจากบุคคลและองค์กรที่มีส่วนทำให้การวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ ดังนี้ ดร. โฉมยง โต๊ะทอง และอาจารย์ณัฐวุฒิ สุวรรณช่าง ที่ปรึกษาโครงการวิจัยซึ่งได้ให้คำแนะนำในการทำวิจัย คุณกอบแก้ว ไชยสมนึก เลขานุการชุมชนวัดเกาะ คุณเจเร บูรณพาศินย์ ประธานชุมชนวัดเกาะ คุณไพบูลย์ เบญจวัชรเชิด รองประธานชุมชนวัดเกาะ คุณพจพันธ์ เพชรพงษ์ และคุณธรรวัช กาญจนวิภาพร กรรมการชุมชน และชาวชุมชนวัดเกาะทุกคนที่ได้ให้ความอนุเคราะห์คำแนะนำ ความช่วยเหลือ ให้ข้อมูลในการทำวิจัยและอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ทุกครั้ง

หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ คุณปภัทกร จรรย์รงค์ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองเพชรบุรี คุณศานต์ อรรถบวร รองผู้อำนวยการการท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ จังหวัดเพชรบุรี คุณธิดา โรจนสุวรรณ เจ้าหน้าที่องค์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) และคุณโสภภาพรณ บุญเลิศ หัวหน้างานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี

หน่วยงานเอกชน คุณเกียรติศักดิ์ กล่อมสกุล บริษัทบเทรคกิ้ง จำกัด คุณพระระวี สีเหลืองสวัสดิ์ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ในชายหาดชะอำ คณาจารย์และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิจัยขอขอบคุณหน่วยงานและบุคคลที่ได้กล่าวนามข้างต้นมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	ก
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญ (ต่อ)	จ
สารบัญ (ต่อ)	ฉ
สารบัญ (ต่อ)	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
คำถามการวิจัย	3
สมมติฐาน	3
นิยามศัพท์	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	6
ความหมายของการท่องเที่ยว	6
ความหมายของนักท่องเที่ยว	7
ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว	8
องค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว	9
ประเภทของการท่องเที่ยว	10
มูลเหตุหรือปัจจัยจูงใจให้อยากเดินทางท่องเที่ยว	12
การท่องเที่ยวยั่งยืน	13
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	15
ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	15
การวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว	16
การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาวัฒนธรรม	17
การอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยววัฒนธรรม	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน	20
ความหมายของคำว่าชุมชน	20
โครงสร้างของชุมชน	21
การมีส่วนร่วมของชุมชน	22
ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน	22
ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของชุมชน	23
ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน	23
เทคนิคการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน	24
เทศบาลเมืองเพชรบุรี	25
ประวัติการจัดตั้ง	25
สภาพทั่วไปของเทศบาลเมืองเพชรบุรี	26
องค์การเทศบาลเมืองเพชรบุรี	28
วิสัยทัศน์เทศบาลเมืองเพชรบุรี	28
สถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี	29
ประเพณีวิถีชีวิต	31
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ	32
ความหมายของคำว่า “พึงพอใจ”	32
ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องความพึงพอใจ	33
ทฤษฎีความต้องการ	33
ทฤษฎีความคาดหวัง	33
ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการ และการให้บริการสาธารณะ	34
การวัดความพึงพอใจต่อการบริการ	35
การใช้แบบสอบถาม	35
การสัมภาษณ์	35
การสังเกต	35
วัดเกาะแก้วสุทธาราม	35
ประวัติวัดเกาะ	36
สถาปัตยกรรมวัดเกาะ	38
ชุมชนวัดเกาะ	45
ลักษณะทางกายภาพ	45
อาชีพในอดีตที่สำคัญของชุมชนวัดเกาะ	46
ชุมชนเงินที่บ้านจีน	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	51
เครื่องมือในการวิจัย	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
การวิเคราะห์ข้อมูล	52
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	
ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	54
ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ	63
ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของสถานการณ์ของพื้นที่โครงการ	64
ปัจจัยภายใน	64
จุดแข็ง	64
จุดอ่อน	64
ปัจจัยภายนอก	65
โอกาส	65
ปัจจัยคุกคาม	65
ผลการลงพื้นที่และประชุมกลุ่ม	66
การประชุมชุมชนวัดเกาะครั้งที่ 1/2550	67
การประชุมชุมชนวัดเกาะครั้งที่ 2/2550	69
การประชุมชุมชนวัดเกาะครั้งที่ 3/2550	72
การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับชุมชน (Focus Group) ครั้งที่ 1/2550	75
สรุปข้อคิดเห็นจากหน่วยงานต่างๆ	76
สรุปผลการลงพื้นที่ครั้งที่ 1	79
สรุปผลการลงพื้นที่ครั้งที่ 2	83
สรุปผลการลงพื้นที่ครั้งที่ 3	85
สรุปผลการลงพื้นที่ครั้งที่ 4	87
ข้อวิจารณ์	89
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	90
ข้อเสนอแนะ	94
ประโยชน์ที่ได้รับ	95
ปัญหาและอุปสรรค	95
บรรณานุกรม	96

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
ภาคผนวก		98
ภาคผนวก ก	เครื่องมือวิจัย	99
ภาคผนวก ข	ประมวลภาพกิจกรรม	106

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางดำเนินงาน	5
ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	
ตารางที่ 1 เพศของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	54
ตารางที่ 2 อายุของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	54
ตารางที่ 3 ที่อยู่ปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	55
ตารางที่ 4 การศึกษาของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	55
ตารางที่ 5 อาชีพของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	56
ตารางที่ 6 รายได้ของเดือนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	56
ตารางที่ 7 รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	57
ตารางที่ 8 แหล่งข้อมูลที่ทำให้รู้จักวัดเกาะของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	57
ตารางที่ 9 ความถี่ในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดเกาะของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	57
ตารางที่ 10 เหตุผลที่ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวชุมชนวัดเกาะ เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย	58
ตารางที่ 11 แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่เคยเดินทางมาแล้ว (ภายในระยะเวลา 1 ปี) ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	58
ตารางที่ 12 ความสนใจข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	59
ตารางที่ 13 ความสนใจและแสวงหาข้อมูลทางการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	59
ตารางที่ 14 การติดตามข้อมูลข่าวสารทางด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	59
ตารางที่ 15 เหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	60
ตารางที่ 16 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยด้านความสะดวกในส่วนต่างๆ ของชุมชนวัดเกาะ	60
ตารางที่ 17 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อความสวยงาม และความน่าสนใจของชุมชนวัดเกาะ	61
ตารางที่ 18 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนวัดเกาะ	61
ตารางที่ 19 การคมนาคมขนส่งที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนวัดเกาะของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	61
ตารางที่ 20 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยด้านคมนาคมขนส่ง	62
ตารางที่ 21 ความพึงพอใจด้านการบริการ ด้านสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว และความสะดวกของชุมชนวัดเกาะ	62
ตารางที่ 22 ความพึงพอใจด้านอภยาศัยของคนในชุมชนท้องถิ่นของชุมชนวัดเกาะ	63

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพการประชุมชุมชนวัดเกาะครั้งที่ 1/2550	68
ภาพการประชุมชุมชนวัดเกาะครั้งที่ 2/2550	71
ภาพการประชุมชุมชนวัดเกาะครั้งที่ 3/2550	74
ภาพการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับชุมชน (Focus Group) ครั้งที่ 1/2550	78
ภาพการลงพื้นที่ครั้งที่ 1	81
ภาพการลงพื้นที่ครั้งที่ 2	84
ภาพการลงพื้นที่ครั้งที่ 3	86
ภาพการลงพื้นที่ครั้งที่ 4	88

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเพชรบุรีถือเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและเป็นจังหวัดในกลุ่มพื้นที่หลักที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เร่งด่วน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2544:3) เนื่องจากเพชรบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความหลากหลายทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ชายหาดที่มีชื่อเสียงรวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่านอกจากนี้ยังมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าและมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งเหมาะแก่การท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่งอันก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวมากมาย เพื่อรองรับกับความต้องการด้านอุปสงค์ของนักท่องเที่ยว (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543: 4-6)

สืบเนื่องมาจากนโยบายส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยเพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นกลไกหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยั่งยืน กล่าวคือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้นเพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง (สมศักดิ์ เทพสุทิน, 2545: 4)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีจึงเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อประโยชน์ ให้แก่ประชาชนได้เป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการจ้างงาน การกระจายโอกาสและรายได้ ดังนั้นการกระตุ้นการผลิตอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะทำรายได้จำนวนมากหาศาลให้กับประเทศ นอกจากนี้ยังสามารถทำให้ประเทศมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วโลกในฐานะที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีโบราณวัตถุ โบราณสถาน วัดพุทธศาสนา กระจายอยู่ทั่วไปและนอกจากการมีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม โบราณคดีแล้ว ยังเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย (จิรินทร์ แสงเจริญ, 2547: 2-3)

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นกลไกที่แยกนักท่องเที่ยวออกจากนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนสะท้อนถึงความเป็นนักคิดนักจัดการที่แสวงหารประสบการณ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตมากกว่าความสนุกเพียงอย่างเดียวโดยเอาความพึงพอใจเป็นที่ตั้งไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อนั้นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจ (ภูสวัสดิ์ สุขเลี้ยง, 2545: 1)

การขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆทั้งในด้านบวกและด้านลบ โดยส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในด้านบวก เช่น การสร้างงาน สร้างอาชีพ ทำให้เกิดการกระจายรายได้ และในทางตรงกันข้ามอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็ยังสามารถก่อให้เกิดผลกระทบในด้านลบมากมาย ได้แก่ ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นถูกลบเลือนและบิดเบือนคุณค่าปัญหามลภาวะปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้น ปัญหาความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อม ปัญหาการทำลายโบราณสถานและโบราณวัตถุ ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร ความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยว ปัญหาสังคมอีกมากมายหลายรูปแบบที่เกิดจากการปรับตัวไม่ทัน กระแสความทันสมัยที่หลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับธุรกิจการท่องเที่ยวหรือเป็นเพราะการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ได้กลายเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดปัญหาต่างๆขึ้นอย่างรวดเร็วและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

การส่งเสริมและผลักดันให้เกิดชุมชนหรือหมู่บ้าน เพื่อการท่องเที่ยวกำลังเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในขณะนี้ยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวในแนวชุมชนหรือหมู่บ้าน (มธุวรรณ พลวัน, 2546: 3-4)

การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม เป็นความสำคัญที่จะเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาโดยรวมมักเป็นการสร้างรายได้เป็นสำคัญ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน และเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว จากเหตุผลดังกล่าวจึงมีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดขบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเจ้าของพื้นที่และการกระจายรายได้ได้อย่างเป็นธรรมรวมทั้งสืบสานศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตคนไทยตลอดจนเสริมสร้างคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมของคนในท้องถิ่น สร้างหลักการและแนวทางการพัฒนาร่วมกันตามยุทธศาสตร์ชาติ(วิจิต วิญญกุล, 2548: 2)

วัดเกาะแก้วสุทธารามตั้งอยู่ในเขตตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ชาวบ้านเรียกกันว่า "วัดเกาะ" เพราะสถานที่ตั้งวัดแต่เดิมมีทางน้ำไหลผ่านรอบด้าน จากหลักฐานโบราณวัตถุสถานที่พบในวัด สันนิษฐานได้ว่าคงสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย สถาปัตยกรรมสำคัญของวัด ได้แก่ พระอุโบสถ ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเขียนด้วยสีฝุ่นผสมกาวผนังด้านหน้าพระอุโบสถเป็นภาพจักรวาลตามคติโบราณ ส่วนผนังด้านหลังเป็นภาพพุทธประวัติตอนมารผจญ ผนังด้านทิศใต้เป็นภาพพุทธประวัติตอนสำคัญที่เกิดขึ้น ณ สถานที่สำคัญ 8 แห่ง เรียกว่า "อัฐมหาราสถาน" แทรกอยู่ระหว่างภาพเจดีย์ใต้ภาพฉัตร ส่วนผนังด้านทิศเหนือเป็นภาพแสดงสถานที่สำคัญที่พระพุทธเจ้าเสด็จประทับหลังตรัสรู้แล้ว 7 แห่ง เรียกว่า "สัตตมหาราสถาน" แทรกอยู่ระหว่างภาพเจดีย์ใต้ภาพฉัตรเช่นเดียวกัน เหนือขึ้นไปเป็นภาพนักสิทธิ์ วิทยากร และคนธรรพ์ ที่มีลักษณะเป็นตัวแทนของชนชาติต่างๆ และมีอักษรจารึกระบุ พ.ศ.2277 บอกเวลาที่เขียนภาพจิตรกรรมนี้ซึ่งตรงกับสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ.2275-2310)

ชุมชนวัดเกาะถือเป็นชุมชนหนึ่งที่มีความพร้อมทางด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว มีวิถีชีวิตที่มีความเป็นเอกลักษณ์ อาทิ การทำทอง การทำขนมหวานเมืองเพชร อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมนั้นยังมีปัญหาอยู่หลายด้านซึ่งส่งผลกระทบต่อลบทางด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และถือว่าเป็นอุปสรรคที่หาแนวทางแก้ไขได้ยาก เช่น ลานจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว ห้องสุขาที่รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว และที่ทำการชุมชนซึ่งจะคอยประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวยังขาดการพัฒนาอยู่และเนื่องจากชุมชนวัดเกาะยังไม่เป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวที่นั่นทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวด้วยตนเองทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางมาเที่ยวน้อย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มานั้นจะเป็นนักท่องเที่ยวที่เป็นหมู่คณะและมาเพื่อเป็นการศึกษาดูงานเป็นส่วนใหญ่ ชุมชนวัดเกาะจึงมีความต้องการด้านการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวและความช่วยเหลือจากเทศบาลเพื่อลดปัญหาดังกล่าว (ที่มา : ผู้ให้สัมภาษณ์ คุณกอบแก้ว ไชยสมนึก เลขานุการกลุ่มพลังเพชร เทศบาลเมืองเพชรบุรี)

คณะผู้วิจัยมีความสนใจและมีข้อสงสัยว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดเกาะแก้วสุทธารามเพียงใด มีสิ่งใดที่เห็นว่ามีจัดการดีแล้วและมีสิ่งใดที่ยังต้องแก้ไขปรับปรุงรวมถึงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดเกาะแก้วสุทธาราม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจัดทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชุมชนวัดเกาะ เพื่อให้ทราบว่า มีปัจจัยอะไรบ้าง ที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนวัดเกาะ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับใด ซึ่งสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ไขปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ
2. เพื่อหาแนวทาง และข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ

คำถามในการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะในระดับใด
2. นักท่องเที่ยวมีแนวทาง ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะในระดับปานกลาง
2. นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีความต้องการให้ชุมชนวัดเกาะมีลานจอดรถเพื่อความสะดวกเป็นอันดับแรก

นิยามศัพท์

ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ

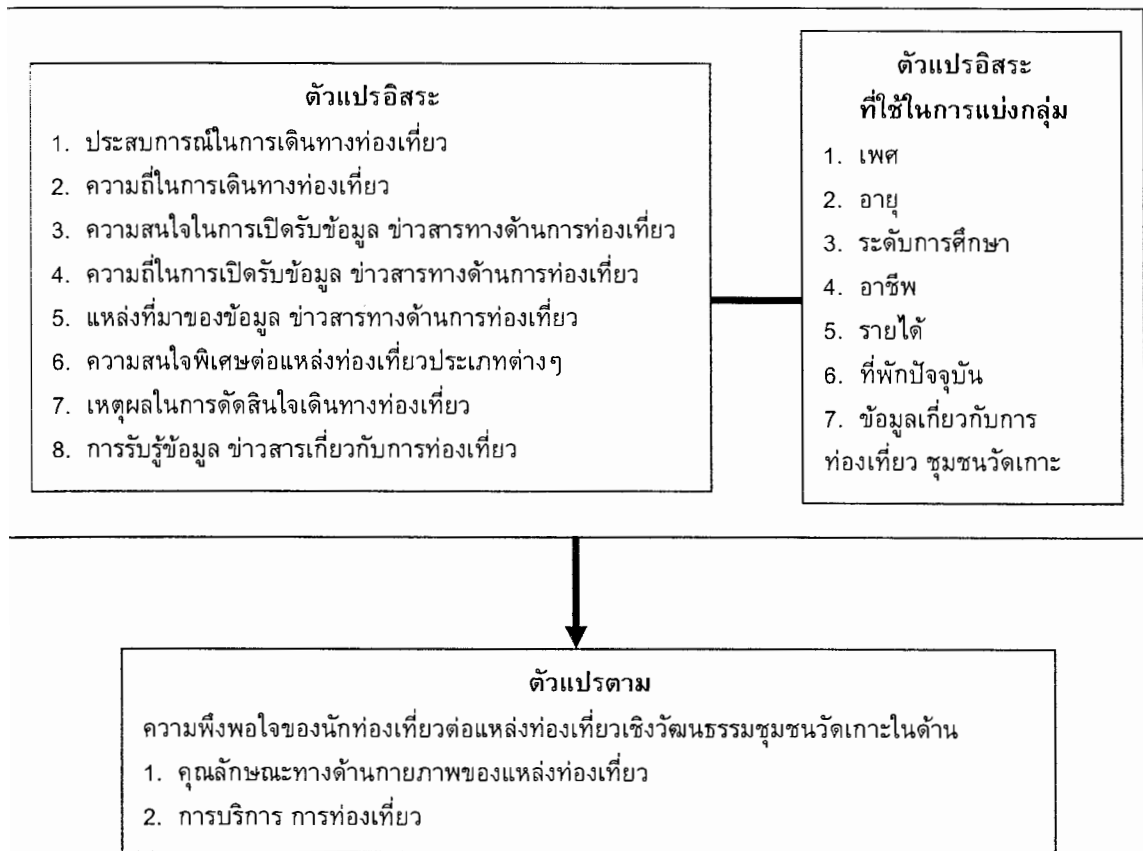
นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะทั้งที่เดินทางมาโดยส่วนตัวและเดินทางมากับบริษัทนำเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ

วัดเกาะ หมายถึง วัดเกาะแก้วสุทธาราม ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ชุมชนวัดเกาะ หมายถึง ชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณวัดเกาะแก้วสุทธาราม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษา รวบรวมข้อมูล รายละเอียด ของแหล่งท่องเที่ยวหลักในชุมชน คือ วัดเกาะแก้วสุทธาราม เช่น จิตรกรรมฝาผนัง สิ่งก่อสร้าง อาคารต่างๆ และพระอุโบสถที่สร้างในสมัยอยุธยา รวมทั้งข้อมูลรายละเอียดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
2. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ด้านทฤษฎีการสร้าง ความพึงพอใจด้านการท่องเที่ยว คุณภาพการบริการทางการท่องเที่ยว
3. นักศึกษาลงจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิในพื้นที่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1) ใช้แบบสอบถาม สอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในวัดเกาะแก้วสุทธาราม จำนวนประมาณ 300 คน
 - 2) ใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 20 คน
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์เชิงสถิติโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 - 2) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์

5. จัดการประชุมร่วมระหว่างนักวิจัย ชาวชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 50 คน เพื่อนำเสนอผลงานวิจัยและหาวิธีการในการพัฒนาร่วมกันรวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีข้อมูลด้านความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดเกาะ
2. มีแนวทางการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนวัดเกาะ

ตารางการดำเนินงาน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา								หมายเหตุ
		ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	
1	ประชุมร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา กับนักศึกษา เพื่อทำความเข้าใจในงานวิจัย	→								
2	ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	→	→							
3	ออกสำรวจ เก็บข้อมูลจริง		→	→	→					
4	การประชุมกลุ่มย่อย			→	→					
5	วิเคราะห์ข้อมูล				→	→	→			
6	สรุปและวิจารณ์ผล						→	→		
7	นำเสนอผลงานการวิจัย							→		
8	จัดส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์							→	→	

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

จากอดีตถึงปัจจุบันการท่องเที่ยวมีความหมายครอบคลุมหลายอย่าง แต่ปัจจัยสำคัญ 3 ประการของการท่องเที่ยวที่ขาดไม่ได้คือ การเดินทาง การพักผ่อนและการรับประทานอาหารนอกบ้าน ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวจะต้องมีเงื่อนไขอย่างน้อย 3 ประการ คือ ต้องเป็นการเดินทางชั่วคราว ต้องเป็นไปตามความพอใจต้องการของผู้เดินทางและมิใช่เพื่อรับสินจ้างในการเดินทางท่องเที่ยวและในความหมายของการท่องเที่ยวได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้น ณ กรุงโรม ประเทศอิตาลี เมื่อปี พ.ศ.2506 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทาง (Travel) ที่มีเงื่อนไข 3 ประการคือ

- การเดินทาง (Travel) หมายถึง การเดินทางที่ไม่ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้าง โดยมีการวางแผนเดินทางสถานที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง และใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะทางไกลหรือระยะทางไกลก็ได้

- จุดหมายปลายทาง (Destination) หมายถึง จุดหมายปลายทางที่จะไปอยู่เป็นการชั่วคราวแล้วต้องเดินทางกลับที่อยู่เดิมหรือภูมิลำเนาเดิมโดยเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไปเยือนและใช้ช่วงเวลาหนึ่งอยู่ ณ ที่นั้น ซึ่ง ณ ที่นั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เพียงพอสำหรับสนองความต้องการและความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

- ความมุ่งหมาย (Purpose) หมายถึง ความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเดินทางใดก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ โดยมีความมุ่งหมายในการเดินทางมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้

สมาคมระหว่างประเทศแห่งความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว (International Association of Scientific Experts in Tourism - IASET) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่าการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่ถาวรไปอีกที่หนึ่งเป็นการชั่วคราว และไม่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่เป็นการหาเงิน จากความหมายดังกล่าว ทำให้การท่องเที่ยวต้องมีลักษณะที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางของผู้คนจากที่ที่เคยอยู่ถาวรไปยังสถานที่ต่างๆ
2. การท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนสำคัญหลัก 2 อย่าง คือ การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทาง และพักค้างคืน
3. การเดินทางและการพักค้างคืนนั้นจะต้องไม่ใช่สถานที่อยู่หรือที่ทำงานประจำและในการทำกิจกรรมระหว่างพักจะต้องแตกต่างไปจากผู้คนในท้องถิ่นนั้น
4. การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต้องเป็นการชั่วคราวในช่วงระยะเวลาสั้นโดยมีแผนจะเดินทางกลับภายใน 180 วัน
5. จุดหมายปลายทางที่เดินทางไปจะต้องเพื่อการท่องเที่ยวหรือเยี่ยมเยือนเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อการอยู่ถาวร หรือการทำงาน

พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ กล่าวว่า "การท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งประกอบไปด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ตลอดจนคุณค่าของความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ฯลฯ ของชุมชนนั้นๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมีความเข้าใจดีแล้ว นักท่องเที่ยวจึงปฏิบัติให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ หรือชุมชนนั้นๆ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม สังคมหรือต่อชุมชนนั้น" (พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ, 2538: 37)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544: 11) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการ คือ

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆก็ตาม ก็มีไว้เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ ดังนั้นการท่องเที่ยว คือ การเดินทางไปเที่ยวยังสถานที่ต่าง ๆด้วยความสมัครใจมิใช่เพื่อหารายได้หรือวัตถุประสงค์อื่นใดและไปท่องเที่ยวยังสถานที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นเอง

ดังนั้นการท่องเที่ยว พอสรุปความได้ว่า การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เป็นการเดินทางที่มีจุดมุ่งหมายซึ่งไม่ได้ไปประกอบอาชีพหรือแสวงหากำไร และเป็นการทำนักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ประกอบการ รัฐบาล และชุมชน

1.2 ความหมายของนักท่องเที่ยว

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 4 นิยามคำว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องที่อื่นเป็นถิ่นที่อยู่ปกติของตนไปยังท้องที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจและด้วยวัตถุประสงค์อื่นมิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2542: 237)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540: 4) กล่าวว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากที่อยู่ปกติของตนไปอยู่ยังท้องที่อื่นอันเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจและวัตถุประสงค์อื่น มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ สำหรับประเภทของนักท่องเที่ยวได้กำหนดไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน หมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางไปเยือนประเทศในประเทศหนึ่งและพำนักอยู่ตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป (ไม่น้อยกว่า 1 คืนและไม่มากกว่า 60 วัน) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางที่มีใช่ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้
2. นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน หมายถึง กลุ่มผู้เดินทางเฉพาะในเขตประเทศไทย
3. นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ค้างคืน หมายถึง บุคคลที่เดินทางมาเยือนชั่วคราวโดยมีเวลาพำนักในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง และไม่พักค้างคืน

นักท่องเที่ยว (Tourism) คือ ผู้มาเยือนชั่วคราวที่มาพักอาศัยอย่างน้อย 24 ชั่วโมง ในประเทศที่มาเยือนและมีเหตุจูงใจในการมาเยือน โดยมีจุดประสงค์ดังนี้

1. เพื่อการพักผ่อน เพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อสุขภาพ เพื่อการศึกษา การกีฬา และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
2. เพื่อจัดทำดำเนินธุรกิจ การปฏิบัติการกิจที่ได้รับการมอบหมาย การปฏิบัติเกี่ยวกับครอบครัวและการประชุมต่างๆ

การท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวภายในประเทศ หมายถึง คนไทยหรือคนต่างด้าวอยู่ในประเทศและเดินทางจากจังหวัดซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยปกติของตนไปยังจังหวัดอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางอะไรก็ตามที่มีได้ไปทำงานหารายได้ และระยะเวลาที่พำนักไม่พำนักไม่เกิน 60 วัน (ศึกษานิเทศน์, หลักการมัคคุเทศก์, กรมการฝึกหัดครู, 2533: 19,20)
2. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง ชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศพำนักในครั้งหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า 1 คืน ไม่มากกว่า 60 วัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, อุตสาหกรรมท่องเที่ยว, 2536: 1) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทาง เพื่อ

- (1) มาเที่ยว พักผ่อน มาเยี่ยมญาติหรือมาเพื่อพักผ่อน
- (2) มาร่วมประชุมหรือเป็นตัวแทนของสมาคมผู้แทนศาสนา นักกีฬา ฯลฯ
- (3) มาเพื่อติดต่อธุรกิจ แต่ไม่ใช่เพื่อมาทำงานหารายได้
- (4) มากับเรือเดินสมุทรที่แวะจอด ณ ท่าเรือ แม้ว่าจะแวะน้อยกว่า 1 คืน

1.3 ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ในปัจจุบันสภาวะการณ์ทั่วโลกกำลังประสบปัญหาด้านการผลิตและด้านการตลาดในการส่งออกสินค้าทั้งผลผลิตทางการเกษตรกรรมและผลผลิตทางอุตสาหกรรม เช่น ปัญหาการขาดแคลน ทรัพยากร วัตถุดิบและพลังงาน อีกทั้งปัญหาด้านการกีดกันทางการค้า เป็นต้น แต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับทวีปมหาสมุทรแปซิฟิกยิ่งขึ้นในการนำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศให้แก่ประเทศซึ่งมีส่วนการช่วยดุลการค้าและดุลการชำระเงินของประเทศ ยังช่วยในการสร้างงานและช่วยการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคอีกด้วย สำหรับประเทศไทยนับตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศไทยเป็นอันดับหนึ่งจนถึงปัจจุบัน แม้ในบางปีอาจจะไม่ได้เป็นอันดับหนึ่ง แต่ก็อยู่ในอันดับต้นๆ รัฐบาลไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2530 เป็นปีการท่องเที่ยวไทย นั้นเราจะมากล่าวถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประเทศดังต่อไปนี้ คือ

1. ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถสร้างอาชีพต่างๆ ให้แก่คนในท้องถิ่นนั้นๆ มีหลายประเทศที่มีรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของประเทศ ซึ่งก็รวมทั้งประเทศไทยด้วย
2. ความสำคัญทางสังคม การท่องเที่ยวทำให้เกิดการติดต่อระหว่างคนในประเทศหรือในท้องถิ่นต่างๆกัน มีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจตลอดจนสร้างเสริมประสบการณ์และความรู้ให้แก่ผู้มีโอกาสได้เดินทางท่องเที่ยว
3. ความสำคัญด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวช่วยทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนต่างชาติและคนต่างถิ่น จากการที่ได้มีโอกาสพบปะติดต่อกันและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ดังคำขวัญในปีการท่องเที่ยวสากลขององค์การสหประชาชาติ เมื่อ พ.ศ. 2510 ว่า การท่องเที่ยว คือ หนังสือเดินทางนำไปสู่สันติภาพ (Tourism is the passport to peace) (ไพฑูริย์ พงศบุตร และวิลาศวงศ์ พงศบุตร, 2536)

นอกจากนี้ นิคม จารุมณี (2536) ได้สรุปบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองเพิ่มเติมซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้ลำดับที่ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าส่งออกอื่นๆ
2. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปของเงินตราต่างประเทศ มีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพชำระเงิน เช่น ในปี พ.ศ. 2527 การท่องเที่ยวทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ 27,317 ล้านบาทนั้น รายจ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทยเป็นเงินเพียงประมาณ 7,208 ล้านบาท ส่วนที่เกิดดุลนั้นจึงมีส่วนช่วยแก้ไขการขาดดุลในด้านอื่นได้เป็นอย่างมากซึ่งรายได้ส่วนนี้มีปริมาณเพิ่มขึ้นมากทุกๆ ปี และในปี 2539 การท่องเที่ยวทำรายได้ให้กับประเทศเป็นเงินถึง 219,364 ล้านบาท
3. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวางสร้างงานสร้างอาชีพมากมายและเป็นการเสริมอาชีพด้วย อาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านหรือผลิตอาหารไปป้อนตามเมืองท่องเที่ยวต่าง ก็จะเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้เพิ่มเป็นอย่างดี หรือในเมืองท่องเที่ยวก็อาจจะเป็นผู้นำท่องเที่ยว

4. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงานสร้างอาชีพอย่างมากมายและกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการโดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ ส่วนในธุรกิจทางตรงหัตถกรรมพื้นบ้าน การใช้เวลามารับจ้างก่อสร้าง เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิต และนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์สูงสุด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ใดก็จะต้องใช้จ่ายเป็น ค่าอาหารซื้อผลิตภัณฑ์ในเมือง หรือหากพักโรงแรมก็ต้องใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก เงินที่จ่ายออกไปนี้จะไม่อยู่เฉพาะกับโรงแรม แต่จะกระจายไปสู่เกษตรกรรายย่อยต่างๆ เมื่อหัตถกรรมพื้นเมืองขายเป็นของที่ระลึก ก็จะมีการนำวัสดุพื้นบ้านมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก แม้จะเป็นรายได้เล็กๆ น้อยๆ แต่เมื่อมารวมกันเป็นปริมาณมากๆ ก็เป็นรายได้สำคัญ ซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นต่อการผลิต หรือที่เรียกว่าผลของตัวทวีคูณ (Multiplier effect) ทางการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในลักษณะที่สูงมาก เมื่อเทียบกับการผลิตสินค้าหรืออุตสาหกรรมอื่นๆ

6. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย อาจเรียกได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด (Limitless Industry) เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ จากสถิติที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวนานาชาติของโลกได้มีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือเมื่อปี พ.ศ. 2502 นักท่องเที่ยวนานาชาติทั่วโลกมีจำนวนเพียง 81,340 คนต่อปี และได้เพิ่มขึ้นเป็น 7192,145 คนต่อปี ในปี พ.ศ. 2539 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539) กระนั้นก็นักวิชาการทางการท่องเที่ยวก็ยังเชื่อว่าปริมาณการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นแต่การขนส่ง ที่สามารถขนส่งผู้โดยสารได้จำนวนมาก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง การเดินทางท่องเที่ยวจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงเท่านั้นตั้งแต่ก่อน การท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นเรื่องของความพึงพอใจของแต่ละบุคคล องค์การสหประชาชาติประกาศว่า "การเดินทางท่องเที่ยวเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่รัฐพึงสนับสนุน"

7. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต เพราะไม่ต้องพึ่งดิน ฟ้า อากาศเหมือนกับเกษตรอื่นๆ ผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เสนอขายให้กับนักท่องเที่ยวคือความสวยงามของธรรมชาติ หาดทราย ทะเล ป่าไม้ ภูเขา สภาพอากาศ และสิ่งที่มีมนุษย์ก่อสร้างขึ้น เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถาน อาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

8. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สังคมไทยเป็นสังคมของชาติเก่าสืบเนื่องมาเป็นพันปี จึงมีวัฒนธรรม ระเบียบ ประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่น ฯลฯ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นมรดกตกทอดที่ควรแก่การนำออกเผยแพร่ฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้

9. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวจากภูมิภาคหนึ่งไปยังภูมิภาคหนึ่ง ไม่ว่าจะคนไทยหรือคนต่างประเทศก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะได้ช่วยสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ในท้องถิ่นๆ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งก็จะต้องมีผู้ลงทุนในหลายๆ ลักษณะเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นเหล่านั้น

10. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนา

11. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีส่วนช่วยส่งเสริมสันติภาพสัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดี ด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมได้พบปะทำความรู้จักและเข้าใจกัน

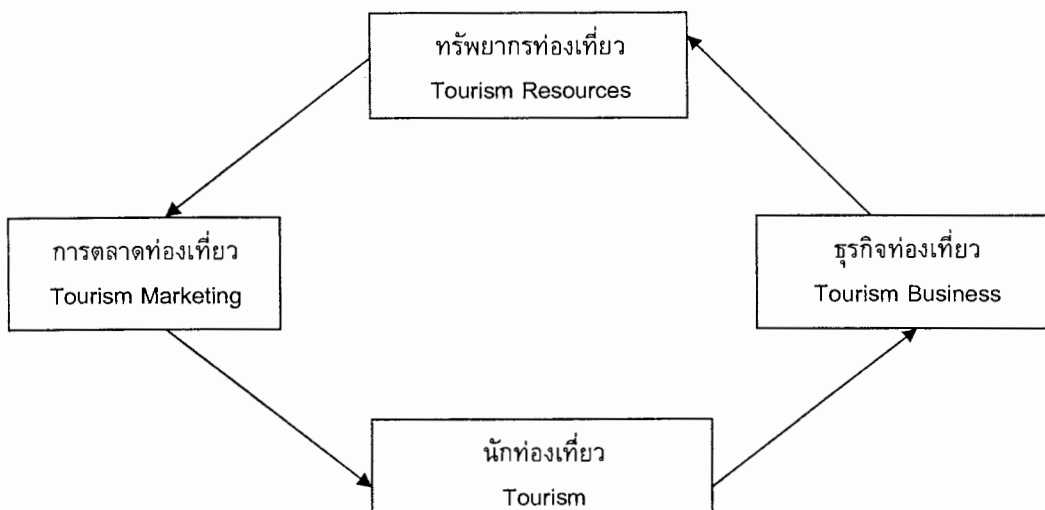
1.4 องค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสานสินค้าและบริการชนิดต่างๆ โดยผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นรูปบริการที่จับต้องไม่ได้ แต่จะปรากฏในของคุณค่าทางจิตใจที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการใช้บริการนั้นๆ

ดังนั้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวตามคำจำกัดความของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) หมายถึง ธุรกิจ และการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวที่สำคัญ มีอยู่ 4 องค์ประกอบ คือ

1. ทรัพยากรท่องเที่ยว
2. การตลาดท่องเที่ยว
3. นักท่องเที่ยว
4. ธุรกิจท่องเที่ยว

ในการศึกษาองค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้ง 4 นี้ มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน ดังภาพ

จากภาพจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กัน โดยเริ่มจากที่ ทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่ในลักษณะที่พร้อมจะรับนักท่องเที่ยวก็ต้องมีการตลาดท่องเที่ยวที่จะให้ข่าวสารข้อมูลทางการท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาทางทรัพยากรท่องเที่ยวของประเทศตน เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวและการชักจูงจากการตลาดท่องเที่ยวของประเทศที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวแล้ว ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการอยากเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในประเทศนั้น ๆ ตามข่าวสารทางการท่องเที่ยวที่ได้รับมา เมื่อมีการเดินทางท่องเที่ยวก็ต้องมี ธุรกิจท่องเที่ยวให้บริการซึ่งอาจเป็นธุรกิจขนส่ง ธุรกิจที่พัก ธุรกิจอาหารและบันเทิง ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เพื่อให้การเดินทางนั้นบรรลุถึงแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นจุดหมายปลายทางที่ต้องการ พร้อมทั้งได้รับบริการทางการท่องเที่ยวที่ประทับใจ ทำให้อยากกลับมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ซ้ำอีก หรือแนะนำญาติมิตรให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวนี้ ก็จะทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวหมุนเวียนไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ก็ยิ่งทำให้ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

1.5 ประเภทของการท่องเที่ยว

เราได้กล่าวถึงความเป็นมาและความหมายของการท่องเที่ยวมาแล้ว ต่อไปนี้จะกล่าวถึงประเภทของการท่องเที่ยว เพื่อจะได้ทราบว่าจะแต่ละประเภทของการท่องเที่ยวมีลักษณะอย่างไรซึ่งเราสามารถแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวออกได้ 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามสภาพภูมิศาสตร์การเดินทาง สามารถแบ่งเป็นรูปแบบย่อยได้ 2 รูปแบบ คือ

1.1 การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Tourism) เป็นการท่องเที่ยวไปยังต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้ในประเทศนั้น

1.2 การท่องเที่ยวในประเทศ (Internal Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเฉพาะภายในอาณาเขตของแต่ละประเทศนั้นๆ

2. การแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ของการเดินทาง สามารถแบ่งเป็นรูปย่อยได้ 3 รูปแบบ คือ

2.1 การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (Leisure Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงจากสภาพชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อ หรือหลีกเลี่ยงสภาพอากาศหนาวในประเทศของตน อันเป็นการเดินทางเพื่อการพักผ่อนและหาประสบการณ์แปลกใหม่

2.2 การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อไปติดต่อธุรกิจหรือไปประชุม โดยมีระยะเวลา 2-3 วันแรกให้ไปเที่ยว

2.3 การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เกิดความสนใจกิจกรรมพิเศษ สามารถแบ่งเป็นรูปย่อยได้ 4 รูปแบบคือ

2.3.1 การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (Natural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการพักผ่อน หย่อนใจ ความสนุกสนาน ความชื่นชมในแหล่งธรรมชาติ และการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ

2.3.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภาคภูมิใจที่มุ่งเน้นลักษณะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม

2.3.3 การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง (Sport and Entertainment Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อสนองความต้องการและความพึงพอใจในการพักผ่อน สนุกสนาน รื่นเริง บันเทิงใจ การออกกำลังกาย โดยการมุ่งเน้นการได้รับการบริการที่เหมาะสม

2.3.4 การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจและประชุมสัมมนา (Business and Convention tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เกิดจากผลพลอยได้ในการเดินทางไปติดต่อธุรกิจหรือประชุมสัมมนาซึ่งอาจมีหรือไม่มีการศึกษาต่องานและการทัศนศึกษารวมอยู่ด้วยกันก็ได้ หรือมีเวลาว่างจากการติดต่อธุรกิจหรือประชุมสัมมนา ก็อาจเดินทางไปดูงานหรือทัศนศึกษาเองก็ได้

3. การแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามลักษณะงานการเดินทาง สามารถแบ่งเป็นรูปย่อยได้ 2 รูปแบบ คือ

3.1 การท่องเที่ยวแบบกลุ่มเหมาจ่าย (Group Inclusive Tourism - GIT หรือ All Inclusive Tourism-AIT) เป็นการท่องเที่ยวที่ธุรกิจนำเที่ยวขายรายการนำเที่ยวเบ็ดเสร็จ (Package Tour) ให้กับนักท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ โดยธุรกิจนำเที่ยวเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับยานพาหนะ ที่พัก อาหาร และการนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว โดยอาจดำเนินการอำนวยความสะดวกเต็มรูปแบบ (Full Package) หรืออาจจะจัดการบริการเที่ยวบางสิ่งบางอย่างก็ได้

3.2 การท่องเที่ยวแบบอิสระ (Foreign Individual Tourism -FIT) เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยววางแผนจัดการเดินทางด้วยตัวเองทุกอย่าง หรือใช้บริการธุรกิจนำเที่ยวในการอำนวยความสะดวกบางอย่าง

4. การแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามการตลาด สามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบย่อยคือ

4.1 การท่องเที่ยวตลาดหรูหร่า (Elite Market Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องจ่ายค่าบริการอัตราสูง เพราะมุ่งให้บริการท่องเที่ยวชนิดหรูหร่า

4.2 การท่องเที่ยวตลาดมวลชน (Mass market Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่บริการท่องเที่ยวแบบอื่นๆ ในราคาถูก โดยต้องการให้บริการผู้เดินทางที่มีรายได้น้อยแต่มีปริมาณมาก

5. การแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามการจัดการ สามารถแบ่งเป็นรูปแบบย่อยได้ 2 รูปแบบ คือ

5.1 การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจและปริมาณของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

5.2 การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ในขณะที่เดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม และมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้อีก 2 รูปแบบ คือ

5.2.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศ โดยได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเป็นอย่างดีและมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ เป็นต้น

5.2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือชมงานประเพณีต่างๆที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นๆจัดขึ้น เพื่อให้ได้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมมีประสบการณ์ใหม่ๆเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวงานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวดูวิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม เป็นต้น

1.6 มูลเหตุหรือปัจจัยจูงใจให้อยากเดินทางท่องเที่ยว

ถ้าจะถามว่าทำไมคนจึงต้องการเดินทางท่องเที่ยวนับเป็นคำถามที่ตอบยากแต่มูลเหตุจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยวน่าจะจะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่มีความพึงพอใจในการเดินทางท่องเที่ยวโดยสัญชาตญาณอยู่แล้ว ซึ่งมนุษย์ทุกคนมีมูลเหตุจูงใจในการท่องเที่ยวแตกต่างกันไปตามเศรษฐกิจ สังคม และช่วงเวลา พอจะสรุปถึงมูลเหตุหรือปัจจัยที่จูงใจสำคัญที่กระตุ้นให้คนนับล้านๆคนทั่วโลกเดินทางไปท่องเที่ยวในสถานที่ที่ต้องการในวาระต่างๆ กันมี 8 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการผจญภัย เมื่อมีกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ๆเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการล่องแพ ปีนเขา ขี่ช้าง เป็นต้น ย่อมมีการประชาสัมพันธ์ทำให้คนอยากลองผจญภัยกับกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ๆเหล่านั้น
2. ความต้องการค้นพบสิ่งใหม่ๆในตนเอง ถ้ามองให้ลึกจะเห็นได้ว่าการเดินทางเป็นการทำลายความจำเจชีวิตประจำวัน โดยออกเดินทางไปค้นหาสิ่งแปลกใหม่ในชีวิต โดยเฉพาะหนุ่มสาวสมัยใหม่มีความอยาก رؤอยากเห็นที่จะได้พบสิ่งแปลกใหม่ เช่น การเดินทางไปท่องเที่ยวในที่ต่างๆจะได้พบสิ่งที่ตนไม่เคยพบเห็นมาก่อน เป็นต้น
3. ความต้องการคุณค่าในการเดินทางท่องเที่ยว เป็นผลที่เกิดขึ้นหลังจากการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งผู้เดินทางท่องเที่ยวจะรู้สึกถึงความสนุกสนานหรือความประทับใจในขณะที่ท่องเที่ยวในที่ต่างๆจะได้พบสิ่งที่ตนไม่เคยพบเห็นมาก่อน เป็นต้น
4. ความต้องการค้นคว้าทางวัฒนธรรม จะเห็นว่าการเดินทางท่องเที่ยวเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเที่ยว เช่น ประเพณี เทศกาล พิธีการต่างๆ หรือศาสนาที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาภาษาต่างประเทศที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวอีกด้วย

5. ความต้องการเห็นความเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมโลก คนทั่วไปมีความต้องการเห็นความเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมโลกว่า ผู้ที่อยู่ในประเทศที่ร่ำรวยกันในประเทศที่ยากจนมีความเป็นอยู่แตกต่างกันอย่างไร หรือผู้ที่อยู่ในประเทศเขตนานาชาติในเขตร้อนมีความเป็นอยู่แตกต่างกันอย่างไร นอกจากนี้ยังต้องการที่เยาวชนสิ่งก่อสร้าง สภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของคนในท้องถิ่น

6. ความต้องการในการยอมรับของสังคม ผู้เดินทางท่องเที่ยวจะเกิดความพอใจมากถ้าคนที่เขากำลังติดต่อหรือคนที่เขาทำความรู้จัก ยอมรับนิสัยบางอย่างของเขา บ่อยครั้งที่นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกเหมือนคนแปลกหน้า ทำให้เขาต้องเลือกเดินทางไปท่องเที่ยวในประเทศที่เขา รู้สึกว่าเป็นที่ชื่นชอบและได้รับการยอมรับตัวเขา ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการจูงใจของ อับบราฮัม เฮซ มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ที่ว่ามนุษย์มีความต้องการที่จะได้รับการยกย่องและยอมรับในสังคม

7. ความต้องการความภาคภูมิใจ การที่คนต้องการเดินทางไปท่องเที่ยวยังประเทศต่างๆ เนื่องจากความต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่าตนได้ไปท่องเที่ยวสถานที่แปลก ๆ แตกต่างจากผู้อื่น ยิ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ญาติมิตรของเขา ยังไม่เคยไป ก็จะเป็นข้อพิสูจน์ว่าได้ไปก่อนญาติมิตร ถือว่าเป็นความภาคภูมิใจของตนเองในเชิงการท่องเที่ยว ญาติมิตรอาจจะมาขอคำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่เขาได้ไปมา

8. ความต้องการยกฐานะและเกียรติภูมิ การที่ได้มีโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวไม่ว่าจะไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด เช่น ทำธุรกิจ เข้าร่วมประชุม แข่งขันกีฬา ประกอบศาสนกิจ เยี่ยมญาติมิตร เป็นต้น ล้วนแต่ทำให้ผู้เดินทางไปท่องเที่ยวเป็นคนมีเกียรติในสังคม อันเป็นการยกฐานะและเกียรติภูมิของตนให้สูงขึ้นด้วย

1.7 การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากกระแสโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งสู่ความยั่งยืน หรืออาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวจะสามารถดำรงอยู่ได้ต้องมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือนอย่างสม่ำเสมอ มีการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อรักษาความดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรมการบริการมีกำไรแม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม จะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด มีแต่การจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้น จึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวได้

ราไฟรอน แก้วสุริยะ ให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนว่า “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาดสามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ยาวนานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาล” (ราไฟรอน แก้วสุริยะ, 2545: 19)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ในปัจจุบันการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงมีหลักการพื้นฐาน ดังนี้

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรแบบพอดี
2. การลดการบริโภคที่มากเกินไปและลดปริมาณของเสียที่ปล่อยออกสู่ระบบนิเวศ
3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม
4. การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น
5. การท่องเที่ยวที่รับรองกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น
6. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในการท่องเที่ยว
7. การศึกษาหรืออย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8. การฝึกอบรมบุคลากรในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคคลในท้องถิ่นทุกระดับ
9. การตลาดที่มีการเตรียมข่าวสารอย่างพร้อมมูลให้กับนักท่องเที่ยว
10. การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ปัญหาและเพิ่มประโยชน์ต่อแหล่ง

ท่องเที่ยว

สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นจะเน้นที่การรักษาสภาพแวดล้อมให้สะอาดและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวโดย

1. บริษัทท่องเที่ยวควรมีพันธสัญญาในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องควบคู่ไปกับการรักษาสภาพแวดล้อม
2. องค์กรควรจัดทำเป้าหมายในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมพร้อมทั้งมีการประเมินผล
3. องค์กรควรมีพันธสัญญาทางด้านสิ่งแวดล้อมที่รับรู้ทั่วไปในองค์กร
4. ควรมีการสนับสนุนการศึกษาและวิจัยเพิ่มเติมต่อโปรแกรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่แล้ว
5. บริษัทท่องเที่ยวควรริเริ่มที่จะเตรียมนำหลักการทางสิ่งแวดล้อมที่ดีมาปฏิบัติในองค์กรตนเองก่อน เพื่อเป็นการเตรียมตัวที่สอดคล้องกับการที่ทางภาครัฐและระดับนานาชาติที่จะมีแนวโน้มออกเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อมมาบังคับใช้
6. แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมควรเป็นระบบและครอบคลุมในทุกด้าน ดังนี้

6.1 ระบบชัดเจนที่จะลดปัญหาที่เกิดจากสินค้าและการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่ถูกต้องไม่

เป็นธรรม

6.2 ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในระดับการออกแบบ วางแผน การก่อสร้างและการลงมือปฏิบัติ

6.3 เอาใจใส่ต่องานด้านอนุรักษ์ในเขตพื้นที่อนุรักษ์หรือเขตพื้นที่ที่ถูกคุกคามต่อพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์

และความสวยงามของธรรมชาติ

6.4 ใช้นโยบายการอนุรักษ์พลังงาน

6.5 ใช้นโยบายการลดของเสียในกระบวนการท่องเที่ยวและการนำกลับมาใช้อีก

6.6 มีการจัดการระบบบำบัดน้ำเสียที่ดี

6.7 ควบคุมและลดปริมาณการปล่อยของอากาศเสียในชั้นบรรยากาศ

6.8 ประเมินและควบคุมมลพิษทางเสียง

6.9 ควบคุม ลด หรือกำจัดผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

6.10 เคารพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน ตลอดจนดำเนินการส่งเสริมในทางที่

เหมาะสม

6.11 พิจารณาว่าประเด็นทางสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นหลักที่ต้องคำนึงในองค์รวมทั้งหมดของการ

เดินทางและการท่องเที่ยว

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมมือดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วหากการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวก็ย่อมเติบโตและยั่งยืนตามไปด้วย

แนวคิดต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะมุ่งเน้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม และปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป (Paradigm Shift) ที่เปลี่ยนจากสังคมบริโภคนิยมเข้าสู่ยุคสมัยสังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้น ขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยวหรือกล่าวอีกในหนึ่งคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน กล่าวโดยสรุปรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ และทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาดีดูใจ

ไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย ดังนั้นแผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21 จึงมีส่วนผลักดันให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านคือ

1. ความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
2. ความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยว
3. ความต้องการพัฒนาคนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นกระแสทั้ง 3 ข้อนี้ ทำให้เกิดแนวคิดของการพัฒนาในทิศทางที่ยั่งยืนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยตรง รวมทั้งมีผลต่อรูปแบบการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งแนวความคิดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีขอบเขตของการพัฒนาครอบคลุมองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้
 - 3.1 การท่องเที่ยวต้องสามารถดำรงอยู่ได้
 - 3.2 มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ
 - 3.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย
 - 3.4 กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้บริการอยู่เสมอ
 - 3.5 ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมจะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แมคอินทอชและโกลด์เนอร์ (Mcintosh and Goeldner , 1989) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่า “เป็นการเดินทางท่องเที่ยวครอบคลุมทุกแง่มุมของการท่องเที่ยวที่มนุษย์สามารถศึกษาถึงวิถีชีวิต และดำเนินชีวิตซึ่งกันและกัน”

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542) สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเสนอลักษณะทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคมเป็นการท่องเที่ยวในเชิงการให้ความรู้ความภาคภูมิใจ

บริษัท มรดกโลก จำกัด (2537) กล่าวถึง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Culture Tourism) ว่าเป็นกลไกที่แยก “นักท่องเที่ยว” ออกจาก “นักท่องเที่ยว” ได้อย่างชัดเจนตั้งแต่อาชีวฐานะทางเศรษฐกิจ โลกทัศน์ ทัศนคติ และความสนใจที่ค่อนข้างไปทางการศึกษา ทำให้อยากรู้อยากเห็น ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสถานที่ที่ไปพบเห็น เพื่อเปรียบเทียบกับบ้านเมืองตน สะท้อนถึงความเป็นนักคิด นักจัดการที่แสวงประสบการณ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตมากกว่าจะสนุกอย่างเดียว เหมือนกับนักท่องเที่ยวทั้งหลายที่เอาความพึงพอใจของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดต่อชุมชนหรือประเทศที่ตนไปเที่ยว

โคลทแมน (Coltman, 1989) ได้ให้แนวทางในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ 9 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจในสังคม
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความต้องการของชุมชนว่าจะต้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนมากน้อยเพียงใด
3. วิธีการและความถี่ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่น เพราะเป็นเครื่องวัดว่าท้องถิ่นนั้นๆ ต้องการท่องเที่ยวประเภทใด และจำนวนเท่าใด

4. ควรมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการพยายามที่จะทำให้ในท้องถิ่นเป็นสถานที่พักผ่อนที่มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพ

5. ในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่ควรให้มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในการวางแผนจึงต้องมีความระมัดระวัง และต้องวางแผนรองรับในเรื่องนี้เอาไว้ด้วยเพื่อที่จะรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมของท้องถิ่นให้คงอยู่

6. เงินทุน แรงงาน รวมทั้งนักบริหารทางการท่องเที่ยว ควรมาจากชุมชนเจ้าของท้องถิ่นเพื่อที่ท่องเที่ยวจะสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้

7. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและงานเทศกาลที่จัดขึ้นเพื่อนักท่องเที่ยว

8. เรื่องราว และงานเทศกาลที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว จะต้องสะท้อนให้เห็นถึง ประวัติศาสตร์ วิถีความเป็นอยู่ และสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น

9. ก่อนที่จะลงมือการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรจะพยายามขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้เรียบร้อย จากแนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการเพื่อว่าแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวก็คือ ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็น และแจ้งถึงระดับความต้องการในการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นอกจากนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากคนในท้องถิ่น ภาครัฐ และเอกชน ในฐานะที่เป็นผู้ชำนาญการ เพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนต่อไป

2.2 การวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว

การศึกษาแหล่งท่องเที่ยว ให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาและรายละเอียดต่างๆ ส่วนประเด็นที่เป็นข้อเด่นและข้อด้อยของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ นั้นๆ ควรที่ทำความเข้าใจไปพร้อมๆ กัน การอาศัยหลักเกณฑ์จากการประเมินศักยภาพช่วยในการวิเคราะห์ เพื่อนำผลเหล่านั้นไปประกอบการบริหารจัดการและการเดินทางท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุดในหัวข้อนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ภาพโดยรวมเกี่ยวกับ

2.2.1 ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของประเทศไทย ได้แก่

แหล่งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ วัดวาอาราม ศาสนสถาน อาคารบ้านเรือน แต่ปัจจุบันศิลปวัฒนธรรมที่กระจัดกระจายในที่ต่างๆ จนทำให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ลดลง ซึ่งจะสามารถวิเคราะห์ได้ว่าปัญหาต่างๆ เกิดจากลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ

2.2.1.1 ปัญหาศิลปวัฒนธรรมเกิดจากการบูรณะและซ่อมแซม เช่น การก่อสร้างบดบังศิลปกรรม การรื้อถอนศิลปกรรมเดิมเพื่อสร้างแบบใหม่โดยใช้สีสังกะสี ทำให้เดิมศิลปะเดิมขาดความโดดเด่น ปัญหาดังกล่าวพบเห็นได้ทั่วประเทศควรได้รับการแก้ไข

2.2.1.2 ปัญหาศิลปวัฒนธรรมที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น ภาพตามฝาผนังตามวัดต่างๆ หลุดและเลือนหายไป ปัญหาดังกล่าวพบทั่วไป แต่ไม่สามารถซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิมได้เพราะขาดงบประมาณและความรับผิดชอบต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2.1.3 ปัญหาศิลปวัฒนธรรมที่เกิดจากการดูแล ไม่ว่าจะศิลปวัฒนธรรมจะสวยงามและมากคุณค่า หากขาดการรักษาสิ่งเหล่านั้นก็จะหายไป ในที่สุด ทางที่ดีแล้วควรมีการร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการอนุรักษ์ดูแลรักษาสถานที่และเผยแพร่ให้เห็นถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม

2.3 การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ควบคู่กันไปกับการท่องเที่ยวด้วย เป็นการศึกษาวีถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งแง่มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เช่น ชมโบราณสถานศิลปะหรือการแสดงต่างๆ (วรรณ วทวณิช, 2532: 18)

การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัสและมีการเข้าร่วมใช้ชีวิตวิถีชีวิตต่างๆ ที่กำลังจะสูญหายไปบางท้องถิ่น เพื่อให้เข้าใจประวัติความเป็นมาของการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตน เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีและงานเกี่ยวกับเทศบาล เป็นต้น (ศิริ ฮามาสุโพธิ์, 2543: 65)

ดังนั้น การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม จึงหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นของตน

ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม (วรรณ วทวณิช, 2539: 31-32) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นมรดกตกทอดกันมาถึงจนถึงปัจจุบัน หมายรวมถึงความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรม อุปนิสัยใจคอตลอดจนรูปแบบของการดำรงชีวิตในสังคมซึ่งแต่ละในท้องถิ่นจะมีลักษณะทางวัฒนธรรมแตกต่างกันไป จากความแตกต่างเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและมีการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจัยทางวัฒนธรรมอาจแบ่งออกได้กว้างๆ 4 ประการ คือ

1. ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์

บริเวณที่เป็นแหล่งของอารยธรรมมาแต่สมัยโบราณ มักมีหลักฐานที่สำคัญด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีปรากฏให้เห็นอยู่ ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน พระราชวัง และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นและแสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองในอดีตและดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้และความเพลิดเพลิน

2. ขนบธรรมเนียมประเพณีของศิลปวัฒนธรรม

การแสดงถึงรูปแบบของการดำรงชีวิตของประชาชนในแต่ละสังคม ซึ่งมีความแตกต่างและมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปเป็นสิ่งที่สืบทอดต่อกันมา ขนบธรรมเนียมประเพณีของศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะประเพณีและวัฒนธรรมเฉพาะอย่าง เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีเผาเทียนเล่นไฟ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นเรื่องธรรมดาหรือความเคยชินของบุคคลในท้องถิ่นหนึ่ง แต่จะเป็นสิ่งแปลกประหลาดและน่าสนใจของบุคคลอีกท้องถิ่นหนึ่งก็ได้และเป็นสิ่งที่เจ้าของท้องถิ่นจะต้องรักษาไว้ด้วยความรักและความภาคภูมิใจ

3. การประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น

ลักษณะการประกอบอาชีพของประชาชนมีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการประกอบอาชีพที่นักท่องเที่ยวไม่เคยเห็นมาก่อน หรือการผลิตสินค้าที่แตกต่างไปจากบริเวณอื่น หรือเป็นการประกอบอาชีพที่มีการผลิตขึ้นเฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่ง เช่น ร้านผลิตนมของจังหวัดเชียงใหม่ การผลิตมีดธัญญ์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ให้เดินทางเข้าไปชมการผลิตและการประกอบอาชีพต่างๆ การประกอบอาชีพดังกล่าวถ้าได้รับการส่งเสริมให้ดำรงรักษาแบบไว้ได้ก็จะเป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้ธุรกิจการท่องเที่ยวก้าวหน้า นำรายได้มาสู่ท้องถิ่นนั้นมากยิ่งขึ้นแสดงให้เห็นว่าการประกอบอาชีพที่เด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่นเป็นปัจจัยทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่แห่งนั้น

4. การคมนาคมขนส่ง

สถานที่ท่องเที่ยวจะเป็นที่รู้จักแพร่หลายมีคนเข้าไปท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสะดวก รวดเร็วของการคมนาคมขนส่ง ซึ่งการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆจะใช้ยานพาหนะหลายชนิด เช่น เครื่องบิน รถยนต์ เรือ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกลจำเป็นต้องมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น สถานที่ใดมีการเดินทางสะดวกและอยู่ไม่ไกลมากนัก จะมีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการมาก เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ บางเลน พัทยา เป็นต้น แต่ในทางตรงกันข้ามหากสถานที่ท่องเที่ยวใดอยู่ห่างไกลและการคมนาคมไม่สะดวกก็จะมีผู้เข้าไปใช้บริการน้อย สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งมีความยากลำบากในการสร้างเส้นทางคมนาคมจึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่จะเอื้ออำนวยในการเดินทางให้แก่นักท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น การเดินทางท่องเที่ยวบนภูกระดึง จังหวัดเลย ได้มีโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้า เพื่อจะอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวและทำให้เสียเวลาในการเดินทางน้อยลง ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องการพัฒนาและปรับปรุงระบบการคมนาคมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ด้วย สถานที่ท่องเที่ยวจะพัฒนาได้มากน้อยเพียงใดและจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการคมนาคมเป็นสำคัญ

ยุพดี เสตพรธณ (2543: 227-245) ได้กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมว่า

ศิลปวัฒนธรรม เป็นผลงานที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น คัดเลือกปรับปรุง สร้างสรรค์ สิ่งที่ตั้งงามและเรียนรู้ ยึดถือสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน งานศิลปวัฒนธรรมสามารถแบ่งได้ 5 ประเภท

1. ศิลปวัฒนธรรมที่เน้นโบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ

- โบราณสถานเป็นสิ่งก่อสร้างที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้มี 2 ประเภท คือ ที่เห็นรูปทรงชัดเจน เช่น พระราชวัง วัด ป้อม เขื่อน เตาเผา เป็นต้น และรูปทรงไม่ชัดเจนเนื่องจากชำรุดผุพังมาก เช่น คูน้ำ คันดิน ถนนโบราณ เป็นต้น ที่ปกคลุมเจดีย์ วิหารและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เน้นที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งฝังศพ แหล่งกลึงโลหะ

- โบราณวัตถุ เป็นวัตถุที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ เช่น ผ้าต่างๆ กระดาษ หนังสือตัว งาม้าง เขาสัตว์ ไม้ ไบลานที่ ประติษฐานรูปร่างต่างๆ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องแก้ว เครื่องโลหะ ซากมนุษย์ ซากสัตว์

2. ศิลปวัฒนธรรมประเภทงานจิตรกรรม

ได้แก่ ลายรดน้ำ ภาพเขียนตามถ้ำและเพิงผา เป็นศิลปะที่ปรากฏตามโบราณสถานโบราณวัตถุ เช่น จิตรกรรมฝาผนังตามโบสถ์ วิหาร หอระฆัง หอไตร เจดีย์ ศาลา หนังสือสมุดไทย

3. ศิลปวัฒนธรรมประเภทงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

หมายถึง เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องไม้ เครื่องประดับ เสื้อผ้าพื้นบ้านพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์ไม่ซับซ้อนในชีวิตประจำวัน

4. ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม

ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ประเพณี ขนบธรรมเนียม แบบแผนปฏิบัติในกลุ่มสังคมศาสนา จารีต ความรู้ สื่อต่างๆ แบ่งเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีกับภาษาและวรรณกรรมที่เด่นๆในแต่ละภาค

5. ศิลปวัฒนธรรมประเภทสร้างความบันเทิงใจ

ภาคกลาง ได้แก่ การแสดงลำตัด ลิเก กระตั่วแทงเสื่อ เป็นต้น

ภาคเหนือ ได้แก่ การแสดงฟ้อนเทียน ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเงี้ยว ฟ้อนดาบ เป็นต้น

ภาคใต้ ได้แก่ การแสดงมโนราห์ หนังตะลุง ล่องเงิง การแสดงร่อนแร่

2.4 การอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยววัฒนธรรม

ส่วนใหญ่แล้วสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ พระราชวัง หรือวัด จะต้องเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา อีกทั้งมนุษย์เราก็ก็นิยมมีส่วนช่วยทำลาย ทำให้อายุการใช้งานของสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นเสื่อมสลายเร็วขึ้น

ในส่วนของรัฐบาลเองได้เล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ไม่ให้เสื่อมและสูญหายไป เพราะสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้จะมีประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติอย่างมากมาย รัฐบาลจึงมีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ซึ่งมีตอนหนึ่งได้กล่าวว่า “รัฐจะสนับสนุนในองค์กรของรัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในระดับท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปกรรม เช่น โบราณสถานแห่งประวัติศาสตร์ให้สามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ายิ่ง” (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534: 64)

เพื่อเป็นการท่องเที่ยวโดยให้สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังคงมีอยู่และเกิดประโยชน์กับทุกคนในประเทศไทย เราจึงมีวิธีการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังนี้

1. มีการออกกฎหมายควบคุมรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุต่าง ๆ และกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย ทั้งนี้เพราะได้มองเห็นความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่าเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก และเป็น การอนุรักษ์สถานที่เหล่านี้ให้เป็นมรดกของชาติสืบต่อไปตราบชั่วลูกชั่วหลาน
2. การจัดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาสถานที่ เพื่อป้องกันมิให้มีการลักลอบหรือการทำลายสถานที่ท่องเที่ยวให้ได้รับความเสียหาย
3. การบูรณะและซ่อมแซมสถานที่ท่องเที่ยว จะต้องมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการคุมสภาพของสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้น โดยมิให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านโบราณคดี เพราะว่าจะต้องมีการบูรณะไปตามกาลเวลา การดูแลวิธีดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้สามารถยืดอายุสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้
4. มีการจัดงบประมาณเพื่อใช้ในการซ่อมแซม เนื่องจากอาจต้องใช้เงินจำนวนมากในการซ่อมแซมสถานที่เหล่านั้นและในบางครั้งประเทศไทยมีการขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เพื่ออนุรักษ์บางอย่างเอาไว้
5. จัดหาสถานที่สำหรับเก็บรักษาวัตถุโบราณ เช่น มีการเปิดเป็นศูนย์วัฒนธรรมจัดแสดงและรวบรวมวัตถุโบราณที่บ่งบอกถึงเรื่องราวในอดีต นอกจากนี้จะทำให้เกิดความสะดวกในการดูแลรักษา ยังจะทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวได้มากขึ้นอีกด้วย เนื่องด้วยปัจจุบันมนุษย์มีอุปนิสัยในการท่องเที่ยวชอบความสะดวกสบาย ฉะนั้นก็จะเป็นการดีที่เราได้มีโอกาสทำให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกที่ดีในการเลือกชมสถานที่ท่องเที่ยวได้
6. การประชาสัมพันธ์ เป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยให้คนภายนอกได้รู้จักถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น แล้วยังมีประโยชน์อีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ (Promote) สถานที่ท่องเที่ยว การแจ้งถึงระเบียบ กฎข้อบังคับ และการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาชมสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้น
7. การอบรมและการให้ความรู้ บางครั้งนักท่องเที่ยวไม่ค่อยมีความรู้ทางด้านวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ดังนั้นการให้ความรู้ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด ประชาชนทุกคน ทุกเพศทุกวัย ควรจะมีส่วนร่วมโดยการได้รับความรู้ที่ถูกต้องต่อสถานที่ท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมว่ามีความสำคัญอย่างไร ตลอดจนมีวิธีการอนุรักษ์ให้อยู่คู่กับคนไทยตลอดไป อีกทั้งช่วยนำความเป็นวัฒนธรรมออกเผยแพร่สู่สายตาประชาคมโลกอย่างภาคภูมิใจ ซึ่งเราจะสามารถทำได้หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของคนทุกฝ่าย
8. การพัฒนาชุมชนใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยวนอกจากจะทำให้ประเทศไทยมีรายได้แล้ว ยังเป็นการกระจายรายได้ให้กับผู้คนในแหล่งใกล้เคียง หากเรามีการร่วมมืออย่างจริงจังในการสร้างอาชีพเสริมให้กับบุคคลเหล่านี้ เช่น การผลิตของที่ระลึกหรือแม้กระทั่งการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้น

ให้มีความรักในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น หวงแหวนในทรัพยากรท้องถิ่นที่ตนเองมีจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไปได้

9. การทำแบบประเมินให้กับนักท่องเที่ยว วิธีการดังกล่าวเป็นการเข้าถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อให้มีบทบาทในการส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นไปในรูปแบบที่ต้องการและต้องอยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก หรืออาจจะติดตามผลว่ามีปัญหาโดยอยู่บ้างในสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆ เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขได้ทันเวลา

สรุป การอนุรักษ์ที่ได้ผลดีนั้น ต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีความรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง รวมทั้งประชาชนที่อยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งผลประโยชน์ที่มีต่อท้องถิ่น หมายถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการท่องเที่ยวด้วย (ททท., 2542) ซึ่งจะทำให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นองค์กระระดับเบื้องต้นที่ควรมีบทบาทในการท่องเที่ยวโดยอาศัยความร่วมมือของประชาชน

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

3.1 ความหมายของคำว่าชุมชน

ชุมชนในที่นี้ตรงกับคำว่า คอมมูนิตี (Community) ในภาษาอังกฤษ ซึ่งตามความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจ หมายถึง การที่คนมาอยู่ร่วมกันหรือมาชุมนุมกัน จากความหมายนี้เมื่อพิจารณาดูแล้วจะเห็นว่ายังไม่ชัดเจนพอ เป็นความหมายที่มีขอบเขตกว้างมาก นักสังคมวิทยาที่มีชื่อเสียงหลายๆท่านได้พยายามศึกษาพฤติกรรมหรือการกระทำของคนที่อยู่รวมกันเป็นพวกๆแล้ว จึงสรุปความหมายของคำว่าชุมชนไว้ต่างๆดังนี้

เดวิส คิงสลีย์ (David Kingsly) ให้ความหมายของคำว่าชุมชนไว้ว่าหมายถึง "กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันกันในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งที่แน่นอนและสามารถดำรงชีวิตทางสังคมร่วมกัน" กล่าวคือ คนกลุ่มหนึ่งจะต้องมีอาณาเขตเป็นของตนเองและคนในอาณาเขตนั้นมีความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกัน เช่น มีภาษาพูดจาริตประเพณีและทัศนคติ เป็นแบบเดียวกัน

โรเบิร์ต แมคคีย์เวอร์ (Robert M. Mac Iver) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชนหมายถึง "กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตเป็นอยู่ร่วมกัน มีตั้งแต่กลุ่มขนาดเล็กคือหมู่บ้านไปจนถึงกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น เมือง ประเทศชาติ"

พาร์คกับเบอร์เกส (Robert E. Park and Ernest W. Burgess) ชุมชน หมายถึง "อาณาบริเวณของท้องถิ่นหนึ่งๆซึ่งผู้คนในท้องถิ่นนั้นพูดภาษาเดียวกันมีจารีตประเพณีอย่างเดียวกันมีความรู้สึกเป็นแบบเดียวกันและมีการกระทำไปตามทัศนคติซึ่งเป็นไปในทางเดียวกัน"

เวปส์เตอร์ นิว ดิกชันนารี ออฟ ดิ อเมริกา แลงเกวจ (Webster's New Dictionary of the American Language) ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า หมายถึง "กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันในบริเวณหนึ่งภายใต้กฎหมายและความสนใจเรื่องต่างๆร่วมกันด้วยความสมัครใจ"

เนลสัน, แรมเซย์ และเวอร์เนอร์ (Nelson, Ramsey and Verner) ได้ให้ความหมายของชุมชน สรุปได้ว่าชุมชนหมายถึงกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันในอาณาเขตหนึ่ง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์นี้หมายถึงการปฏิบัติต่อกัน (Interaction)

รองศาสตราจารย์ประสาท หลีกศิลา ได้ให้ความหมายของคำว่าชุมชนไว้ว่า หมายถึง “การที่คนมารวมกลุ่มกัน และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทั้งภายในกลุ่มของตนเองและระหว่างกลุ่มในบริเวณที่มีอาณาเขตทางภูมิศาสตร์กำหนดไว้” (<http://www.human.cmu.ac.th/~hc/ebook/006103/lesson10/01.htm>)

จากความหมายข้างต้นพอสรุปได้ว่ากลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียกเป็นอย่างอื่นมีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรกัน ภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

3.2 โครงสร้างของชุมชน

โครงสร้างของชุมชนหมายถึง ส่วนที่ประกอบและมีความสัมพันธ์เกาะเกี่ยวกันเป็นโครงสร้างชุมชน ซึ่งประกอบด้วยส่วนใหญ่ 3 ส่วนด้วยกัน คือ

3.2.1. กลุ่มคน หมายถึง การที่คน 2 คนหรือมากกว่านั้นเข้ามาติดต่อเกี่ยวข้องกันและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทางสังคมในช่วงเวลาหนึ่งด้วยความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ความมุ่งหมายนั้นอาจเป็นการร่วมมือช่วยเหลือกัน หรือเป็นศัตรูต่อกันก็ได้ และในการมารวมกลุ่มนี้จะมีการคาดคะเนพฤติกรรมซึ่งกันและกัน และจะต้องปรับปรุงพฤติกรรมให้เป็นไปในลักษณะที่คนในกลุ่มต้องการ ในแง่ของชีววิทยามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตเช่นเดียวกันกับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ จึงจำเป็นจะต้องตอบสนองความต้องการทางสรีรวิทยาและจิตวิทยาซึ่งความต้องการนี้จะต้องตอบสนองด้วยศักยภาพ หรือความสามารถซึ่งจะสมบูรณ์ได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์และพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ เมื่อมนุษย์เกิดมาในโลกนี้ในระยะแรกจะยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จึงจำเป็นจะต้องอาศัยการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนจากบุคคลอื่นรอบข้าง จึงนับว่าเป็นเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้มนุษย์มารวมกลุ่มกัน อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์รวมกลุ่มกัน เพราะแรงขับดันทางธรรมชาติ 2 ประการคือ

3.2.1.1 ความหิวกระหาย ซึ่งเป็นความหิวกระหายทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ได้แก่ อาหาร ความต้องการทางเพศ การสังสรรค์สมาคมกับคนอื่น เป็นต้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้นั่นเองที่ก่อให้เกิดการสังสรรค์ วัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูก การสมรส และครอบครัว การศึกษา ศาสนา ฯลฯ

3.2.1.2 การหลีกเลี่ยงภัยต่าง ๆ เช่น หลีกหนีภัยธรรมชาติ หลีกหนีความเจ็บป่วยต่าง ๆ ความตาย เป็นต้นนอกจากนี้ถ้าจะแบ่งกลุ่มโดยยึดความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มเป็นหลัก ก็อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1) กลุ่มปฐมภูมิ (Primary Groups) สมาชิกของกลุ่มอาจมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ด้วยเหตุทางการเป็นเครือญาติ มิตรภาพ ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มจะใกล้ชิด มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันอย่างลึกซึ้งพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเมื่อมีความจำเป็นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ความใกล้ชิดนี้เป็นความสัมพันธ์กันทางทางร่างกายและใจ สมาชิกในกลุ่มจะมีความรู้สึกร่วมกัน คือ ถ้าสมาชิกคนอื่นมีความทุกข์ สมาชิกอื่น ๆ ก็จะช่วยทุกข์ร้อนด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าสมาชิกมีความสุข สมาชิกอื่นก็มีความสุขด้วยเช่นกัน กลุ่มปฐมภูมิมักจะมีขนาดเล็ก มีหน้าที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมหรือ “สังคมนิยม” (Socialization) แก่สมาชิกในอันที่จะทำตามตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละคนได้ กลุ่มปฐมภูมิที่สำคัญมี 2 ชนิดคือ กลุ่มครอบครัว ซึ่งมีความผูกพันกันโดยเครือญาติ กลุ่มเพื่อนฝูง ซึ่งสัมพันธ์กันโดยมิตรภาพ กลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียน เป็นต้น

2) กลุ่มทุติยภูมิ (Secondary Groups) กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่สมาชิกของกลุ่มขาดความคุ้นเคยใกล้ชิดสนิทแนบ มีการพบปะกันเป็นครั้งคราว ความสัมพันธ์ของสมาชิกมักเป็นตามกำหนดกฎเกณฑ์แบบแผนของกลุ่ม มีการสัมพันธ์กันเพื่อผลประโยชน์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มมักจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของคนใดคนหนึ่งมากกว่าความรู้สึกร่วมทางอารมณ์และเมื่อใดที่สมาชิกรู้สึกว่าคุณจะไม่ได้รับประโยชน์หรือได้รับประโยชน์น้อยลง ก็อาจออกจากการเป็นสมาชิกได้ง่าย เพราะความสัมพันธ์ของสมาชิกมักเกิดจากผลประโยชน์มากกว่าอารมณ์

ร่วม ตัวอย่างของกลุ่มทุติยภูมิ เช่น กลุ่มนายจ้างกับลูกจ้าง กลุ่มพ่อค้ากับลูกค้า หน่วยราชการต่าง ๆ โดยปกติแล้วกลุ่มทุติยภูมิจะเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกมากเป็นกลุ่มใหญ่

นอกจากนี้ ยังอาจแบ่งกลุ่มโดยยึดหลักสำคัญอื่นๆได้อีก เช่น การแบ่งกลุ่มโดยยึดลักษณะความ สม่ัครใจของการเป็นสมาชิกกลุ่ม เช่น กลุ่มสม่ัครใจ กลุ่มไม่สม่ัครใจ หรือการแบ่งกลุ่มตามลักษณะประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มประกอบอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มประกอบอาชีพอุตสาหกรรม เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การจะแบ่งกลุ่มเป็นที่ประเภท ประเภทใดบางนั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้แบ่งเป็นหลักสำคัญ

2. สถาบันทางสังคม (Social Institutions) เมื่อคนมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มแล้ว และมีวิวัฒนาการไปถึงขั้นตั้งองค์กรทางสังคมแล้ว ก็จะมีการกำหนดแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันของสมาชิกในกลุ่มเพื่อสามารถดำเนินการตามภารกิจกลุ่มได้ ขอยกตัวอย่างให้เห็นและเข้าใจดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ หลีกศิลา : สิ่งที่สังคมกำหนดขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้ปฏิบัติไปในลักษณะที่สังคมต้องการ เพื่อการดำรงอยู่ของสังคมนั้น

อุทัย หิรัญโต : วิถีทางปฏิบัติซึ่งจัดตั้งขึ้นเป็นแบบแผน ภายในสังคมหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและเป็นทางการ

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ : การกระทำของคนในสังคมหรือประเพณีที่สังคมได้ตั้งหรือวางไว้เป็นระเบียบแบบแผน จึงสรุปได้ว่า สถาบันสังคม หมายถึง วิถีทางปฏิบัติซึ่งจัดตั้งขึ้น เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบแบบแผน เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนในด้านต่างๆ สถาบันเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง ไม่มีตัวตน เป็นแต่เพียงแนวทางการปฏิบัติซึ่งทำซ้ำซากจนเกิดเป็นแบบแผนโดยมีองค์กรเป็นเครื่องรองรับ

3.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน

3.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิลเลียม เออร์วิน (Erwin, 1976; อ้างถึงใน ประสพสุข ตีอินทร์, 2531, หน้า19) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมคือ กระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชน แก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

องค์การอนามัยโลก (WHO; อ้างถึงใน กัญญา กาญจนบุรานนท์, 2539, หน้า980) ได้ให้ความหมายของ คำว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนว่าหมายถึง กระบวนการซึ่งบุคคลและครอบครัวมีส่วนร่วมรับผิดชอบในเรื่องสุขภาพอนามัยและสวัสดิการรวมทั้งชุมชนที่อาศัยอยู่ โดยเน้นหนักในเรื่องพัฒนาความรู้ ความสามารถของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเขาเอง

เพ็ญศรี เปลี่ยนขำ (2542, หน้า88-89) กล่าวสรุปว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนนั้น เป็นผู้ตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตนเป็นอย่างดี สามารถกำหนดปัญหาสาธารณสุข วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหของชุมชน รวมทั้งการแยกแยะปัญหาที่แก้ไขได้เองจะบริหารจัดการทันที ส่วนที่อยู่นอกเหนือความสามารถก็ต้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลภายนอกชุมชนเป็นผู้แก้ไขปัญหานั้น

รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

ฟอนานาโรฟฟ์ (Fonaroff, 1981, p.104; อ้างใน มรกต ศรีรัตน, 2535, หน้า62) ได้เสนอว่า กระบวนการมีส่วนร่วม จะประกอบด้วยอย่างน้อย 1 ใน 4ประเภท ของการมีส่วนร่วมคือ

1. การวางแผน ซึ่งรวมถึงการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ตลอดจนการติดตามประเมินผล
2. การดำเนินงาน

3. การใช้บริการจากโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

เจมส์ ค็อกซ์ ปิ่นทอง (2523, หน้า272-273) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

อคิน รพีพัฒน์ (2527, หน้า107-111) ได้กำหนดช่วงจังหวะ และแบ่งระยะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนไว้ดังนี้

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนา

3.3.2 ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของชุมชน

ชุมชนจะได้รับประโยชน์ในการมีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพอนามัย มีดังนี้คือ (อติศร วงศ์คงเคต, 2539, หน้า3)

1. ชุมชนตระหนักในปัญหาของตนเอง และตระหนักที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือแก้ปัญหาของตนเอง
2. ชุมชนมีโอกาใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่ในรูปของความคิด การตัดสินใจและการกระทำได้อย่างเต็มที่
3. เป็นการระดมทรัพยากรมนุษย์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน
4. ชุมชนจะมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ ทำให้การพัฒนาที่มีความมั่นคงถาวร และประหยัด
5. เป็นขบวนการพัฒนาความสามารถ และพลังของชุมชนในการพึ่งพาตนเอง
6. เป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย
7. ชุมชนรับผิดชอบ และมีอำนาจสูงสุดในการพัฒนาชุมชนของตนเอง
8. เป็นการแสดงออกถึงการเคารพ นับถือ เชื่อใจ ไว้วางใจ รักและศรัทธาในชุมชนว่ามีสติปัญญา

ความสามารถ

3.3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา จะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ คือ

- 3.3.3.1. ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นตัวละครสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน หากเจ้าหน้าที่ขาดแนวคิด ขาดความเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นสามารถที่จะแก้ปัญหาด้วยตัวเองได้ และมีวิธีการที่จะไปครอบงำความคิดของประชาชน คิดว่าตนเป็นผู้ให้ และประชาชนเป็นเพียงผู้รับแล้ว การพัฒนานั้นๆ ก็จะประสบความล้มเหลวและขาดความต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนก็จะไม่เกิดขึ้น
- 3.3.3.2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารในระบอบราชการ ลักษณะของการบริหารยังไม่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนมากนัก เพราะการดำเนินงานราชการของหน่วยงานต่าง ๆ มุ่งที่จะให้เกิดผลในระยะเวลานั้นสั้น ดังนั้นการทำงานจึงเป็นลักษณะสั่งการมากกว่าการให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรง อำนาจการตัดสินใจอยู่ส่วนกลาง เจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติงานที่สัมผัสกับชุมชนโดยตรงมักจะขาดอำนาจการตัดสินใจ การทำงานจะต้องเป็นไปตามคำสั่ง

ของหน่วยเหนือ บางครั้งงานที่สั่งการมาไม่สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงของชุมชน และชุมชนเองก็ไม่สามารถแสดงออกถึงความต้องการได้ตามความเหมาะสม นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ไม่มีความสัมพันธ์กันในการทำงาน และไม่มีเป้าหมายในการวางแผนงานร่วมกัน ทั้งนี้เพราะปัญหาของชุมชนมิได้เนื่องมาจากสาเหตุเดียว แต่เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยการวางแผน เพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.3.3.3. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน ปัจจัยด้านนี้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอันมาก ชุมชนแต่ละชุมชนมีปัจจัยที่จะเอื้ออำนวยแตกต่างกันออกไป บางชุมชนมีการรวมตัวกันง่าย มีการเสียสละช่วยเหลือกัน ชุมชนนั้นก็มิโอกาสที่จะเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ง่ายกว่าชุมชนซึ่งต่างคนต่างอยู่ เอาร์ัดเอาเปรียบ และมุ่งผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก อย่างไรก็ตามมีวิธีการที่เรียกว่ากระบวนการการจัดองค์กรชุมชนที่จะช่วยให้ชุมชนได้รวมตัวกัน

3.3.5 เทคนิคการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

การทำงานที่มุ่งหวังให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ คือ (กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง, 2540, หน้า27-29)

3.3.5.1. การยอมรับและยึดมั่นในหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานที่ทำงานพัฒนาจำเป็นต้องยอมรับ และยึดมั่นในหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน กล่าวคือ

1) มีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

2) การทำงานร่วมกันโดยใช้สติปัญญา ความอดทน เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตามวิถีทางประชาธิปไตย บางครั้งต้องใช้เวลาทำความเข้าใจร่วมกัน

3.3.5.2. การดำเนินงานอย่างมีขั้นตอนและให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในกระบวนการทำงานกับชุมชนจะต้องมีการทำงานอย่างมีขั้นตอนและต่อเนื่องนับตั้งแต่

1) การศึกษา วิเคราะห์ชุมชนและกลุ่มคน

2) การประมวลความต้องการปัญหาาร่วมกับชุมชน

3) การตรวจสอบข้อมูล

4) การร่วมตัดสินใจ

5) การร่วมวางแผนและปฏิบัติงาน

6) การร่วมกันตรวจสอบการทำงานโดยชุมชน

ซึ่งขั้นตอนการทำงานเหล่านี้ จะต้องเน้นที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน เพื่อที่จะพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

3.3.5.3. การปรับบทบาทของผู้ปฏิบัติงานจากการยอมรับและยึดถือในหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน บทบาทของผู้ที่ปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนจำเป็นจะต้องปรับบทบาทในการทำงาน กล่าวคือ

1) บทบาทของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องปรับจากผู้ดำเนินงานหลัก (ศูนย์กลางการทำงาน) มาเป็นบทบาทผู้เอื้ออำนวย และบทบาทผู้สนับสนุนทางวิชาการ เทคนิคการทำงานต่างๆโดยการปรับบทบาทส่วนนี้ คงต้องค่อยเป็นค่อยไปตามสถานการณ์และความพร้อมของแต่ละชุมชน

2) บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข ในการทำงานพัฒนาที่มุ่งให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จำเป็นจะต้องมีเทคนิคการทำงานที่จะเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น เพราะอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นตัวแทนของชุมชนและมีความใกล้ชิดกับชุมชนมากกว่าเจ้าหน้าที่ ดังนั้นเทคนิคที่อาสาสมัครสาธารณสุขพึงฝึกฝน คือ

- การศึกษาหาข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและระบุปัญหา ตลอดจนเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา

- ให้ความรู้กับชุมชนในรูปแบบของการฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน
- ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสนับสนุน และควรเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือตัวแทนไปติดต่อประสานงานด้วย เพื่อเขาเหล่านั้นจะได้ติดต่อประสานงานเองได้ในภายหลัง
- กระตุ้นกลุ่มเป้าหมาย ให้เกิดกลุ่มแก้ปัญหาของตนเอง
- ให้คำปรึกษาแนะนำ
- ติดตามผลและมีการสรุปทบทวนร่วมกับชุมชน
- สร้างผู้นำและพัฒนาสมาชิกของชุมชน
- เป็นสื่อกลางในการประสานงาน ระหว่างกลุ่ม เพื่อให้เกิดเครือข่ายหนุนช่วยซึ่งกันและกัน

3.3.5.4. การปรับระบบบริหารงานที่เอื้ออำนวย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีการปรับระบบบริหารงานบางส่วน เพื่อสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะในส่วนของ การวางแผนการทำงานของชุมชน การติดตามงานและการประเมินผลกิจกรรมและผล การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้บางครั้งยังต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ เพื่อให้เกิดความ ยืดหยุ่นในการทำงานอีกด้วยและหน่วยงานอาจต้องให้ความสำคัญในการทำงานกับหน่วยงานอื่น ทั้งในภาคราชการและ ภาคเอกชน ในลักษณะของการเป็นพันธมิตรภาคีให้มากขึ้น

3.3.5.5. การแสวงหาปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ

หน่วยงานจำเป็นต้องแสวงหาปัจจัยสนับสนุนในการทำงานร่วมกับชุมชนให้มากขึ้น ทั้งในด้าน ทรัพยากร ภาษีท้องถิ่น การให้ข้อมูลข่าวสาร ความร่วมมือของสื่อมวลชน ตลอดจนระบบกฎหมายที่เอื้ออำนวย เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์และให้ข้อเสนอแนะต่อ กฎหมายที่จะมีผลบังคับใช้โดยตรงแก่ท้องถิ่นในรูปแบบของประชาพิจารณ์ เป็นต้น

(<http://www.geocities.com/buucuu5231/morakot2.doc>)

4. เทศบาลเมืองเพชรบุรี

4.1 ประวัติการจัดตั้ง

4.1.1. การจัดตั้งเทศบาลเมืองเพชรบุรี

เทศบาลเมืองเพชรบุรีเป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง เทศบาลเมืองเพชรบุรี พ.ศ. 2478 เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ.2478 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ให้จัดเขตชุมชนในบรรดาตำบลอันเป็นที่ตั้งศาลว่าการจังหวัดเพชรบุรีตามเขตที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 ขึ้น เป็นเมือง มีฐานะเป็นเทศบาลเมืองมีนามว่า เทศบาลเมืองเพชรบุรี

ตามมาตรา 4 แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองเพชรบุรี พ.ศ.2478 ให้กำหนดเขตเทศบาลเมือง เพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ไว้ดังนี้

ด้านเหนือ หลักเขตหมายเลขที่ 1 ตั้งอยู่บนเส้นขนาน และห่างจากปากตะวันตกของถนนราชดำเนินไปทิศ ตะวันตก 80 เมตรและอยู่ตรงที่เส้นขนานนี้ตัดกับเส้นที่ต่อตรงไปจากปากเหนือของถนนราชเสวกจากหลักเขต หมายเลขที่ 1 ไปทางทิศตะวันออก เป็นเส้นตรงไปจดหลักเขตหมายเลขที่ 2 ที่มุมตะวันออกเฉียงเหนือของบริเวณวัด น้อย จากหลักเขตที่ 2 เป็นเส้นตรงไปทิศตะวันออกเฉียงใต้ จดหลักเขตหมายเลขที่ 3 ซึ่งอยู่ปากเหนือของถนนไป ตำบลบางจานตรงที่ตัดกับศูนย์กลางทางรถไฟ

ด้านตะวันออก จากหลักเขตที่ 3 ตามเส้นศูนย์กลางทางรถไฟไปทิศใต้ จดหลักเขตหมายเลขที่ 4 ซึ่งอยู่บนเส้น ศูนย์กลางนี้ และห่างจากปากใต้ของ ถนนราชดำริไปทิศใต้ 80 เมตร

ด้านใต้ จากหลักเขตที่ 4 เป็นเส้นขนาน และห่างจากฟากใต้ของถนนราชดำริไปทางทิศใต้ 80 เมตร ไปทางทิศตะวันตกจดหลักเขตหมายเลขที่ 5 ซึ่งอยู่บนเส้นขนานนี้และห่างจากฟากตะวันตกของถนนราชดำเนิน ไปทิศตะวันตก 30 เมตร

ด้านตะวันตก จากหลักเขตที่ 5 เป็นเส้นขนาน และห่างจากฟากตะวันตกของถนนราชดำเนินไปทิศตะวันตก 30 เมตร ไปทางทิศเหนือจดหลักเขตที่ 1

ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ.2491 เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ.2491 ดังนี้

ด้านเหนือ ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ที่ฟากตะวันตกของถนนไปเขาหลวงตัดกับเส้นศูนย์กลางทางรถไฟเป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้จดหลักเขตที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่บนเส้นที่ต่อเส้นฟากเหนือของถนนราชเสวก เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือและตัดกับเส้นที่ตั้งฉากกับฟากตะวันตกของถนนราชดำเนินซึ่งมีระยะยาว 80 เมตรจากหลักเขตที่ 2 หักเป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้จดหลักเขตที่ 3 ซึ่งตั้งอยู่ที่มุมตะวันออกเฉียงเหนือของบริเวณวัดน้อย จากหลักเขตที่ 3 หักเป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้จดหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่ที่ฟากเหนือของทางไปตำบลบางจาน ตัดกับเส้นศูนย์กลางทางรถไฟ

ด้านตะวันออก จากหลักเขตที่ 4 หักไปตามเส้นศูนย์กลางทางรถไฟไปทางทิศใต้จดหลักเขตที่ 5 ซึ่งอยู่บนเส้นศูนย์กลางทางรถไฟและห่างจากฟากใต้ของถนนราชดำริ 80 เมตร

ด้านใต้ จากหลักเขตที่ 5 หักเป็นเส้นตรงขนานและห่างจากฟากใต้ของถนนราชดำริ 80 เมตร ไปทางทิศตะวันตกจดหลักเขตที่ 6 ซึ่งตั้งอยู่ที่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเพชรบุรี

จากหลักเขตที่ 6 หักเลียบตามฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเพชรบุรีไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้จดหลักเขตที่ 7 ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรีและห่างจากฟากตะวันตกของถนนราชดำเนิน 80 เมตร วัดเป็นเส้นตั้งฉากกับฟากตะวันตกของถนนนี้

ด้านตะวันตก จากหลักเขตที่ 7 หักเป็นเส้นตรงขนานและห่างจากฟากตะวันตกของถนนราชดำเนิน 80 เมตร ไปทางทิศเหนือจดหลักเขตที่ 8 ซึ่งตั้งอยู่ที่ฟากใต้ของถนนไปเขาบันไดอิฐ จากหลักเขตที่ 8 หักเป็นเส้นตรงเลียบฟากใต้ของถนนไปเขาบันไดอิฐไปทางทิศตะวันตกระยะ 648 เมตร จดหลักเขตที่ 9 ซึ่งตั้งอยู่ที่ปากถนนเข้าวัดถ้ำแก้วฟากตะวันตก จากหลักเขตที่ 9 หักเลียบฝั่งตะวันตกของถนนไปวัดถ้ำแก้วจดหลักเขตที่ 10 ซึ่งตั้งอยู่ที่ฟากตะวันตกของถนนไปวัดถ้ำแก้วตัดกับฟากเหนือของทางสายที่ 19 (ทางไปจังหวัดราชบุรี) จากหลักเขตที่ 10 หักเป็นเส้นตรงเลียบฟากเหนือของทางสายที่ 19 ไปทางทิศตะวันออกระยะ 392 เมตร จดหลักเขตที่ 11 ซึ่งตั้งอยู่ที่ฟากเหนือของทางสายที่ 19 ตัดกับฟากตะวันตกของถนนไปเขาหลวง จากหลักเขตที่ 11 หักเป็นเส้นตรงเลียบฟากตะวันตกของถนนไปเขาหลวงจนจดหลักเขตที่ 1

4.2 สภาพทั่วไปของเทศบาลเมืองเพชรบุรี

4.2.1 ลักษณะที่ตั้ง

เทศบาลเมืองเพชรบุรีตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีอันเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางตอนล่างของประเทศ โดยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไปทางทิศใต้ เป็นระยะทางประมาณ 120 กิโลเมตร

4.2.2 อาณาเขต

เทศบาลเมืองเพชรบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับท้องถิ่นใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อบต.หนองโสน อบต.บ้านกุ่ม และ อบต.ธงไชย

ทิศใต้ ติดต่อกับ อบต.ต้นมะม่วง อบต.โพธิ์ไร่หวาน และ อบต.บ้านหม้อ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อบต.หนองโสน อบต.ช่องสะแก และ อบต.นาเวียง
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อบต.ไร่ส้ม อบต.บ้านหม้อ

4.2.3 เขตการปกครอง

เทศบาลเมืองเพชรบุรี แบ่งเขตการปกครองเป็น 2 ตำบล ได้แก่
ตำบลท่าราบ มีพื้นที่ 3.4 ตารางกิโลเมตร
ตำบลคลองกระแชง มีพื้นที่ 2 ตารางกิโลเมตร

4.2.4 ประชากร

จากหลักฐานทางทะเบียนราษฎร ณ เดือนมกราคม พ.ศ.2549 ของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองเพชรบุรี ทะเบียนภาค สาขาจังหวัดเพชรบุรี ปรากฏข้อมูลจำนวนประชากรต่อครัวเรือน ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี ดังนี้

ข้อมูลจำนวนประชากรต่อจำนวนครัวเรือนรวม
- จำนวนประชากรรวม 26,124 คน
- จำนวนครัวเรือนรวม 9,156 หลังคาเรือน

4.2.5 สภาพภูมิประเทศ

เทศบาลเมืองเพชรบุรี มีพื้นที่ 5.4 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,375 ไร่ มีสภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรีมีแม่น้ำเพชรบุรีไหลผ่านกลางเขตเทศบาลจากแนวเขตเทศบาลด้านทิศใต้ไปจรดแนวเขตเทศบาลด้านทิศเหนือเป็นระยะทางประมาณ 3.7 กิโลเมตร ความกว้างของแม่น้ำเพชรบุรี ช่วงที่ไหลผ่านในเขตเทศบาลฯ โดยเฉลี่ยประมาณ 50 เมตร คิดเป็นพื้นที่ของแม่น้ำเพชรบุรีในส่วนที่ไหลผ่านเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี ประมาณ 185 ตารางกิโลเมตร

4.2.6 ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากพื้นที่เขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี ตั้งอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งด้านทิศตะวันตกของจังหวัดเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ด้านทิศตะวันออกติดต่อกับทะเลอ่าวไทยตลอดแนว ทำให้มีสภาพอากาศอบอุ่นสบายไม่ร้อนจัดและไม่หนาวจัด โดยแบ่งเป็น 3 ฤดูกาล เช่นเดียวกับสภาพภูมิอากาศทั่วไปของประเทศไทย

4.2.7 ลักษณะชุมชนในท้องถิ่น

ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรีเป็นชุมชนที่ตั้งขึ้นตามนโยบายของกรมการปกครอง(เดิม)ที่กำหนดให้เทศบาลฯ ส่งเสริมให้ประชาชนในเขตเทศบาลฯ ซึ่งเป็นชุมชนเมืองได้มีการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันคิดร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหาของกลุ่มในรูปแบบของชุมชนย่อย สำหรับการแบ่งชุมชนย่อยในเขตเทศบาล เมืองเพชรบุรีเป็นการแบ่งตามสภาพพื้นที่ โดยพิจารณาถึงการรวมกลุ่มทางสังคมเดิมประกอบกัน โดยแบ่งเป็น 16 ชุมชน ครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาลฯเกือบทั้งหมด คงเหลือเฉพาะพื้นที่บริเวณ ย่านการค้าหลัก 2 ฝั่งถนนสุรินทรฤาไชยและถนนพานิชเจริญ (จากแยกวัดธ้อถึงเชิงสะพานจอมเกล้า) ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นอาคารพาณิชย์ สถานประกอบการค้าที่มีการรวมกลุ่มของประชาชนในทางธุรกิจอยู่เต็มแล้ว

ชุมชนย่อยในเขตเทศบาล 16 ชุมชน แยกตามตำบล ดังนี้

ตำบลท่าราบ

1. ชุมชนจันทราวาส
2. ชุมชนท่าหิน
3. ชุมชนดินมะม่วง
4. ชุมชนไร่ขิง

5. ชุมชนหน้าพระลาน
6. ชุมชนวัดลาด
7. ชุมชนวิหารใหญ่-ไตรโลก
8. ชุมชนวัดเกาะ
9. ชุมชนนามอญ

ตำบลคลองกระแซง

1. ชุมชนทรัพย์สิน
2. ชุมชนพระนครคีรี
3. ชุมชนพระปรารักษ์
4. ชุมชนชีสระอินทร์
5. ชุมชนไร่ร่อ
6. ชุมชนรามราชนิเวศน์
7. ชุมชนรถไฟ-ไชยสุรินทร์

4.3 องค์การเทศบาลเมืองเพชรบุรี

องค์การเทศบาลเมืองเพชรบุรี ประกอบด้วย สมาชิกเทศบาล และนายกเทศมนตรี

สมาชิกเทศบาลเมืองเพชรบุรี

ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของ ประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 18 คน

นายกเทศมนตรีเมืองเพชรบุรี

มี 1 คนซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

4.4 วิสัยทัศน์เทศบาลเมืองเพชรบุรี

4.4.1 วิสัยทัศน์การพัฒนาเทศบาลเมืองเพชรบุรี 4 ปี (พ.ศ.2548 - 2551)

จากปัญหา ความต้องการประเด็นการพัฒนาจากภาคประชาชนและเวทีประชาคม เมืองเพชรบุรี นโยบายและวิสัยทัศน์ของนายกเทศมนตรีเมืองเพชรบุรีที่มุ่งมั่นจะพัฒนาเมืองเพชรสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ น่าเที่ยว วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดเพชรบุรีที่จะธำรงความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตและมุ่งพัฒนาจังหวัดเพชรบุรีให้เป็นเมืองน่าอยู่ และน่าเที่ยว ยุทธศาสตร์ชาติหรือวาระแห่งชาติที่มุ่งให้พัฒนาในเรื่องที่มีศักยภาพ โดยอาศัยความได้เปรียบจากทุนทางสังคมที่มีอยู่มาพัฒนาให้เกิดประโยชน์และการที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี ได้ลงนามที่จะร่วมดำเนินงานเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่ ร่วมกับจังหวัดเพชรบุรีและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี เทศบาลเมืองเพชรบุรีจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาเทศบาลเมืองเพชรบุรี 4 ปี (พ.ศ.2548 - 2551) โดยความเห็นพ้องต้องกันระหว่างผู้บริหารเทศบาลเมืองเพชรบุรี และประชาคมเมืองเพชรบุรี ดังนี้ “เพชรบุรี เมืองน่าอยู่ คู่สังคมดุลยภาพและน่าเที่ยว”

4.4.2 คุณลักษณะเมืองน่าอยู่คู่สังคมดุลยภาพในบริบทของเทศบาลเมืองเพชรบุรี

1. ด้านสังคม มุ่งให้เกิดการสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย การยกระดับคุณภาพชีวิต การสร้างและปรับปรุงระบบการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพและการสร้างเครือข่ายชุมชน
2. ด้านเศรษฐกิจ มุ่งเน้นการกระจายโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติและบริการพื้นฐานของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง การส่งเสริมให้คนมีงานทำ

3. ด้านกายภาพ มุ่งให้เกิดการสร้างสภาวะแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต วิถีชีวิตของคนในเมืองเพชรบุรีให้เกิดความสงบ สะดวก สะอาด ปลอดภัย

4. ด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมือง การบริหารจัดการปัญหามลพิษอย่างมีประสิทธิภาพ การอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว ให้เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน

5. ด้านการบริหารจัดการ มุ่งให้เกิดการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งในภาคการเมือง ภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสให้มีความรับผิดชอบสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญและเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้สังคมเมืองเพชรบุรีพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้นทั้งจะช่วยป้องกันและขจัดปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ

6. ด้านภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ท้องถิ่น มุ่งให้เกิดความสามารถในการสังสมทุนทางปัญญา รักษาต่อยอดและปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

4.4.3 คุณลักษณะเมืองน่าเที่ยวในบริบทของเทศบาลเมืองเพชรบุรี

1. เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาทางด้านศิลปะ
2. เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิตและธรรมชาติศึกษา
3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงกิจกรรมทางพุทธศาสนา
4. เป็นครัวคุณภาพ

4.5 สถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี

4.5.1 พระราชวังพระนครคีรี (เขาวัง - Phra Nakorn Khiri)

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่บนยอดเขาที่มียอดสูงประมาณ 92 เมตร อยู่ชิดถนนเพชรเกษมในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี สิ่งดึงดูดใจ พระราชวังพระนครคีรีหรือเขาวังแห่งนี้ ถือได้เป็นสัญลักษณ์ของเมืองเพชรบุรี สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังขึ้นบนยอดเขาแห่งนี้เพื่อเป็นที่ประทับพักผ่อนแปรพระราชฐานโดยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นแม่กองในการก่อสร้างแล้วโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า "พระราชวังพระนครคีรี" ส่วนเขาลูกนี้ก็ราชทานนามใหม่ว่า "เขามหาสวรรค์"

ปัจจุบันนี้เขาวังเป็นที่กล่าวขานกันว่าเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ที่สมบูรณ์ที่สุดและ "ถ้ามาเพชรบุรีแล้วไม่ขึ้นไปเที่ยวบนเขาวังก็เปรียบเสมือนไม่ได้มาเพชรบุรี"

เส้นทางเข้าสู่พระราชวังพระนครคีรี จากทางหลวงหมายเลข 4 (เพชรเกษม) ก่อนเข้าสู่เมืองเพชรบุรีประมาณ 1 กิโลเมตร จะมองเห็นเขาวังชัดเจน

4.5.2 พระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน - Phra Ram Ratchaniwet Palace)

ในรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้ปรับปรุงระบบการบริหารแบ่งการปกครองออกเป็นมณฑลราชบุรีในขณะนั้น นอกจากนี้ยังทรงโปรดฯ ให้สร้างพระราชวังขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่เมืองเพชรบุรี เรียกว่า "พระราชวังบ้านปืน" แต่ยังไม่ทันเสร็จก็เสด็จสวรรคตเสียก่อน

4.5.3 วัดมหาธาตุวรวิหาร (Wat Mahathart Waraviharn)

สถานที่ตั้งอยู่ในตำบลคลองกระแชง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ประวัติความเป็นมาของวัดมหาธาตุวรวิหารเป็นวัดเก่าใจกลางเมืองเพชรบุรี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรี ถือเป็นวัดสำคัญที่สร้างเมื่อขอมมีอำนาจโบราณสถานภายในวัดแห่งนี้ล้วนเป็นฝีมือช่างขอม วัดมหาธาตุเป็นแหล่งรวมศิลปะลายปูนปั้นที่เป็นฝีมือสกุลช่างชั้นครูเมืองเพชรหลายชิ้นทั้งเก่าและใหม่ทั้งยังเป็นแหล่งที่รวมสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือ

สิ่งมีค่าคู่บ้านคู่เมืองมากมาย โบราณสถานที่สำคัญภายในวัดมหาธาตุ คือ พระปรางค์ 5 ยอด ที่มียอดสูงเด่นอยู่กลางวัด พระปรางค์องค์กลางสูงใหญ่กว่าปรางค์องค์อื่นอีก 4 องค์ ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุจำนวน 3 องค์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน โปรดเกล้าฯพระราชทานไว้ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2497

ในวิหารบรรจุพระพุทธรูปที่สำคัญงดงามหลายองค์ มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเพชรบุรีนับถือมากกว่า 3 องค์ คือ รูปหลวงพ่อดมมหาธาตุ รูปหลวงพ่อบ้านแหลมและรูปหลวงพ่อดมเขาตะเครา

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม พระวิหารหลวงสร้างปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.2275 ถึง 2301) ภายในวิหารหลวงมีพระธรรมจักรขนาดใหญ่ในสมัยทราวดี และมีภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้งดงามเขียนขึ้นโดยจิตรกรผู้มีชื่อเสียงหลายท่านและพระพุทธรูปทรงเครื่องปรางค์มารวิชัยเป็นพระประธานลักษณะงดงามมาก พระปรางค์ 5 ยอด สูง 55 เมตร รอบฐานยาว 120 เมตร เป็นศิลปะสถาปัตยกรรมแบบขอม สร้างด้วยศิลาแลง มีมุขยื่นออกมาทั้ง 4 ด้าน สันนิฐานว่าน่าจะสร้างตามคติพุทธมหายานในสมัยสุโขทัย

เส้นทางเข้าสู่วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดมหาธาตุวรวิหาร อยู่ในตัวเมืองเพชรบุรี ตำบลกระแชง ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ 500 เมตร

4.5.4 วัดใหญ่สุวรรณาราม (Wat Yai Suwannarham)

สถานที่ตั้งอยู่ในตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ประวัติความเป็นมาวัดใหญ่สุวรรณารามหรือวัดใหญ่เป็นอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหาร วัดใหญ่แห่งนี้เป็นวัดเก่าที่สร้างมานานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและเคยได้รับการบูรณะครั้งใหญ่ในสมัยรัชการที่ 5 ดังนั้นวัดใหญ่สุวรรณารามจึงเป็นวัดที่มีสภาพสมบูรณ์อยู่มาก ซึ่งปรากฏลวดลายและศิลปกรรมเก่าแก่อันทรงคุณค่ายิ่งนัก เล่ากันว่าในสมัยอยุธยาตอนปลาย พระเจ้าเสือได้พระราชทานพระตำหนักหลังหนึ่งมาสร้างเป็นศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม ซึ่งเป็นที่ประจักษ์มาจนบัดนี้ ทั้งนี้เนื่องจากพระเจ้าเสือทรงเลื่อมใสและศรัทธาพระสังฆราชแดงโงม ซึ่งเคยทรงอุปสมบทอยู่ที่วัดนี้มาก่อนและได้เป็นพระราชาคณะอยู่ในกรุงศรีอยุธยา

ปัจจุบันภายในศาลาการเปรียญมีรูปหล่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชประทับเพียบพนมมือถือดอกบัว เพราะประดิษฐานอยู่ที่หน้าพระประธานซึ่งชาวเมืองเพชรบุรีให้ความนับถืออย่างมาก

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมพระอุโบสถ ก่ออิฐถือปูนแบบสมัยกรุงศรีอยุธยาโดยแท้ ภายในมีภาพเขียนเก่าแก่ทั้งดงามมาก ซึ่งเป็นฝีมือช่างสมัยกรุงศรีอยุธยา

พระวิหารสร้างเมื่อ พ.ศ. 2450 ในสมัยพระครูมหาวิหารภิกษุ(พุก)เป็นเจ้าอาวาสเรียกว่า วิหารคตหรือศาลาราย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบริจาคพระราชทรัพย์สร้างวิหารคต

หอพระไตรปิฎก ซึ่งปลูกอยู่กลางสระน้ำข้างพระอุโบสถมี เสาเพียง 3 ต้น มีความหมายว่า พระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยพระไตรปิฎก 3 หลักเชิดชูไว้เท่านั้น ปัจจุบันทางวัดใช้เก็บคัมภีร์โบราณและตำราสมุดข่อย

เส้นทางเข้าวัดใหญ่สุวรรณาราม อยู่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรีด้านตะวันออกของตัวเมืองริมถนนพงษ์สุริยา ห่างจากศาลากลางจังหวัดไปประมาณ 1 กิโลเมตร และห่างจากสะพานจอมเกล้า ซึ่งข้ามแม่น้ำเพชรบุรีประมาณ 500 เมตร

4.5.5 วัดพระพุทธรูปไสยาสน์ (Wat Puttasaiyasn)

เป็นวัดเก่าแก่ที่มีความสำคัญอีกวัดหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา เดิมประดิษฐานอยู่ในวิหารที่ไม่มีหลังคา มาสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้เสด็จมายังเมืองเพชรบุรีและทอดพระเนตรเห็น โปรดเกล้าฯให้สร้างหลังคาครอบไว้ ต่อมามีการบูรณะปฏิสังขรณ์อีกหลายครั้ง

4.5.6 ประสาทหินวัดกำแพงแลง (Wat Kanpanglang)

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่ในเขตตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ประวัติความเป็นมา ปราสาทหินวัดกำแพงแลงอยู่ห่างจากแม่น้ำเพชรบุรีมาทางตะวันออก ประมาณ 1 กิโลเมตร ชื่อเดิมของวัดกำแพงแลง ไม่มีผู้ใดทราบกันมา ชื่อ "วัดกำแพงแลง" คงเกิดขึ้นเนื่องจากผู้คนสมัยหลังได้มาเห็นสภาพโบราณสถานใหญ่โต มีกำแพงศิลาแลงล้อมอยู่โดยรอบ จึงเรียกชื่อตามสภาพที่เห็นนั้นมาจนถึงปัจจุบัน

เส้นทางเข้าสู่ปราสาทหินวัดกำแพงแลง ปราสาทหินวัดกำแพงแลงอยู่ในตัวเมืองเพชรบุรี ตำบลท่าราบ ห่างจากศาลากลางจังหวัด ประมาณ 2 กิโลเมตร

4.5.7 วัดเกาะแก้วสุทธาราม

ตั้งอยู่ถนนมาตยาวงศ์ ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พระอุโบสถของวัดนี้สร้างในสมัยอยุธยา มีภาพจิตรกรรมฝาผนังซึ่งเขียนในสมัยอยุธยาข้างใต้ภาพบอกปีเขียนไว้ว่า พ.ศ.2277 ซึ่งอยู่ในรัชการสมเด็จพระเจ้าบรมโกศเป็นภาพพุทธประวัติและไตรภูมิ แต่วางรูปแตกต่างจากวัดอื่นคือ เอามารผจญไว้หลังพระประธาน และเอาไตรภูมิไว้ข้างหน้า ทำให้คิดว่าอาจมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางที่ตั้งของพระประธาน เนื่องจากได้มีการเปลี่ยนทิศทางด้านหน้าของวัดอันเกิดการตัดถนนผ่านก็ได้พระพุทธรูปภายในพระอุโบสถ มีพระประธานซึ่งก่อด้วยอิฐถือปูนปางสมาธิขัดสมาธิเพชร นอกจากนี้มีพระพุทธรูปปางห้ามสมุทรศิลปะแบบลพบุรี พระเจดีย์ราย เป็นลักษณะเดียวกับพระเจดีย์วัดมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ เป็นทรงโอคว่ำแบบลังกา แสดงว่าได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมแบบนครศรีธรรมราช อาจสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยสุโขทัยและได้รับการบูรณะในภายหลัง

4.5.8 วัดชีวีประเสริฐ

ตั้งอยู่ถนนบริพัตร ตัดเป็นสี่แยกถนนสุรพันธ์ ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี บนศาลาการเปรียญมีธรรมาสน์ไม้แกะสลักลวดลายเปลวกนก งามอ่อนหวาน ล่องถูกรอบฐานธรรมาสน์ทั้ง 4 ด้านใต้แกะสลักภาพรามเกียรติ์ตอนต่าง ๆ อาทิ ตอนพระลักษมณ์ต้องหอกโมกขศักดิ์ ส่วนรอบบริเวณพระอุโบสถยังเป็นที่ชุมนุมงานฝีมือปูนปั้น ของครูช่างปัจจุบันหลายท่าน เช่น ช่างทองรุ่ง เอ็มโอษฐ์, ช่างสมบัติ พูลเกิด, ช่างเฉลิม พึ่งแดง และอาจารย์สอย ศิลปกอบ

4.5.9 วัดพลับพลาชัย

ตั้งอยู่ถนนดำเนินเกษม ตำบลคลองกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี วัดพลับพลาชัยสร้างขึ้นตอนปลายสมัยอยุธยาระหว่าง พ.ศ. 2229 - 2310 ในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ วัดพลับพลาชัยปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีถนนดำเนินเกษมตัดผ่านทางด้านตะวันออกเป็นที่ตั้งพระอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ ส่วนทางด้านทิศตะวันตกเป็นที่ตั้งของอาคารกุฏิสงฆ์ อาคารเรียนพระปริยัติธรรม ศาลาชาปนสถาน อุโบสถวัดพลับพลาชัยเป็นอาคารทรงไทยที่ก่อด้วยอิฐฉาบปูนรูปแบบสูงเด่นเป็นสง่า หน้าบันเป็นลายจำหลักไม้และที่นาสนใจยิ่งก็คือ ที่บานประตูลายจำหลักไม้ฝีมือของสกุลช่างศิลปินเมืองเพชรที่มาร่วมกันสร้างไว้อย่างวิจิตรงดงาม

4.6 ประเพณีวิถีชีวิต

4.6.1 ประเพณีเรือองค์หรือการแห่เรือองค์

เวลาช่วงออกพรรษาประมาณเดือน 11 และเดือน 12 ซึ่งเป็นฤดูน้ำหลาก และเป็นช่วงระยะเวลาที่สามารถจะทอดกระฐินหรือทอดผ้าป่าได้โดยไม่จำกัดเวลารวมทั้งเชื่อว่าจะได้านิสงส์ในการทำบุญมาก

ความสำคัญ ประเพณีเรือองค์ คือประเพณีการทอดกระฐินหรือทอดผ้าป่าทางน้ำ โตนอาศัยขบวนเรือที่เรียกว่า ขบวนเรือองค์กระฐินหรือขบวนเรือองค์ผ้าป่า แห่ขึ้นล่องตามลำน้ำไปถวายองค์กระฐินหรือองค์ผ้าป่าตามวัดซึ่งอยู่แถวริมแม่น้ำ ลำคลอง หรือใกล้ๆแม่น้ำนั่นเอง

ประวัติความเป็นมาของเรื่องนี้ มีผู้สันนิษฐานว่าน่าจะได้แบบอย่างการเสด็จทอดกระฐินของเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินในสมัยอยุธยาเป็นต้นมา ซึ่งโปรดที่จะเสด็จมาทอดผ้ากระฐินทางชลมารค ที่จังหวัดเพชรบุรี

4.6.2 ลูกโกศเมืองเพชร

เป็นพิธีกรรมที่กระทำในงานศพ ความสำคัญ ลูกโกศเมืองเพชร เป็นสิ่งที่ชาวเมืองเพชรบุรีได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายช่วงคนแล้ว จนกระทั่งกลายเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของเมืองเพชรบุรี แต่เดิมลูกโกศเมืองเพชรบุรีจะใช้ในงานพิธีศพสำหรับชนชั้นเจ้านายหรือในราชตระกูลเท่านั้น แต่ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ทรงพระราชทานอนุญาต ให้สามัญชนโดยทั่วไปจัดพิธีนี้ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อเบี่ยงการสืบทอดฝีมือเชิงช่างของช่างเมืองเพชรบุรีไว้ เพราะในการประดิษฐ์ลูกโกศนั้นจะต้องใช้ช่างที่มีฝีมือหลายแขนง เช่น ช่างไม้ในการก่องาน ย่อมุมขององค์ไม้ ช่างดอกไม้ ฉลุลายในการประดับลวดลายหรือช่างเขียนภาพ เช่น ภาพแสดงปริศนาธรรม ภาพแสดงสุภาพบุภาพชาติ ภาพชาดก ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานที่ละเอียดและมีความประณีตยิ่ง

4.6.3 การแข่งขันวัวลาน

การแข่งขันวัวลานนี้ ชาวบ้านจะนำวัวมาวิ่งแข่งกันเป็นวงกลมในลานที่กำหนด โดยมีเสาเกียดซึ่งปักอยู่กลางถนนเป็นศูนย์กลาง ผูกเชือกพรวนของวัวแต่ละตัวเรียงกันตามลำดับ จากในเสาเกียดออกมาถึงริมลานรวมจำนวน 19 ตัว ซึ่งเจ้าของพวงวัวแต่ละพวงก็จะเตรียมของคนมาทั้งวัวนอกและวัวในหรือวัวสำรอง

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

5.1 ความหมายของคำว่า “ความพึงพอใจ”

วิลลิสท์ หรยางกูร (2536) กล่าวว่า ความพึงพอใจ เป็นการให้ความรู้สึกของคนเราที่สัมพันธ์กับโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับความหมายของสภาพแวดล้อม ค่าความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมจะต่างกัน เช่น ความรู้สึก ดี-เลวพอใจ-ไม่พอใจ สนใจ-ไม่สนใจ เป็นต้น

สำรวย เกษกุล (2538, หน้า7) กล่าวว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติทางด้านบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ แต่ทั้งนี้ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับค่านิยมและประสบการณ์ที่ได้รับ

กิตตินันท์ อรรถบพ (2542, หน้า.46) กล่าวว่าโดยทั่วไป การศึกษาความพึงพอใจมักมีการศึกษาใน 2 มิติ คือ มิติความพอใจของผู้ปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) และมิติความพอใจในการรับบริการ (Service Satisfaction) และ “ความพึงพอใจ” หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีอย่างต่อเนื่องเรื่องใดเรื่องหนึ่งในเชิงประเมินค่า ซึ่งสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจของมนุษย์มักได้แก่ ทรัพยากร (Resources) หรือสิ่งเร้า (Stimuli) ดังนั้นการวิเคราะห์ความพึงพอใจ คือ การศึกษาว่าทรัพยากรหรือสิ่งเร้าแบบใดเป็นสิ่งที่ต้องการที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจและความสุขของมนุษย์ ความพึงพอใจจะเกิดได้มากที่สุดเมื่อมีความพอใจในทรัพยากร

จากความหมายของความพึงพอใจข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติทางด้านบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ แต่ทั้งนี้ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับค่านิยมและประสบการณ์ที่ได้รับ ความพึงพอใจเป็นเพียงปฏิกิริยาด้านความรู้สึก (Reactionary feeling) ต่อสิ่งเร้าหรือกระตุ้น (Stimulant) ที่แสดงผลออกมา (Yield) ในลักษณะของผลลัพธ์สุดท้าย (Final Outcome) ของกระบวนการประเมิน (Evaluative Process) โดยบ่งบอกถึงทิศทางของผลการประเมิน (Direction of Evaluative Result) ว่าเป็นไปในลักษณะทิศทางบวก (Positive Direction) หรือทิศทางลบ (Negative Direction) หรือไม่มีปฏิกิริยาคือเฉยๆ (Non reaction) ต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นนั้นก็

5.2 ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องความพึงพอใจ

การศึกษาเรื่องความพึงพอใจ ได้รับความสนใจมาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 1 และได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ (พินิตา ธนพันธ์ และคณะ 2539) ซึ่งทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ได้แก่ ทฤษฎีความต้องการ ทฤษฎีความคาดหวัง ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพ และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการและการบริการสาธารณะ มีรายละเอียดดังนี้

5.2.1. ทฤษฎีความต้องการ

เป็นทฤษฎีหนึ่งในหลายทฤษฎีที่ทำการศึกษาศึกษาโดยมุ่งเน้นไปที่การตอบคำถามว่า "อะไรคือสิ่งที่คนพยายามให้ได้มาซึ่งความพอใจ" และ "อะไรเป็นตัวกระตุ้นต่อการกระทำนั้นๆ" จัดอยู่ในจำพวก Content Theories หรือทฤษฎีจำพวกที่เน้นถึงการจำแนกเป็นข้อๆ (Topics) หรือเนื้อหาสาระ นักคิดทฤษฎีของ Content Theories นี้มีด้วยกันหลายท่าน ได้แก่ Abraham H. Maslow, Clayton Alderfer, Henry A. Murray, David C. McClelland และ Frederick Herzberg แต่ในที่นี้จะนำทฤษฎีของ Abraham H. Maslow เพียงท่านเดียวมาใช้ประกอบในการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความพึงพอใจ

Maslow's needs hierarchy theory ของ Abraham H. Maslow กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ว่ามีอยู่ 5 ขั้นตอนด้วยกัน (หลุยส์ จาปาเทศ, 2533) คือ

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีมากมาย เช่น ความต้องการอาหาร ความต้องการทางเพศ การหลับนอน การออกกำลังกายพฤติกรรมความเป็นแม่ นอกจากนี้ยังรวมถึงประสาทสัมผัสที่น่ายินดีพอใจ เช่น รส กลิ่น ความรู้สึกนึกคิด การสัมผัสต่างๆ ความต้องการนี้เป็นพื้นฐานที่มีพลังเหนือความต้องการขั้นอื่นๆ และจะยุติเมื่อได้รับการตอบสนองซึ่งจะทำให้เกิดความพอใจ

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety of security needs) เป็นการตอบสนองทางด้านจิตใจ ความต้องการนี้จะปรากฏได้ชัดเจนและแรงด่วนในคนที่ประสบอุบัติเหตุ เป็นโรคร้ายแรง ได้รับความเจ็บทางสมอง การสูญเสียอำนาจ

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักความพึงพอใจต้องการการยอมรับจากกลุ่ม ต้องการมีส่วนร่วมในสังคม (Social needs or Love needs) เป็นความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมต้องการให้ผู้อื่นรักใคร่ เห็นความสำคัญของตนและเป็นที่รู้จักของคนในสังคม

ขั้นที่ 4 ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem needs or status needs) เป็นความต้องการที่จะมีชื่อเสียง มีหน้ามีตา ได้รับการยกย่องสรรเสริญในสังคม ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต (Self actualization needs) เป็นความต้องการขั้นสูงสุด เป็นความต้องการขั้นพิเศษ ซึ่งมีความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละคนเป็นความจ้องการไฝ่หาและพัฒนาการกระทำที่เหมาะสมกับตนให้ยิ่งๆขึ้นไป ต้องการเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง สิ่งสำคัญคือ ความต้องการขั้นนี้จะปรากฏต่อเมื่อความต้องการในขั้นอื่นๆ ได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจอย่างครบถ้วนแล้ว

ลักษณะของทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) คือ ความต้องการเหล่านี้จะมีอยู่ตลอดเวลา เมื่อความต้องการหนึ่งได้รับการตอบสนองก็จะเกิดความต้องการขั้นต่อมาเป็นขบวนการที่ไม่สิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองก็จะนำไปสู่ความพึงพอใจ

5.2.2 ทฤษฎีความคาดหวัง

ทฤษฎีความคาดหวัง เป็นรูปแบบของการรับรู้จากการประมวลความคิดของการจูงใจ (Motivation) ยึดกระบวนการคิดจากจิตสำนึกของคนด้วยการประเมินสถานการณ์ จึงกลายเป็นทฤษฎีการตัดสินใจด้วย ซึ่งได้อธิบายว่า คนจะตัดสินใจว่าจะทำอะไรด้วยการประเมินผลลัพธ์ที่ออกมาและความน่าจะเป็นไปได้กับตัวของเขา เป็นทฤษฎีที่

มีจุดเริ่มต้นมาจากลัทธิ "The English Utilitarian และ Principle of Hedonism" เป็นลัทธิที่ถือเอาผลประโยชน์เป็นสำคัญ โดยตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับจำนวนความสำคัญของความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจต่อสิ่งเร้าที่จะต้องตัดสินใจ

การศึกษาทฤษฎีความคาดหวัง โดยการวิเคราะห์ธรรมชาติของผู้กระทำ พบว่าพฤติกรรมนั้นจะถูกตัดสินใจโดยผู้กระทำมากกว่าผู้ถูกกระทำและความต้องการของคนจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของร่างกายและจิตใจเป็นหลัก โดยความต้องการนี้จะถูกสะสมมาเรื่อยๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบันของคน ความต้องการของคนอาจก่อให้เกิดความเครียด (Tension) เมื่อใดความเครียดเกิดขึ้นเมื่อนั้นคนก็จะพยายามขจัดหรือปลดปล่อยมันออกไปด้วยพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ที่ตนเห็นว่าเหมาะสม ความสามารถขจัดความเครียดหรือการปลดปล่อยความเครียดนี้ คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาของคน และความเป็นคนก็จะเห็นได้จากความแตกต่างกันในด้านความสามารถดังนี้ ดังนั้นความคาดหวังของคนจึงเป็นตัวนำในการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมตลอดมา คนมีความคาดหวังในความคิดไว้ก่อนเสมอไม่ว่าคนจะนึกอะไร (Kurt Lewin, 1951; อ้างถึงในหลุยส์ จำปาเทศ, 2533, หน้า 55)

จากการศึกษาของลีวิน (Lewin) ก่อให้เกิดประโยชน์หลักๆ 3 ประการ คือ 1. กระบวนการตัดสินใจของคนว่าควรส่งเสริมอะไรบ้างจึงก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูง, 2. ทฤษฎีความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement) และ 3. ทฤษฎีการจูงใจในการทำงาน (Expectancy-Valence)

นอกจากนี้ทฤษฎีความคาดหวัง ยังเป็นทฤษฎีที่กล่าวไว้อีกว่า บุคคลจะเกิดความพึงพอใจก็ต่อเมื่อเขาประเมินแล้วว่าการบริการนั้นๆ จะนำผลตอบแทนมาให้ซึ่งได้มีการตัดสินใจล่วงหน้าแล้วว่า คุณค่าของการบริการจากสิ่งที่ได้รับ (ความยิ้มแย้มแจ่มใส ความกระตือรือร้นในการบริการให้คำปรึกษาแนะนำที่ดี ความสะดวกรวดเร็วในการบริการ เครื่องมือบริการทันสมัย ฯลฯ) เลือกลงการบริการที่นำผลลัพธ์และประเมินเปรียบเทียบกับผลลัพธ์ต่างๆ จึงเกิดความพอใจทฤษฎีความคาดหวังจะคาดคะเนว่า โดยทั่วไปแต่ละคนจะแสดงพฤติกรรมก็ต่อเมื่อเขามองเห็นโอกาสความน่าจะเป็นไปได้ ซึ่งตรงกับที่เขาตั้งไว้ในใจ เขาจะเลือกใช้บริการนั้นตลอด (พินิตา ธนพัฒน์พงศ์, 2539, หน้า 5-6)

5.2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการและการให้บริการสาธารณะ

5.2.3.1 ความหมายของคำว่า "การบริการ"

ดวงพร โรจนเจริญวัฒนา (2543, หน้า 34) กล่าวว่าไว้ว่า บริการ คือ พฤติกรรมที่ผู้ให้บริการดำเนินการโดยได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้นเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ

วีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2539) กล่าวว่าสรุปคุณลักษณะของการบริการ โดยทั่วไปไว้ดังนี้

- 1) ผลผลิตที่ออกมามีลักษณะจับต้องได้ยาก
- 2) ผลผลิตมีความหลากหลาย เบี่ยงเบน และหารูปแบบที่เป็นตัววัดเทียบให้ตรงกับ

มาตรฐานใดได้ยาก

3) งานบริการมักต้องส่งมอบหรือถูกสัมผัส และบริโภค หรือใช้ประโยชน์จากลูกค้า หรือผู้ใช้บริการโดยทันทีที่ผลิตออกมา

4) การบริการเกิดอย่างสมบูรณ์ ก็เมื่อมีการให้และรับบริการเป็นครั้งคราวเท่านั้นไม่สามารถเก็บกักคุณภาพการบริการเอาไว้ได้

5) คุณภาพบริการโดยทั่วไป วัดจากความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ แต่บางส่วนของบริการสามารถวัดได้จากเกณฑ์ที่กำหนด เช่น ความรวดเร็ว จำนวนผู้ให้บริการ

6) การให้และรับบริการ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่ออยู่ในขอบเขตบริเวณที่เรียกว่า จุดสัมผัสบริการ (Service Interface) ซึ่งอาจมีขอบเขตกว้างหรือแคบขึ้นกับผู้ประกอบการจะกำหนดหรือลักษณะประจำตัวของบริการนั้นๆ

นั้นๆเสมอ

- 7) ในกระบวนการให้บริการ ผู้ใช้บริการมักมีบทบาทหรือเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมในขณะที่ให้บริการ
- 8) ผู้ให้บริการมักใช้ทักษะหรือความชำนาญเฉพาะตัวในการให้บริการ
- 9) งานบริการไม่สามารถผลิตออกมาทีละมาก ๆ เหมือนการผลิตสินค้าได้
- 10) งานบริการต้องอาศัยการตัดสินใจและสามัญสำนึกของผู้ให้บริการเป็นอย่างมาก
- 11) องค์กรที่ให้บริการจะมีค่าใช้จ่ายและต้นทุนในส่วนของบุคลากรสูงกว่าด้านอื่น ๆ
- 12) หน่วยที่ให้บริการมักถูกกระจายอำนาจและแจกจ่ายไปที่ตำแหน่งที่ใกล้ชิดกับผู้ใช้บริการ
- 13) การวัดประสิทธิผลของการให้บริการใดๆทำได้ยากในเชิงของตัวเลขหรือคณิตศาสตร์
- 14) การควบคุมคุณภาพงานบริการ จะทำได้ในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมที่กระบวนการให้บริการ

(Service Process Control)

15) การกำหนดราคาบริการในแต่ละองค์กร ให้อยู่ในระดับเดียวกันจะทำได้ยาก ดังนั้นผู้ใช้บริการมักจะเทียบราคากับความพอใจที่ได้รับ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจที่จะเลือกใช้บริการนั้น ๆ ด้วย

งานบริการชนิดใดชนิดหนึ่งอาจมีลักษณะจำเพาะดังกล่าวนี้ไม่ครบทุกประเด็น แต่จะมีลักษณะใกล้เคียงในลักษณะที่กล่าวถึงข้างต้นอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ ในการบริการหรือให้บริการสาธารณะต่าง ๆ นั้น ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบริการเป็นสิ่งบ่งชี้ว่า การบริการหรือให้บริการสาธารณะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด และความพึงพอใจต่อบริการจะเกิดขึ้นได้หรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาถึงลักษณะของการให้บริการขององค์กร ประกอบกับระดับความรู้สึกของผู้มารับบริการในมิติต่างๆของแต่ละบุคคล

5.3 การวัดความพึงพอใจต่อการบริการ

ในการวัดความพึงพอใจต่อการบริการ จะกระทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

5.3.1. การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายอีกวิธีหนึ่งโดยการขอร้อง หรือขอความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลที่ต้องการวัด แสดงความคิดเห็นลงในแบบฟอร์มที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบหรือเป็นคำตอบอิสระ โดยคำถามที่ถามอาจจะถามถึงความพึงพอใจในด้านต่างๆที่หน่วยงานกำลังให้บริการอยู่ เช่น ลักษณะของการให้บริการ ระยะเวลาในการให้บริการ พนักงานที่ให้บริการ เป็นต้น

5.3.2. การสัมภาษณ์ เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทราบถึงระดับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ ซึ่งเป็นวิธีที่ต้องอาศัยเทคนิคและความชำนาญพิเศษของผู้สัมภาษณ์ที่จะช่วยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลตรงกับข้อเท็จจริง การวัดความพึงพอใจโดยวิธีสัมภาษณ์ นับเป็นวิธีการที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพมากอีกวิธีหนึ่ง

5.3.3. การสังเกต เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ โดยวิธีสังเกตจากพฤติกรรม ทั้งก่อนมารับบริการขณะรอรับบริการและหลังจากรับบริการแล้ว เช่น การสังเกตกิริยาท่าทาง การพูด สีหน้า และความถี่ของการมารับบริการ เป็นต้น การวัดความพึงพอใจด้วยวิธีนี้จะต้องกระทำอย่างจริงจังและมีแผนที่แน่นอน จึงจะสามารถประเมินถึงระดับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการได้อย่างถูกต้อง

จะเห็นได้ว่าการวัดความพึงพอใจต่อการบริการนั้นสามารถที่จะทำการวัดได้หลายวิธี ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับความสะดวก ความเหมาะสม ตลอดจนจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของการวัดจึงจะส่งผลให้การวัดนั้นมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าเชื่อถือได้

6. วัดเกาะแก้วสุทธาราม

ในบรรดาวัดวาอารามของจังหวัดเพชรบุรีมีอยู่มากมายหลายวัด แต่ละวัดมีศิลปกรรมที่น่าชมน่าศึกษา ยิ่งนัก ในจำนวนนี้วัดเกาะแก้วสุทธารามเป็นวัดที่มีศิลปกรรมเพียบพร้อมและล้ำค่า ที่ใครๆได้มาเที่ยวชมแล้วต้องกลับไปด้วยปีติอิ่มเอม ขึ้น

ระมในความประณีตวิจิตรบรรจงยอดเยี่ยม ทั้งในด้านฝีมือและความคิดที่สามารถกล่าวได้อย่างเต็มปากว่า สกุลช่างเพชรบุรีกลุ่มช่างแกะ โดยเฉพาะงานสถาปัตยกรรมของวัดเกาะล้วนเป็นฝีมือของบรมครูช่างอย่างแท้จริงและยังเป็นแม่แบบงานศิลปกรรมของจังหวัดเพชรบุรีโดยทั่วไป

6.1 ประวัติวัดเกาะ

วัดเกาะตั้งอยู่ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีเนื้อที่ซึ่งเป็นบริเวณสังฆาวาสตามโฉนด 2 แปลง ติดต่อกันรวมเนื้อที่ 14 ไร่เศษ รวมทั้งเขตที่จัดประโยชน์ด้วย อยู่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี และอยู่ทางทิศใต้ของศาลากลางจังหวัด ห่างประมาณ 1 กิโลเมตร

6.1.2 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	:	ติดต่อโรงสูดดมพันธ์และที่ดินเอกชน
ทิศตะวันออก	:	ติดต่อถนนมาตยาจารย์
ทิศใต้	:	ติดต่อคลองวัดเกาะ
ทิศตะวันตก	:	ติดต่อแม่น้ำเพชร

6.1.3 มูลเหตุที่เกิดชื่อ

วัดเกาะที่เห็นอยู่ในปัจจุบันไม่มีคำมูลให้เห็นสมชื่อว่าเป็น “เกาะ” เลยเพราะสภาพความจริงหรือตามความเข้าใจของคนทั่วไปขึ้นชื่อว่าวัดเกาะแล้วต้องอยู่โดดเดี่ยวกลางน้ำ คือที่ตั้งของพื้นดินอันมีน้ำล้อมรอบ จะเล็กจะใหญ่โตไม่เป็นประมาณ โลกจึงเรียกว่า “เกาะ” เช่น เกาะภูเก็ต เกาะสีชัง เป็นต้น แต่ “วัดเกาะ” ขณะที่เขียนประวัติไม่มีข้อมูลเป็นสัญลักษณ์บ่งให้ปรากฏสมกับชื่อเลย ทั้งนี้เพราะสถานการณ์กาลเวลาอันยาวนาน ลบล้างลักษณะเดิมสลายเปลี่ยนไปตามกาล คงเหลือแต่ชื่อที่รู้จักอยู่บัดนี้

ตามสภาพธรรมสิ่งทั้งหลายจะเกิดขึ้น ย่อมอาศัยปัจจัยเป็นมูลเหตุเป็นแดนเกิด แม้ชื่อวัดที่กล่าวถึงนี้ ก็เช่นเดียวกัน ต้องมีลักษณะเป็นเกาะมาแต่เดิม ก่อนที่จะมีวัดก็เรียกว่า เกาะ เพื่อเป็นที่อาศัยของสมณะ นามอันเป็นสัญลักษณ์ของผู้ปฏิบัติธรรม คือ “วัตร” คำพูดอาจหดสั้น หรือขยายได้ตามความสะดวก และเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาไม่ยุติแน่นอน แต่ “วัตร” นี้เอามาต่อข้างหน้าสถานที่อยู่ของพระ เข้าใจว่าเปลี่ยนสภาพเป็นไปเพราะการเขียนหรืออย่างไรจึงมีรูปเป็น “วัด” ความหมายก็เลื่อนไป จึงกลายเป็นที่อยู่ของพระ เช่น “วัดเกาะ” เป็นต้น

ดังกล่าวมาแล้วว่าชื่อ “วัดเกาะ” ต้องมีมาตามเหตุ เมื่อสืบสาวราวเรื่องเพื่อคลี่คลายความมืดมนให้กระจ่างต้องอาศัยผู้หลักผู้ใหญ่ที่มีอายุ ได้รู้ได้เห็น หรือรับฟังสืบต่อกันมา

อาณาเขต “วัดเกาะ” ได้กล่าวแล้วว่า ทิศตะวันตกจรดแม่น้ำ เดิมไหลแยกจากแม่น้ำเป็นสองแคว คือทางใต้หรือ ทิศเหนือของวัด น้ำใต้แยกจากแม่น้ำใหญ่ไหลผ่านไปตะวันออก เริ่มต้นจากแนวโรงสูดดมพันธ์ ไหลพุ่งตรงไปออกแนวบ้านอาสา คือ ท่าหินปัจจุบัน ผ่านวัดเพชรพลี ใกล้วัดเพชรพลีมีวัดร้างอยู่วัดหนึ่งติดถนนท่าหิน ใกล้ทางรถไฟ ชื่อวัดปากน้ำ ปัจจุบันยังมีอาคารร้างได้มีซากปรากฏ วัดนี้เก่าแก่เท่าไรจะไม่ออกความเห็นในที่นี้ประสงค์แต่เพียงยกขึ้นอ้างเพื่อความกระจ่างว่า น้ำใต้แยกจากแม่น้ำเหนือวัดเกาะมุมหนึ่งเท่านั้น ทางน้ำเดินสายนี้ยังทิ้งร่องรอยไว้พอมองเห็นเค้าโดยเฉพาะฤดูน้ำหลาก น้ำในแม่น้ำขึ้นเต็มที่แล้วยอมไหลผ่านอยู่หลาย ๆ วัน ทางน้ำไหลที่ผ่านนี้สมัยนั้นเป็นที่ลุ่มลึกมาแต่เดิม ลื่นฤดูฝนแล้วน้ำยังคงค้างอยู่หลายเดือน จึงเป็นที่อาศัยของเต่า ปลา กบ เขียด ทางข้างวัดด้านเหนือคือทางน้ำไหล เดิมมีกำแพงอยู่ชั้นใน นอกกำแพงมีเวจกุฎีของพระ 3 หลังเวลาน้ำหลากประจำปี น้ำชำระมลทินสะอาดเรียบร้อยพร้อมกันไปด้วย นี่คือความเป็นอยู่สมัยก่อน ร่อนน้ำดังกล่าวเพ็งต้นเขิน สมัยเมื่อเกิดโรคสี่เครื่องจักร เหตุทางโรงสีเอาเต่ากลบถมนั่นเอง

ทางน้ำไหลอีกแควหนึ่ง อยู่ทางทิศใต้ของวัด หรือเรียกว่าเหนือน้ำเป็นคลองคันวัดกับวัดจันทร์ ที่เรียกว่าคลองวัดเกาะ ตั้งต้นตรงต้นโพธิ์ที่มุมกำแพงตรงไปตะวันออก เดิมน้ำไหลหลากวกไปตามแนวตลาดสดของวัด

ปัจจุบัน ไปบรรจบด้านใต้หรือทิศเหนือรวมตัวไหลไปตะวันออก บริเวณป่าช้าตั้งแต่กำแพงแนวซุ้มประตูด้านตะวันออก ภายนอกกำแพงไปจรดถนนมาตยาวงษ์ เป็นที่ลุ่มลึก ก่อนที่สร้างตลาดแนวทางเข้าวัดตะวันออกด้านเหนือเป็นเนินสูง กว่าแห่งอื่น มีต้นกระเซาใหญ่ต้นหนึ่งซุดโคนเพื่อทำตลาดจัดประโยชน์ แนวสันสูงแห่งต้นกระเซานี้ เดิมมีศาลาไม้สักมุง กระเบื้องดินเผา 2 หลัง ด้านตะวันออก แนวถนนมาตยาวงษ์ มีศาลาไม้สักมุงกระเบื้องขวางตะวันออก 2 หลัง ขนาดยาว 2 ห้องและ 3 ห้อง อย่างละ 1 ห้อง แนวประตูซุ้มด้านใต้ไปตามตะวันมีศาลาประเภทเดียวกัน รวมเป็นศาลา 6 ห้อง ถูก รื้อถอนเมื่อ พ.ศ. 2507 เพราะเปลี่ยนสภาพเป็นที่จัดประโยชน์ แนวต้นกระเซามีลำซ่าง สำหรับเผาศพ ลำซ่างนั้นมี ลักษณะดังนี้ คือ มีผนัง 3 ด้าน อีกด้านหนึ่งเป็นทางเข้า ภายในที่เชิงเป็นร้านสำหรับวางศพ เรียกว่า เต่าเผา ทางเข้าอยู่ ด้านตะวันตกเป็นประตูเปิดปิดได้ เล่ากันว่าเวลามีการเผาศพ บางทีเขาทำเป็นกระดานยนต์ เอาวางนอนบนกระดาน ยนต์ภายในลำซ่างซึ่งมีผนังรอบสามด้านดังกล่าว เอาผ้าไตร วางไว้ที่มีศพทำเรียบร้อยไม่ให้พลัดตกแล้วนิมนต์พระเข้าไปชดผ้าบังสุกุล เข้าไปที่ละองค์ตามจำนวนผ้า เมื่อพระเข้าไปชักผ้า ต้องเหยียบกระดานยนต์ พอเหยียบกระดานยนต์ ศพก็ลุกขึ้นประคองผ้าไตรประคองหนึ่งว่าประเคน แล้วพระก็รับประเคน คือ รับผ้าออกมา นี่เป็นวิธีโบราณ

ลำซ่างที่กล่าวนี้ถูกรื้อออกสมัยท่านพระครูเพชรโรดมคุณ (หลุย สุวณฺโณ) อดีตเจ้าอาวาส เพราะหมด ความจำเป็น แนวกำแพงศาลาด้านใต้มีธรรมาสน์ก่อด้วยอิฐโอบกปูน ลักษณะคล้ายที่นึ่งปูนซีเมนต์ที่ทำขายในปัจจุบัน สำหรับเทศน์อันสงฆ์เมื่อเวลาที่มีการเผาศพ รื้อเสียเมื่อสร้างตลาดเหมือนกัน

ในเนื้อที่บริเวณดังกล่าวนี้ เดิมเป็นที่ลุ่มลึก ฤดูฝนน้ำหลากล้นจากคลองด้านใต้ไปบรรจบด้านเหนือ รวมตัวออกไปทะเลด้านตะวันออก ดังกล่าวแล้ว สมัยยังเป็นปารกศรีมและลุ่มลึกนั้น ข้าพเจ้ามาบวชแล้ว ส่วนคลองวัด เกาะนั้น ได้ยื่นว่าขุดลอกไปออกทางบ้านโพธิ์พระ สมัยก่อนที่จะเกิดคลองขุดนั้น น้ำไหลออกจะผ่านหมู่บ้านใดบ้างจะไม่ กล่าวถึง ในที่นี้ประสงค์จะแสดงให้เห็นว่า "วัดเกาะ" มีต้นเหตุให้มีชื่อ "เกาะ" พ่วงท้ายเป็นสัญลักษณ์ตั้งชื่อแจงมาแล้วนั้น

วัดเกาะเป็นวัดโบราณเก่าแก่วัดหนึ่ง ซึ่งมีอายุยาวทราบเท่าปัจจุบัน เป็นสิ่งที่แน่นอนสภาพเดิมไม่ คงที่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทางน้ำเดินรอบวัดได้ตั้งขึ้นด้วยเปือกตมตามปกติบ้าง ด้วยแรงมนุษย์บ้าง สัญลักษณ์เดิมจึงสลายไป คงเหลือแต่ชื่ออยู่ในความทรงจำสืบต่อมาไม่ลบเลือน คนรุ่นหลังไม่เคยทราบเรื่องก็สนเท่ห์ สงสัย แม้ข้าพเจ้าเองก็เคยถูกถามเรื่องชื่อวัดบ้างเหมือนกัน

วัดโบราณแล้วต้องมีวัตถุสิ่งก่อสร้างเหลืออยู่ให้เห็นเป็นหลักฐานแม้วัดเกาะก็เช่นเดียวกัน หลักฐานที่ ยังปรากฏอยู่ คือ อุโบสถ, วิหารคู่กับอุโบสถ และเจดีย์ราย

อุโบสถสร้างเมื่อพ.ศ.เท่าใดไม่ปรากฏหลักฐาน แต่เป็นที่น่ายินดีอย่างหนึ่งซึ่งมีหลักฐานพอเป็นทาง สันนิษฐานได้ใกล้เคียงความจริงคือ จิตรกรรมภาพเขียนที่ผนังภายในอุโบสถโดยรอบ มีบันทึกปีที่เขียนภาพไว้ว่า เขียน เมื่อ พ.ศ. 2277 ตั้งแต่ปีนั้นจนมาถึงปัจจุบันประมาณ 266 ปี อาศัยหลักฐานนี้ นักโบราณคดีและทางกรมศิลปากรได้ ทราบ และมาสำรวจตรวจสอบ เห็นคุณค่าของโบราณวัตถุและเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องรักษาสมบัติของชาติอันล้ำค่าทาง สถาปัตยกรรมและจิตรกรรม จึงจัดทะเบียนเป็นสมบัติของชาติ มีสำเนาที่ได้มอบหมายให้เจ้าอาวาส สมัยท่านพระครูเพชร โรดมคุณ (หลุย สุวณฺโณ) เป็นผู้ดูแลรักษา มีสำเนาความดังนี้

1. โบราณสถาน อิฐถือปูน รูปลักษณะอุโบสถกว้าง 8.40 เมตร ยาว 13.40 เมตร หลังคามุงกระเบื้อง รางสีแดง (ดินเผา) เครื่องบนไม้สัก พื้นปูด้วยหินอ่อนสีขาว - ดำ ตัวไม้เครื่องบนด้านในทางสีแดง มีลายกนกสีขาว ภายในอุโบสถ มีภาพเขียนเต็มผนัง สูง 4.92 เมตร ทั้ง 4 ด้านด้วย สีแดง, ขาว, เหลือง และน้ำเงิน กว้าง 6.35 เมตร เป็นภาพพระเจดีย์และฉัตรเกี่ยวกับพระพุทธประวัติ มีชื่อภาพเขียนดังนี้ ด้านทิศเหนือ เรียกว่า "สัตตมหาสถาน" ด้าน ทิศใต้เรียกว่า "อัญญาทมมหาสถาน" ด้านทิศตะวันออกเรียกว่า "เขาพระสุเมรุ" ด้านทิศตะวันตกเรียกว่า "ผจญมาร"

2. โบราณวัตถุ อัฐิถือปูน คือ พระพุทธรูป (พระประธาน) ปางนั่งขัดสมาธิ สูง 2.43 เมตร อยู่บนฐานข้างในอัฐิถือปูน ข้างนอกทำด้วยไม้สักลงรัก ปิดทองเป็น 3 ชั้น ชั้นล่างเป็นเตียงสิงห์ ชั้นกลางเป็นรูปหน้ากระดาน ชั้นบนเป็นรูปบัวหงาย ฐานนี้ด้านล่างกว้าง 2.43 เมตร

3. โบราณวัตถุ อัฐิถือปูน คือ เจดีย์รายริมวิหารด้านทิศเหนือ

โบราณวัตถุทั้ง 3 อย่างนี้ ถูกกำหนดขึ้นเป็นสมบัติของชาติ ซึ่งมีคุณค่าทางโบราณคดี เป็นเครื่องกำหนดเดือนใจอนุชนรุ่นหลัง เพื่อระลึกถึงเกียรติคุณแห่งบุพชนชั้นปุยาตาทวดได้อุดสาพยายามก่อสร้างด้วยแรงศรัทธาปสาทะ ไว้ในพระบวรพุทธศาสนา ทุ่มเทก่าลังกาย ก่าลังทรัพย์และก่าลังความคิด จนสำเร็จมีอายุยืนมาจนปัจจุบันเป็นอนุสรณ์ เป็นมรดกอันล้ำค่าของพระพุทธศาสนา เป็นการสมควรยิ่งที่อนุชนรุ่นหลังๆ ควรภาคภูมิใจในสมบัติซึ่งเป็นสถาปัตยกรรม จิตรกรรม อันปราถณชมอบไว้ให้ ควรเป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายช่วยกันทำนุบำรุงรักษา ให้มีอายุยืนอยู่คู่กับชาติเพื่อเป็นแหล่งการศึกษาของผู้ยากรู้อยากเห็น

ปัจจุบันก็ปรากฏมีผู้ใคร่อยากรู้อยากเห็น พากันมาทัศนศึกษา หากความรู้มิได้ขาด แม้แต่ชาวต่างประเทศก็สนใจมาดูมาชมอยู่เสมอ

6.2 สถาปัตยกรรมวัดเกาะ

6.2.1 ชุมประตูดุวัดเกาะด้านทิศเหนือ

ชุมประตูดุวัดเกาะด้านทิศเหนือเป็นประตูทางเข้าวัดเกาะอีกทางหนึ่ง เสมือนให้ทราบถึงตำแหน่งของวัดเกาะ เพื่อการประชาสัมพันธ์โดยตรงและเป็นทางเข้าไปสู่หน้าวัดเกาะ เมื่อมองผ่านประตูชุมเข้าไปจะเห็นตลาดหน้าวัดเกาะก่อนอื่นใด หากในช่วงเช้าถึงบ่ายคงยังไม่พบผู้คนเดินขวักไขว่มาจับจ่ายซื้อหา นอกจากเวลาเย็นเท่านั้นที่มีผู้คนพลุกพล่าน กรณีผ่านวัดเกาะจะต้องผ่านชุมประตูเดินเลาะไปทางขวามือ เพราะรถยนต์เข้าไปไม่ได้และเมื่อผ่านห้องแถวจะเห็นประตูเหล็ก เปิดไว้เพียงบานเดียวเพื่อให้คนเดินเข้าไป

ชุมประตูดุวัดเกาะนี้สร้างเมื่อสมัยพระอริการเสียน เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ปีพ.ศ.2533 จัดอยู่ในประเภทชุมประตูสมัยนิยม ซึ่งระยะหลังนี้ทุกวัดจะนิยมสร้างประตูทางเข้าวัด และบอกชื่อวัดไว้ที่ประตูนั้นด้วย ส่วนรูปทรงและขนาด ขึ้นอยู่กับรสนิยมเจ้าอาวาสทั้งกำลังบัจจยทุนทรัพย์เป็นสำคัญ

รูปทรงของประตูดุวัดเกาะ เป็นชุมประตูมีจั่วทรงสูงยอดแหลม ซ้อนสองชั้น หน้บ้านชุมประตูด้านหน้าประดับด้วยลายปูนปั้น ลายเปลว ทาสีทองล้อมพระพิฆเนศสี่กร ประทับเหนือแท่นบนป้ายชื่อวัด หน้บ้านด้านหลังประดับด้วยลายขดล้อมเอราวัณ ด้านข้างของเอราวัณทั้งซ้ายขวามีเทพอัปสรถือฉัตร ได้หน้ากระดานฐานจั่วเป็นชุมคูหา ประตู ทำลักษณะคล้ายหน้าจั่วบัง หนือหน้าจั่วบังขึ้นไปของด้านหน้าจั่วริ้วผู้บริจาคสร้างและปี พ.ศ.ด้านหลังใช้ลายก้านขดประดับในพื้นที่ว่าง

ฝีมือในการออกแบบชุมประตูนี้เป็นผลงานของ คุณลุงชุม สุวรรณช่าง ตระกูลช่างศิลป์เมืองเพชรอีกตระกูลหนึ่ง ช่างละเอียด วงษ์ประภารัตน์ เป็นผู้ก่อสร้าง กล่าวได้ว่าผลงานเช่นนี้เป็นผลงานชิ้นสุดท้ายของคุณลุงชุม สุวรรณช่าง

ก่อนจะเข้าไปในวัดเกาะ แวะชมชุมประตูด้านหน้าก่อน ซึ่งมี 2 ชุม ทางทิศเหนือและทิศใต้ สร้างไว้นานพอสมควร ดูรายละเอียดแล้วน่าสนใจไม่น้อยทีเดียว

6.2.2 ชุมประตูหน้าวัดเกาะ

ชุมประตูหน้าวัดเกาะตั้งอยู่ด้านหน้าอุโบสถทางทิศตะวันออก มีอยู่ 2 ชุมประตู คือ ทางทิศใต้และทิศเหนือ บริเวณด้านหน้าของชุมประตูทั้งสองข้างทำเป็นตลาดเปิดขายสินค้าในช่วงเวลาเย็น แนวสัถ์ของชุมประตูทั้งสองข้างปลูกเป็นห้องแถว ชุมประตูดุวัดเกาะเป็นสถาปัตยกรรมเรือนยอด เชื่อว่าได้รับอิทธิพลจากชุมประตูดุใหญ่สุวรรณ

เนื่องจากรูปแบบเดียวกัน ผิดกันที่รูปทรงและรายละเอียดเท่านั้น ชุ่มประตูดัดใหญ่ รูปทรงจะแข็งแรงมั่นคงกว่า ส่วน ชุ่มประตูดัดเกาेरูปทรงเพรียวงาม หากจะเปรียบเทียบกันแล้ว ชุ่มประตูดัดใหญ่ตั้งชุ่มผู้ และชุ่มประตูดัดเกา่ตั้งชุ่มเมีย

จากคำบอกเล่าของคุณดาพร สุทธจโร ภิกษุอาวสุวัย 93 ปี เล่าว่า ชุ่มประตูดัดเกา่ ชุนศรีวังยศ เป็นผู้เขียนแบบแปลนรูปทรงงดงาม ไม่ต่างอะไรกับสาวน้อยอยู่ในท่ามกลางพงไพร ไร้ผู้คนสนใจจะนั้น

ชุ่มประตูดัดเกา่เรียกว่า ยอดบุษบก มีลูกกระต่ายตั้งบนชั้นจะระนำ ลูกกระต่ายวัดเกา่จะสูงกว่าลูกกระต่ายวัดใหญ่เล็กน้อยและชั้นจะระนำวัดเกา่มีเพียง 7 ชั้น แล้วชั้นยอดเป็นบัว 2 ชั้น ถึงเป็นยอดปลี ส่วนชั้นจะระนำวัดใหญ่มี 9 ชั้น แล้วชั้นเป็นยอดปลี

ชุ่มประตูดัดเกา่และวัดใหญ่มีเสาอิงในดัว เสาชุ่มประตูดัดเกา่ ปลายเสาทำเป็นลูกแก้ว 2 ชั้น ต่อด้วยยอดบัวหงาย คล้ายกับพานรัฐธรรมนูญอย่างนั้น แต่เสาชุ่มประตูดัดใหญ่ ปลายเสาทำเป็นประตูลูกแก้วขนาดใหญ่ อย่างเดียว ฐานเสาเป็นบัวคว่ำชั้นเดียว สำหรับฐานเสาชุ่มประตูดัดเกา่มีลูกเล่นมากกว่า ฐานเสาเป็นบัวคว่ำชั้นด้วยลูกแก้วต่อด้วยบัวหงายรับต้นเสา รูปร่างคล้ายพานรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกัน

ที่ต้นเสาชุ่มประตูดัดเกา่เพิ่มสี่สนลงไป ใส่ใส่ในเสาประตุนูนขึ้นมา ปลายสองข้างมน ลักษณะเหมือนกับหมอนข้าง ตั้งอยู่ในแนวตั้ง ผิดกับเสาชุ่มประตูดัดใหญ่ทำเป็นเสาเหลี่ยมเรียบ

ชุ่มประตูดัดโค้งเหมือนกันทั้งสองวัด และมีกรอบชุ่มเดินเส้นไปตามแนวชุ่มประตูดัด ปลายกรอบชุ่มประตูดัดยาวมาเชื่อมต่อเป็นแนวเดียวกันกับลูกแก้วที่ฐานเสาประตูดัด เพียงแต่คนละระดับเท่านั้น กล่าวคือ มีระดับต่ำกว่าลูกแก้วที่ฐานเสาประตูดัด กรอบชุ่มวัดเกา่แตกต่างกับของวัดใหญ่อยู่ชนิด ตรงที่วัดใหญ่ กรอบประตูดัดเป็นบัวชั้นเดียว ของวัดเกา่เป็นบัว 3 ชั้น ชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 มีขนาดเล็กเท่ากันซ้อนเหลื่อมอยู่ด้านใน หนุนเน้นให้กรอบบัวชั้นแรกเด่นยิ่งขึ้น

ชุ่มประตูดัดเกา่ด้านทิศใต้ ได้มีการบูรณะ ซ่อมแซมขึ้นใหม่ในบางส่วน รูปแบบจึงไม่เหมือนกับชุ่มประตูดัดด้านทิศเหนือที่นำเสียดายยิ่งนัก คือ ชุ่มประตูดัดทั้งสองชุ่มนี้ปัจจุบันไม่ใช่ทางเข้าหลักของวัดเกา่ โดยเฉพาะชุ่มประตูดัดด้านทิศเหนือ ใช้อีกรูก่อถือปูนปิดที่บทางเข้าชุ่มประตูดัดเอาไว้ เหมือนกับชุ่มประตูดัดทางเข้า วัดพระทรง ด้านข้าง หรือ ด้านทิศเหนือ บรรยากาศที่ตีๆพลอยเสียไปด้วย

ชุ่มประตูดัด จะเห็นเจดีย์ตระหง่านอยู่เบื้องหน้าก่อนชมความงามอุโบสถ หากหยุดชมเจดีย์สักนิด คิดว่าไม่เสียเวลาเท่าใดนัก

6.2.3 เจดีย์ประธานหน้าอุโบสถหรือเจดีย์ทรงเครื่อง

เจดีย์ประธานหน้าอุโบสถหรือเจดีย์ทรงเครื่องตั้งอยู่ด้านหน้าระหว่างอุโบสถกับวิหาร ตามคตินิยมของการสร้างอุโบสถสมัยตอนปลาย แต่เดิมมีเจดีย์อยู่แล้วขนาดเล็ก พระครูเพชรโรดมคุณ เจ้าอาวาสลำดับที่ 4 สร้างเสริมเจดีย์องค์ใหญ่ครอบเจดีย์องค์เล็ก เพื่อบรรจุพระบรมธาตุ ปีพ.ศ.2468 มีลักษณะเจดีย์ทรงเครื่องเหมือน เจดีย์ทรงเครื่องวัดป้อม คาดว่าคงบูรณะพร้อมกันรวมทั้งช่างฝีมือเหมือนกับคนเดียวกัน

องค์ระฆังตกแต่งด้วยสังวาลมีมัลลย์ร้อยสลักกัน ที่ฐานองค์ระฆังตกแต่งด้วยกระจังล้อมรอบ ได้กระจังเป็นลายหน้ากระดาน รองรับด้วยบัวจงกล องค์เจดีย์เป็นมัลลย์เตาวิ ฐานเจดีย์กำแพงแก้วมีบันไดขึ้นเหมือนกับเจดีย์ประธานวัดยาง ส่วนบรรลัγγ่อมุมไม้ 12 เหนือบรรลัγγ่อมุมจะระนำ และเสาศาหระสลักกัน เหนือขึ้นไปทำเป็นบัวลูกแก้วขึ้นไปจรดถึงปลีและหยดน้ำค้างสวยงามไปอีกแบบ เมื่อชนเจดีย์ประธานแล้วสามารถหันมาชมอุโบสถและวิหารไปได้พร้อมๆกัน การนำชมอุโบสถนี้ ซึ่งเฉพาะงานสถาปัตยกรรมภายนอกเท่านั้น

อุโบสถวัดเกา่ เป็นอุโบสถที่มีมานานแล้ว อย่างน้อยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น โดยพิจารณาจากพระวัดทรงอุโบสถและโบเสมา ภายหลังอาจชำรุดทรุดโทรมอย่างหนักจึงปฏิสังขรณ์ อุโบสถขึ้นใหม่ พร้อมกับเขียนภาพ

จิตรกรรมฝาผนัง ได้จารึกปี พ.ศ.2277 ไว้ และในสมัยพระครูเพชรโรดมคุณ เจ้าอาวาสวัดเกาะคนที่ 4 ได้ทำการบูรณะวัดเกาะ (พ.ศ. 2442-2470) ในสมัยพระอธิการเสี้ยน พ.ศ.2507 (เจ้าอาวาสปัจจุบัน)

อุโบสถวัดเกาะด้านข้างไม่มีหน้าต่างไม่เหมือนกับ อุโบสถโดยทั่วไป ก่ออิฐถือปูนหลังคาซ้อนสองชั้น มุงด้วยกระเบื้องกาบญวน มีเสาศาโลงรับมุกหน้าและมุกหลัง หัวเสา ปูนปั้นรูปบัวแวง กระเบื้องชิงช้าย ตกแต่งลวดลายไม้ซ้ากันงดงามมาก ฐานอุโบสถเรียบมีลักษณะอ่อนโค้งพองาม ผนังใช้เสาดิ่งโดยรอบอุโบสถหันหน้าไปทางทิศตะวันออกตามคติความเชื่อของศิลปะอยุธยาตอนปลาย หน้าบันอุโบสถตกแต่งด้วยลายปูนสวยงามมาก ด้านหน้าบันเป็นรูปนารายณ์ ทรงครุฑพยุคนาค ประกอบด้วยลายเปลวในทิว้าง บางส่วนบูรณะขึ้นใหม่ แต่ก็พออนุโลมได้ ส่วนหน้าบันอุโบสถด้านหลัง ตกแต่งด้วยลายปูนปั้นเทพพนม ประคองทางเข้าอุโบสถที่สอง ประตูเป็นประตูซุ้มเรือนแก้ว มีบันแถลงลดสองชั้น ประดับลายปูนปั้นสวยงามจนหาที่ติไม่ได้

ซุ้มประตูด้านขวามือบันเป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑ ประกอบด้วยลายกนก เหมือนกับลายหน้าบันอุโบสถ แต่มีความละเอียดกว่า ลีลาของลายกนก เป็นแบบอย่างของศิลปะสกุลช่างเพชรบุรี ฐานของซุ้มประตูเป็นฐานสิงห์ ที่ค่อนข้างดูแปลกตา ช่วงระหว่างฐานจั่วหน้าบัน หรือ ลายหน้ากระดาดเหนือประตู ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 4 นิ้ว ทำเป็นไส้ดอกไม้ประดับด้วยกลีบไม้เป็นปูนปั้น ให้ความกลมกลืนกันได้อย่างงดงามทีเดียว ส่วนใบระกาซ้อฟ้า และหางหงส์ บันเป็นหัวมกร มีลักษณะคล้ายเศียรพญานาค ลายซุ้มประตูด้านซ้ายหลุดถึงความสมบูรณ์แล้ว สู้ด้านขวามือไม่ได้ บันรูปนารายณ์ทรงพญาวานร ล้อมด้วยลายพุ่มข้าวบิณฑ์ อันเป็นที่นิยมสมัยนั้น เหมือนกับลายหน้าบันอุโบสถวัดเขาน้ำเต้าอิฐ ระหว่างประตูอุโบสถด้านหน้าทั้งสองข้าง มีภาพเขียนพระพุทธรูปเจ้าประทับยืนบนดอกบัว และพระโมคคัลลานะ พระสารีบุตร ยืนอยู่ซ้ายและขวา ในท่าน่อมอัญชลีเป็นฝีมืออาจารย์ธานี สุวรรณช่าง เขียนเมื่อ 5 ธ.ค. พ.ศ.2508

ส่วนหน้าบันซุ้มประตูขวามือเป็นรูปนกกยูงที่ขนนกกยูงประดับด้วยถ้วยเคลือบกลมเล็กสีเขียวเพิ่มสีสันให้แก่หางนกกยูงน่าชมอย่างยิ่งนัก ในด้านความสมบูรณ์สู้ด้านซ้ายมือไม่ได้ เป็นปูนปั้นรูปยักษ์ขี่สิงห์ มีลายกนกพุ่มข้าวบิณฑ์ เป็นส่วนแก้ปัญหาวริเวณพื้นที่กว้าง ฝีมือการปั้นนับว่าเยี่ยมยอด ลายพลีเสื้อบัลลาลัยได้ดีเหลือเกิน สมกับเป็นฝีมือยอดบรมครู

คันทวยหรือค้ำยันหลักด้วยไม้รูปนาค ประดับกระจกสีแบบอยุธยาแท้ มีเฉพาะเสาศาโลงรับมุกหน้าและมุกหลังนั้น ปลายเสาสองข้างสอดเข้าหากัน ตามแบบประเพณีในการแก้ปัญหาที่สูงเกินตา เพดานมุกหน้าและมุกหลังของอุโบสถ แกะสลักด้วยไม้เป็นรูปดาวล้อมเดือน ปิดทอง ซ่อนเป็นเชิงชั้นสวยงามจับใจ ซึ่ง น. ณ ปากน้ำ ยังออกปากชมว่า "คันทวยและลายดาวเพดาน อุโบสถงามจับใจมาก"

ฝีมือการออกแบบและแกะสลักนี้มิใช่ใครอื่น เป็นฝีมือของพระอาจารย์ยอด สุวณโณ ในสมัยพระครูเพชรโรดมคุณ เป็นเจ้าอาวาสปี พ.ศ.2442 รวมทั้งแกะสลักลายไก่ฟ้าประดับมุขเพดานมุขด้านหน้าและมุขด้านหลัง ยิ่งพินิจยิ่งน่าชมยิ่งนัก

ความงดงามอีกอย่างหนึ่งของอุโบสถในด้านสถาปัตยกรรม คือ ซ้อฟ้า กล่าวได้อย่างภาคภูมิใจว่า มีรูปทรงสมส่วน สว่างงาม เพราะมีลักษณะเหมือนโก่งคอกชั้น หรือเหมือนหัวนาคเขียดคอกขึ้นด้านบน เข้าใจว่าต้องเป็นฝีมือของพระอาจารย์ยอด สุวณโณ เช่นกัน

วิหาร รูปทรงคล้ายกับอุโบสถ มีมุขหรือเรือนพาไลยื่นออกมาทั้งด้านหน้าและด้านหลัง หน้าบันเป็นไม้แผ่นเรียบ ไม่มีลวดลาย ตั้งอยู่ด้านข้างอุโบสถ มีเสาย่อมุมไม้สิบสอง รับมุขทั้งสองด้าน แต่ไม่มีค้ำยัน หัวเสาเป็นบัวแวงปูนปั้น หลังคาใช้กระเบื้องเกล็ดดินเผา เคยบูรณะมาแล้วเมื่อปี พ.ศ.2519 ด้านหลังวิหารมีเจดีย์ขนาดเล็กทรงจอมแหตั้งอยู่บนฐานแปดเหลี่ยมซึ่งได้รับการบูรณะมาแล้วเช่นกัน วิหารสร้างควบคู่มากับอุโบสถ ฐานวิหารจะอ่อนโค้งกว่าอุโบสถ แต่ในความงดงามสู้อุโบสถไม่ได้ อาจเป็นเพราะการบูรณะแล้วให้ความสำคัญแตกต่างกัน

6.2.4 เจดีย์ราย

เลาะจากวิหาร อ้อมมาทางขวามือหรือทิศเหนือของวิหารมีเจดีย์อยู่ 4 องค์ ขนาดต่างกันตามลำดับ เหมือนกับเรียงความสำคัญของเจดีย์ด้วยขนาด ตามคตินิยมแบบอย่างศิลปะประเทศของอียิปต์ รูปแบบของเจดีย์แบ่งออกเป็นคู่ๆ ลักษณะเจดีย์แตกต่างกันไปจากเจดีย์อื่นๆ ในจังหวัดเพชรบุรี ดูจากภาพแล้วรวมแล้วคล้ายกับเจดีย์ทรงสูงในถ้ำเขาหลวง

คู่อรก นับเริ่มต้นจากทิศตะวันออก องค์แรกมีขนาดใหญ่กว่าองค์ที่สองแต่รูปแบบเหมือนกัน เป็นเจดีย์ทรงสูงมีบัลลังก์แปดเหลี่ยม ไม่มีเสาศาหาม มีฉัตรหรือบัวลูกแก้วซ้อนขึ้นไปเหนือบัลลังก์จนถึงปลี องค์ระฆังกลม และคล้ายเหมือนได้รับการบูรณะ แต่เดิมที่เสานองกระฆังน่าจะเกือบเป็นรูปทรงกระบอก ทำนองเดียวกับเจดีย์ทรงสูงในถ้ำเขาหลวง องค์เจดีย์กลมตั้งอยู่บนฐานแปดเหลี่ยม รูปแบบบ่งบอกถึงศิลปะอโยธยาและสุพรรณภูมิ หรือที่เรียกว่า ศิลปะสมัยอุททอง

คู่อที่สอง มีขนาดเล็กกว่าสององค์แรก และองค์สุดท้ายด้านทิศตะวันตกเล็กน้อย เจดีย์ทั้งสององค์มีบัลลังก์กลม ไม่มีเสาศาหาม มีบัวลูกแก้วซ้อนขึ้นไปเหนือบัลลังก์จนถึงปลี รูปแบบเช่นนี้เป็นศิลปะสมัยอุททองเช่นกัน องค์ระฆังสั้นจนเกือบเป็นรูปทรงกระบอก รองรับด้วยบัวลูกแก้ว ตั้งอยู่บนฐานกลม เจดีย์ดังกล่าวนี้ได้รับการบูรณะซ่อมแซมเมื่อ พ.ศ.2512

เจดีย์ทั้ง 4 องค์ตั้งอยู่บนพื้นที่เหลี่ยมผืนผ้ายาวตลอด คงเป็นพื้นที่ขึ้นใหม่เพื่อให้น้ำท่วมมากกว่า เจดีย์รายอีกด้านหนึ่งอยู่ด้านหน้าวัดเกาะ หลังแนวกำแพงประดู่วัด และอยู่ด้านหน้าของเจดีย์ประธานหรือเจดีย์ทรงเครื่อง เป็นเจดีย์ที่สร้างขึ้นเมื่อสมัยพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ พร้อมกับการบูรณะเมื่อ พ.ศ. 2277 รูปทรงเจดีย์รายดังกล่าวนี้ ถอดแบบมาจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ และเป็นเจดีย์แม่แบบให้กับเจดีย์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี ดังเช่น เจดีย์วัดไผ่ล้อม เจดีย์รายวัดยาง เป็นต้น

ในด้านความงามต้องยกนิ้วให้รูปทรงจอมแห สูงเพรียวสมส่วน เป็นเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งแต่บัลลังก์จนถึงฐาน ซึ่งเป็นฐานสิงห์ มีบัวรองรับองค์ระฆังใต้เชิงบาตร และมีฉัตรซ้อนขึ้นไปจนถึงยอดปลี ทุกๆ ส่วนความละเอียดมาก มิใช่เฉพาะรูปทรงที่สวยงามเพียงอย่างเดียว

ใกล้เคียงกันนั้นมีเจดีย์ฐานกลมทรงสูงองค์ระฆังเรียวยาวมีสายสังวาลรอบองค์ระฆังที่เชิงบาตรมีหัววงกลมรองรับฐานเจดีย์เป็นฐานบัวรูปทรงสวยงามจริง ๆ แม้จะมีการบูรณะขึ้นใหม่ก็ตามองค์เจดีย์แบบนี้จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของศิลปะอยุธยาตอนปลายสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

กล่าวได้ว่า ถ้าจะชมเจดีย์ที่สวยงามกันแล้วต้องมาชมที่เจดีย์วัดเกาะเพราะเป็นเจดีย์ต้นแบบที่มีรูปทรงงดงามเหลือพรรณนา ถ้าเปรียบดั่งเป็นหญิงก็จัดอยู่ในประเภทหญิงงามที่มีเรือนร่างได้สัดส่วน เข้าตากรรมการยิ่งพิศยิ่งงาม งามอย่างไม่มีที่ติ งามตั้งแต่ศีรษะจรดเท้าอย่างนั้นเชียว ยังมีเจดีย์อีกด้านหนึ่งเป็นเจดีย์เก่า ตั้งอยู่ด้านข้างอุโบสถทางทิศใต้ เชื่อว่าได้มีการบูรณะขึ้นใหม่ แต่กระนั้นโครงสร้างก็ยังชี้ให้เห็นถึงความเก่าอยู่บ้างและไม่ได้อยู่ในสายตาของผู้มาชม

รูปทรงเจดีย์เป็นทรงจอมแหโดยแท้ทั้งองค์ระฆังเดี่ยวจนเกือบเป็นรูปทรงกระบอกเหนือบัลลังก์มีบัวลูกแก้วซ้อนขึ้นไปจนถึงปลี องค์เจดีย์เป็นบัวลูกแก้วซ้อนสามชั้น ตั้งอยู่บนฐานแปดเหลี่ยม พิจารณารูปแบบแล้วคล้ายอิทธิพลศิลปะปาละรุ่นแรกของอินเดีย นำเสียดายเจดีย์ดังกล่าวมีการบูรณะขึ้นใหม่และย้ายมาตั้งใหม่ไม่ใช่ที่ตั้งเดิม

6.2.5 เสมาวัดเกาะ

เสมมาเป็นเครื่องหมายบอกให้ทราบถึงเขตอุโบสถมักปักไว้รอบๆ อุโบสถทั้ง 8 ทิศ เสมาวัดเกาะมีใบเสมาคู่ แสดงว่าวัดเกาะในอดีตเคยเป็นวัดหลวงมาก่อน ประกอบกับใบเสมานานา และลักษณะของลวดลายแกะสลัก

เสมา ย่อมเป็นการบอกให้ทราบถึงอายุของความเก่าแก่มานานนับปี อย่างน้อยที่สุดก็เป็นสมัยอยุธยาตอนต้น หรือตั้งแต่ปี พ.ศ.1800-1900

เสมาวัดเกาะเป็นหินทรายแดง รูปทรงเสมามีลักษณะแข็งแรงบีบีนแต่มีความอ่อนในตัวไม่เหมือนกับเสมาวัดมหาธาตุและวัดใหญ่สุวรรณารามซึ่งมีรูปทรงสูงเพียวและบางกว่ามาก จะเหมือนกันก็ตรงที่ใบเสมาคู่เท่านั้น

ลวดลายในแต่ละเสมาไม่ซ้ำกัน ด้านหน้าของเสมาเป็นสันเหลี่ยม และมีลายสามเหลี่ยมทรงจอมแห เริ่มจากฐานเสมาไปบรรจบลงกันที่สันเสมา ภายในสามเหลี่ยมบรรจุลวดลาย แกะสลักทั้งด้านหน้าและด้านเหลี่ยมเสมา ในรูปแบบของลายช้ายขวาเท่ากัน

การเดินทางชมเสมาทั้งขอบนอกและขอบในเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่ชวนมอง มีความเรียบง่าย งดงาม และแม่นยำ บอกถึงความชำนาญในการแกะสลักได้อย่างเด่นชัด รูปแบบลักษณะลวดลายเหมือนกันเหมือนได้รับอิทธิพลมาจาก ใบเสมาวัดท้าวโคตร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช น่าสนใจมาก

6.2.6 ศาลาการเปรียญ

เดินอ้อมมาทางด้านหลังอุโบสถมีศาลา 3 หลัง น่าชมมาก หลังใหญ่ คือ ศาลาการเปรียญและศาลาปิดหัวปิดท้าย เรียกว่า ศาลาด้านสกัด ศาลาการเปรียญสร้างสมัยหลวงพ่อดม ก่อนจะทำการก่อสร้างศาลาการเปรียญ หลวงพ่อดมได้จำลองสร้างแบบดุก่อน โดยสร้างกุฏิขึ้นมาเป็นการทดลองขนาดสามห้อง กุฏิดังกล่าวปัจจุบันเป็นกุฏิหลวงพ่อดม กุฏิหลังนี้ เมื่อปี 2515 ได้ปรับเปลี่ยนเป็นกุฏิพิพิธภัณฑสถานสำหรับเก็บวัตถุโบราณ และสิ่งของอันมีค่าของวัดเกาะ

เมื่อจำลองสร้างกุฏิแล้วเสร็จ จึงลงมือสร้างศาลาการเปรียญในปีพ.ศ.2431 ศาลาการเปรียญหลังนี้ได้บูรณะมาแล้ว 2 ครั้ง ในสมัยหลวงพ่อดม (พ.ศ.2441) และสมัยพระอธิการเสียน (พ.ศ.2511) เจ้าอาวาสวัดเกาะองค์ปัจจุบัน โดยเพียงปิดทองจั่ว ทั้งสองด้านปิดกระฉากช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ และทาสีทับลงไป

ศาลาการเปรียญ เป็นสถาปัตยกรรมไทยที่งดงามอีกชั้นหนึ่งของวัดเกาะ มีปีกนกคลุมโดยรอบ คันทวนหรือค้ำยันใช้เหล็กดัดแบบหูช้างรับปีกนก ซึ่งเป็นที่นิยมสำหรับการก่อสร้างอาคารในสมัยนั้น ฝาเป็นฝาเพี้ยม ทำลวดลายฉลุในตัว มีกรอบล้อม หน้าต่างเปิดโล่งเป็นสองบาน ช่องควบให้เหล็กตรงขนาดสองหลุตั้งเป็นลูกกรงป้องกันขโมย กรอบหน้าต่างหนาล้อมไปถึงช่องลมและตัดมุมเป็นมุมค้ำควา ฉลุลายโปร่งและแกะสลักเช่นกันสวยงามมาก จุดเด่นของศาลาการเปรียญที่ถือว่ามีความงดงามเป็นพิเศษ ฝีมือพระอธิการยิด บรมครูช่างที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างยอดเยี่ยม แกะสลักรูปดาวประดับเพดานศาลาการเปรียญ

6.2.7 ธรรมาสน์วัดเกาะ

สิ่งสำคัญไม่ควรพลาดชม ธรรมาสน์ทรงบุษบกหรือ สถาปัตยกรรมไทยเรือนยอด ภายในศาลาการเปรียญ สร้างสมัยพระครูเพชรโรดมคุณ พ.ศ.2465 มีความประณีตงดงามเหลือที่จะกล่าว น. ณ ปากน้ำ ยังชมว่า "เรื่องกนกต้องให้เป็ยอด งามพอดิบพอดี ในแง่ศิลปะแล้ววัดเกาะเป็นเลิศ"

ธรรมาสน์วัดเกาะจากคำบอกเล่าของคุณตาพร สุทรโร พระภิกษุผู้อาวุโสที่สุดในวัดวัย 93 ปี บอกว่าช่างกลึง เป็นผู้ออกแบบ และรับเหมาทำธรรมาสน์ ค่าก่อสร้างทั้งหมดเพียง 30 ชั่ง ตรงกับบันทึกของพระอธิการเสียน เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ในด้านรูปทรงและรูปแบบงดงามวิจิตรบรรจง เรื่องฝีมือแล้วเป็นเลิศทีเดียว ต้องมาเห็นและค่อยๆ ชมไปที่ละจุด เหมือนกับมดต่อยทำนองนั้น จะพบว่า ธรรมาสน์วัดเกาะเป็นสิ่งมหัศจรรย์ชิ้นหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี ที่น่าภาคภูมิใจ

เริ่มตั้งแต่ยอดธรรมาสน์ เป็นธรรมาสน์ยอดปราสาท รูปทรงบุษบก มีกระจังเจิม และซุ้มไก่ หรือ บันแถลงทุกชั้น ช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ แม้จะมีขนาดเล็ก แต่ก็ใช้ฝีมือในการแกะสลักได้งดงาม ได้ฝ้าเพดานมีดาวเล็ก ๆ

ประดับทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เห็นความตั้งใจจริง และถ้าจะถือว่าเป็นการอวดฝีมือกันละก็ ต้องดูลายแกะสลักที่ตรงคานและสาหร่ายหัวนาค เป็นลายฉลุโปร่งแล้วแกะสลักอย่างประณีต ช่วงคานแกะสลักเป็นรูปเทวดาถือพระขรรค์ล้อมรอบด้วยลายกนก

ส่วนสาหร่ายห้อยตามเสาขนาดเล็กมาก การฉลุลายก็แสนยาก ยังสามารถล้วยลายได้อย่างไม่น่าเชื่อ และการแกะสลักมิใช่แกะเพียงด้านเดียว แต่คานและสาหร่ายหัวนาควัดเกาะ แกะสลักทั้งสองด้าน ให้เป็นรูปทรงสามมิติอย่างแท้จริง แถมยังประดับติดกระจกได้อย่างคมคายทุกชิ้น ทุกช่องด้วยฝีมืออันล้ำเลิศ ผนวกกับแรงศรัทธา จึงส่งผลให้ใครที่ได้ชมธรรมาสน์วัดเกาะแล้วต้องหลงไหลแน่นอน ยิ่งกระจัดประดับแทนธรรมาสน์เหนือลายหน้ากระดานแกะสลักได้พลั้ โดยเฉพาะกระจัดมุม นับว่าแปลกไปจากธรรมาสน์อื่นๆ เพราะเป็นกระจัดมุมสลับปลายกนกยื่นออกมาจากตัวธรรมาสน์ มารับกับกานพรหมศร หุ้มเสาพอดิบพอดี มาดูได้ฐานธรรมาสน์ เหนือล่องถนนประดับด้วยกระจัดรวน แกะสลักได้เฉียบแท้ แกะสลักลึกซึ้งถึง 7 ชั้นและถ้าจะนับชั้นในแต่ละชั้นของกระจัดรวน ชั้นถึง 12 ชั้น ไม่ใช่ของง่าย ๆ ทั้ง ๆ ที่กระจัดรวนมีพื้นที่เพียง 6x10 ซม. เท่านั้น

จุดเด่นอีกอย่างหนึ่งของธรรมาสน์วัดเกาะ เห็นจะเป็นคันทวย และล่องถนน คันทวยเป็นคันทวยหัวนาค ลำตัวหุ้มมุมและปิดกระจก แปลกไปอีกลักษณะหนึ่ง แกะสลักได้ละเอียดอ่อนเช่นกัน พุดถึงปิดกระจก ปิดได้ดีมาก ไม่แตกต่างไปจากการประดับมุขตรงล่องถนน แกะสลักภาพลอยตัวในไม้กระดานแผ่นเดียว รูป 12 นักชัตรี และเทพต่าง ๆ ปิดทองประดับกระจก ล้วนนำชมยิ่งนัก

6.2.8 หอระฆังหลังเก่า

หอระฆังหลังเก่าตั้งอยู่ตรงกับประตูทางขึ้นด้านหลังกุฏิของวัดเกาะ เยื้องศาลาทำน้ามเหศวร ไปทางทิศใต้เพียงนิดเดียว เข้าใจว่าเป็นหอระฆังหลังเก่าสร้างขึ้นมาพร้อมวัด จากคำบอกเล่าของคุณลุงเทียม และคุณตาพร ผู้อาวุโสในวัด ทุกอย่างอยู่ในสภาพเดิม เพียงแต่ตกแต่งทาสีใหม่ เทพื้นปูนซีเมนต์ให้สูงขึ้นเท่านั้น และอยู่ตรงนั้นมาตลอด รูปทรงหอระฆังเป็นแบบหอกลอง มีช่อฟ้า ไบระกา หางหงส์ สร้างด้วยไม้ทั้งหมด ยกพื้นสองชั้น มีระเบียงลูกกรงเป็นเสาตะลุง (แบบเพนียดข้าง) ปลายเสามีหัวนาค หน้าบันหอระฆังแกะสลักด้วยไม้ ไม้ลี้กนก ลวดลายเรียบง่าย แยกลายด้วยนกกานและหน้าสิงห์ ลักษณะตัวลายเหมือนกันทั้งสองด้าน

จุดเด่นหอระฆังอยู่ที่ช่อฟ้า เป็นแบบอยุธยาโดยเฉพาะมีเพียงไม่กี่แห่งในจังหวัดเพชรบุรี ตรงส่วนปากจุ่มคว่ำลงเรียกว่า ช่อฟ้าปากครุฑ แต่ในจังหวัดเพชรบุรีนิยมเรียกกันว่า ช่อฟ้าเล็บเหยี่ยว หรือ ช่อฟ้าหน้าคว่ำ จำง่ายดี ส่วนใหญ่ช่อฟ้าที่พบเห็นในจังหวัดเพชรบุรี เป็นช่อฟ้าปากหงส์ หรือจังหวัดเพชรบุรีเรียกว่า ช่อฟ้าหน้าพราหมณ์ หรือจะเรียกช่อฟ้าหน้าหงายตามลักษณะของรูปทรง รูปทรงช่อฟ้าที่สวยงาม ต้องมีลักษณะเหมือนไก่กำลังโก่งคอขัน ถือว่าช่อฟ้านั้นได้สัดส่วน และงดงาม นับว่าหอระฆังหลังนี้ เป็นสถาปัตยกรรมที่มีค่าของวัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี ที่จะบ่งบอกอายุของวัดเกาะได้อย่างเด่นชัด

6.2.9 ศาลาทำน้า (ศาลามเหศวร)

ศาลาทำน้าหรือศาลามเหศวร อยู่ด้านหลังของวัดทางทิศตะวันตก ติดกับริมฝั่งแม่น้ำเพชร มีบันไดปูนทางขึ้นจากแม่น้ำ จากบันทีกของพระอิทธิการเสียน เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน บันทีกว่า ศาลามเหศวรหลังนี้ สร้างขึ้นสมัยพระอิทธิการดิษ เจ้าอาวาสวัดเกาะองค์ที่ 2 (พ.ศ.2400-2422) สร้างขึ้นเพื่อถวายเจ้านายต่างกรมพระนาม กรมหมื่นมเหศวร เมื่อสร้างเสร็จจึงตั้งชื่อศาลาตามพระนามว่า ศาลามเหศวร ในสมัยพระอิทธิการยิต (พระครูญาณวิชัย) เจ้าอาวาสองค์ที่ 5 ได้บูรณะ เมื่อ พ.ศ.2472

ศาลาทำน้ามเหศวร เป็นศาลายกพื้น หลังคาลาด 2 ชั้น มีช่อฟ้า ไบระกา หางหงส์ หน้าบันแกะสลักโดยใช้ลายพุ่มข้าวบิณฑ์เป็นหลัก เรียงสลักซ้ ๆ กัน ลวดลายจำหลักหน้าบันศาลาทั้งสองด้านเหมือนกัน รูปทรงศาลาองดงามมาก ฝีมือประณีต มีพนักพิงโดยรอบ และพนักพิงเป็นลูกกรงกลึงด้วยไม้ลักษณะลูกมะหวด ตลอดพนักพิง ตรง

ช่องระหว่างเสาเว้นเป็นช่องสี่เหลี่ยมทึบเอาไว้สองช่อง ภายในช่องแกะสลักเป็นรูปดอกพุดตาน ฉลุโปร่ง แล้วล้อมกรอบเป็นช่วง ๆ เพื่อให้เห็นถึงความพยายามและความตั้งใจของช่างในสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี รูปแบบศาลามเหศวรหลังนี้ เป็นแบบของสกุลช่างเพชรบุรี โดยแท้ และเป็นแบบอย่างให้แก่ศาลารุ่นหลัง สิบมา

6.2.10 ภูมิสงฆ์วัดเกาะ

ภูมิสงฆ์ เป็นเรือนที่อยู่อาศัยของพระภิกษุหรือสามเณร และนอกเหนือจากเป็นที่อยู่อาศัยแล้ว ยังมี หอฉันและหอสดมภ์เป็นองค์ประกอบอยู่ด้วยเพื่อประกอบพิธีที่มีใช้สังฆกรรม บางแห่งมีโรงครัวเพิ่มขึ้นไปอีก

ภูมิสงฆ์วัดเกาะที่มีอายุเก่าแก่กว่าบรรดาภูมิทั้งหลาย อยู่ทางด้านทิศใต้ห่างจากกำแพงวัดที่เชื่อมต่อกับวัดจันทราวาสไม่มากนัก น่าจะสร้างในสมัยหลวงพ่อดิษ เจ้าอาราธน์วัดเกาะ องค์ก่อน รูปทรงสวยงามมาก คาดว่าเป็นภูมิแม่แบบของภูมิสงฆ์ในภายหลังสืบต่อมา ไม่มีข้อฟ้า ใบระกา หางหงส์ แต่มีบันลมหางหงส์ หรือที่เรียกว่าตัวเหงา แทน เป็นบันลมหงเรือไทยเพชรบุรีโดยแท้

ในการบูรณะภูมิสงฆ์ได้ปรับเปลี่ยนฝาหน้าด้านหน้าภูมิสงฆ์ เป็นฝาเพี้ยมสภาพฝาภูมิด้านหลังตลอด แนวยังเป็นฝาปะกน คงไว้ให้ได้ซมกัน และปิดกันด้วยดินค้ำมาน สร้างเป็นหลัง ๆ ขนาด 3 ห้อง อยู่ในแนวเดียวกัน ได้ ฤนใช้ปูนก่อ มีช่องลมปูนเป็นระยะ ๆ สร้างเมื่อไม่นานมานี้ สังเกตได้้อยอย่างหนึ่ง กรอบหน้าต่างหรือกรอบขีดหน้าต่าง มีขนาดกว้างใหญ่เหมือนกับกรอบหน้าต่างศาลาการเปรียญ ทำเป็นบัวลูกแก้ว

นอกจากนี้ ยังมีภูมิคู่นานกับซุ้มประตูขึ้นภูมิอีกหลังหนึ่ง เชื่อมต่อกับภูมิด้านสกัดดังกล่าว ทำเป็นฝาสำหรับวด ไม่ใช่ ฝาปะกน ขนาด 3 ห้อง หลังคาได้รับการบูรณะแล้ว ค้ำยันรูปแบบเรียบง่าย ทำด้วยไม้สี่เหลี่ยมหน้า 2 ตรงยาวรับจากเชิงชาย มายันเสากฎิฐานค้ำยันทำเป็นบัวหงายรองรับลูกแก้ว ซึ่งรับน้ำหนักจากตัวค้ำยันอีกทีหนึ่ง เพื่อไม่ให้ค้ำยันลื่นไหลตกลงมา ในส่วนนี้หลายคนที่มาเยี่ยมชมวัดเกาะมักมองข้าม และในสภาพความเป็นจริง ค้ำยันนี้อยู่ด้านหลังภูมิ บริเวณชายทำน้ำจึงไม่ค่อยได้รับแขกมากเท่าใดนัก ไม่เหมือนกับภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถรับแขกไม่เว้นแต่ละวัน

หอสดมภ์สร้างในสมัยหลวงพ่อดิษ รูปทรงภูมิมีลักษณะเป็นเรือนไทยโบราณ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เรือนเครื่องสับ มีบันลมหงและหางหงส์หรือตัวเหงา เป็นเรือนไทยที่งดงามมากอีกหลังหนึ่ง สมกับที่ท่านบรมครูช่างซึ่งถ่ายทอดกันมาเป็นช่วง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทุกอย่างอยู่ในรูปสามเหลี่ยมด้านเท่า ลักษณะเป็นจอมแห รวมทั้งหน้าจั่ว หลังคาปีกนกก็อยู่ในรูปของสามเหลี่ยมนั้นอันเป็นรูปทรงที่อยู่ในทรงคู่-เมียะ กล่าวคือ เป็นทรงที่ไม่สูงชะลูด และไม่เตี้ยจนเกินงาม

หอฉัน ภูมิที่ติดแถวเดียวกับภูมิหลังที่ 1 แต่มีชานรูปทรงเป็นเรือนปั้นหยา สร้างในสมัยหลวงพ่อดิษล้อมมีจั่วบังตา ใส่ไว้ที่จั่วใหญ่ แกะสลักลายฉลุโปร่งมีมือชั้นยอดเช่นกัน

หอกกลาง เป็นภูมิเรือนไทยหลังใหญ่ ลดพื้น หลวงพ่อดิษ ออกแบบเป็นฝีมือ คุณตาพร สุทธจาโร ช่างรุ่นครูเหมือนกัน ที่ซึมซับมาตั้งแต่หลวงพ่อดิษและเป็นศิษย์เอกของหลวงพ่อดิษ รุ่นราวคราวเดียวกับช่างเล้ง เชยสุวรรณ

คุณตาพร เล่าให้ฟังด้วยความภาคภูมิใจว่า ภูมินี้สร้างมากับมือนับตั้งแต่ถากเสาให้กลมด้วยขวาน และฝั่ง สมัยนั้นเสาต้นละ 18 บาท ต้องไปซื้อมาจากอัมพวา ก่อนข้างยุ่งยาก ถึงจะยุ่งยากลำบากเพียงใดก็สามารถสร้างให้แล้วเสร็จไปได้ด้วยดี ด้วยจิตที่ศรัทธาให้เป็นถาวรวัตถุสืบต่อไป

ภูมิทรงไทยติดซุ้มประตูทางขึ้นภูมิด้านทิศเหนือ ยาว 3 ห้อง สร้างในสมัยหลวงพ่อดิษ โดยนายป่าน้ำชาย สร้างอุทิศให้แก่หลวงพ่อดิษ ซึ่งเป็นหลานชาย แม้จะสร้างในรุ่นหลังก็ตาม แบบแผนที่มีอยู่เดิมนั้น เป็นตัวกำหนดให้รูปทรงภูมิของหลวงพ่อดิษมีลักษณะรูปทรงไปในทำนองเดียวกัน ไม่แตกแถว

ปฏิสังขรณ์ช่วงด้านหน้าและภายในกุฏิทั้งหมด มีค้ำยันรับเชิงชายยึดไว้กับเสาทุกต้น ค้ำยันนี้แกะสลักด้วยไม้รูปทรงแบบหน้าตักแดน แบบอย่างอิทธิพลจากคันทวยศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม สร้างเมื่อไม่นานมานี้ ในยุคของพระอธิการเสียน เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน

6.2.11 อาคารโรงเรียนปริยัติธรรม

อาคารโรงเรียนปริยัติธรรม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ด้านตรงข้ามกับศาลาสักกัด้านทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญ สร้างเมื่อปี พ.ศ.2474 ตามที่จารึกไว้หน้ามุขอาคาร มูลเหตุในการก่อสร้างอาคารโรงเรียนปริยัติธรรมบันทึกไว้ว่า นายครอง วาดเวียงไชย เป็นผู้บริจาคเงินสร้างเป็นอนุสรณ์และสำหรับตั้งบำเพ็ญกุศลศพของภรรยา หลังจากเสร็จสิ้นฉาบปทิมุขแล้ว อาคารหลังนี้จึงทำเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุมารจนถึงปัจจุบันนี้ อันยังประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนาสืบไป รูปทรงของอาคารเป็นอาคารสมัยใหม่แบบตะวันตก ก่ออิฐถือปูน เครื่องบนใช้ไม้ทั้งหมด ด้านหน้ามีมุขโถงยื่นออกมา และที่จั่วใหญ่ประดับด้วยจั่วบังตา แกะสลักลายฉลุโปร่งเหมือนกับกุฏิหอฉัน ชุ่มคูหามุขหน้าโค้งทั้ง 3 ด้าน แยกออกจากเสาต้นเดียวกัน

ในส่วนของช่องลมเหนือทางเข้าอาคาร แกะสลักด้วยไม้ลายกนกกำนดใบเทศ ออกไปทางตะวันตก แต่เป็นแบบไทย การพลิกม้วนและการซ้อนของลายกนก เยี่ยมยอดทีเดียว ซึ่งเป็นลักษณะแบบอย่างของช่างสกุลเพชรบุรี

ข้อควรสังเกตอยู่อย่างหนึ่งของเจ้าอาวาสวัดเกาะ นับตั้งแต่พระอธิการดิษ เป็นต้นมา จนถึงรูปปัจจุบัน ล้วนเป็นช่าง หรือมีจะนั้นท่านก็สนใจงานช่าง และสนับสนุนงานช่างและอนุรักษ์ของเก่า และสืบสานมรดกทางศิลป ทางการช่างมาจนถึงปัจจุบัน โดยต่อเนื่องมีชาติตอน วัดเกาะจึงกลายเป็นแหล่งรวมงานด้านนี้ไว้อย่างเต็มภาคภูมิ

7. ชุมชนวัดเกาะ

7.1 ลักษณะทางกายภาพ

ชุมชนวัดเกาะ หรือ ชุมชนหัวถนน น่าจะหมายถึงบ้านเรือน ร้านรวง ผู้ที่อยู่อาศัยตั้งแต่ตอนล่างของวัดเกาะลงไป โดยถือลำแม่น้ำเพชรฝั่งตะวันออกเป็นหลัก และมีถนนตลาดหรือถนนพานิชเจริญ ขนานกับลำน้ำไป พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน ให้ความหมาย “ชุมชน” ดังนี้ “ชุมชน คือ กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็กอาศัยอยู่อาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน” และขอบข่ายของคำว่า “ชุมชนวัดเกาะ” จึงมิได้หมายถึงชาวบ้าน หรือประชาชนเพียงอย่างเดียว แต่ไม่รวมถึงสถาบันต่างๆ เช่น พระสงฆ์ พระมหากษัตริย์ ตลอดถึงสถานที่มีวัด ศาลเจ้า ศาสนสถาน ถนน ตรอก ซอย ลำน้ำ อาชีพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ขนบประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และอื่นๆที่พอจะหยิบยกนำมาเล่าไว้ตามสมควร

ชุมชนวัดเกาะดูจะแปลกกว่าบางชุมชน ที่บ้านเรือน ร้านรวงของชาวบ้านมิได้ตั้งอยู่รอบ ๆ วัด หรือวัดตั้งอยู่กลางชุมชนทั้งนี้เพราะวัดเกาะด้านทิศตะวันตกเป็นแม่น้ำเพชร ทิศใต้มีคลองวัดเกาะคั่นระหว่างวัดเกาะกับวัดจันทร์ทิศตะวันออก มีถนนคั่นฝั่งตรงข้าม ซึ่งเป็นเขตวัดป้อมจึงไม่มีชุมชนอยู่อาศัยใน 3 ด้านดังกล่าว

ดังนั้น ชุมชนวัดเกาะเจริญเติบโต ขยายเขตไปตามความยาว ของแม่น้ำเพชร และสองฝั่งถนนตลาด เรียกว่าอยู่ทางด้านใต้(น้ำ) ของวัดเกาะนั่นเอง ท่านอาจารย์ เจริญเพชร ตาลวันนา อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี เชื้อสายอดีตเจ้าเมืองเพชร เคยเล่าให้ฟังว่าชุมชนวัดเกาะและหัวถนน นับตั้งแต่ตรอกวัดท่อนขึ้นไปถึงวัดเกาะ

ส่วนท่านอาจารย์ประสิทธิ์ ธีรานันท์ และท่านคุณสายหยุด เทพเรณู มีความเห็นว่าขอบเขตที่ค่อนข้างจะเป็นไปได้ น่าจะอยู่แค่ศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองหรือศาลเจ้าประตูเมืองเลยขึ้นไปจะถึงวัดเกาะเป็นที่สุด จะอย่างไรก็ตาม ชุมชนแห่งนี้ ก็เป็นชุมชนใหญ่แห่งหนึ่งคู่มากับเมืองเพชร ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน เว้นแต่การค้าขายในระยะ

หลังจะเหลือน้อยลงไปบ้าง หลักฐานสำคัญที่บ่งบอกลักษณะของชุมชนใหญ่ประการหนึ่ง ก็คือเรื่องเกี่ยวกับ ศาสนา และความเคารพนับถือในลัทธิธรรมนิยมของชุมชนนั้นๆ ดังจะเห็นได้ก็คือ ภายในขอบเขตแห่งนี้ มีวัดมาก ทั้งวัดที่มีพระอยู่ และร้างไป มีศาลเจ้าและโรงเจมากแห่งเกาะกลุ่มกันอยู่ และเคยมีศาสนสถานและชุมชนพราหมณ์มาก่อนอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีแม่น้ำ คลอง ตรอก ซอยและถนน ที่มีมาแต่เดิม เพราะการตั้งชุมชนต้องคำนึงถึงแหล่งน้ำ และชัยภูมิที่สะดวกในการเดินทางสู่ศูนย์รวม ในกรณีนี้คือ แม่น้ำเพชร คลองวัดเกาะ และถนน เลียบกำแพงเมือง ส่วนหนึ่งคือถนน ตลาด และถนนหิน

ในชุมชนชาวบ้านวัดเกาะนี้ หากได้มีแต่คนไทยเท่านั้นไม่ แต่ได้รวมผู้คนหลายเผ่าพันธุ์ ดั่งนिरาศของนายท่าน ได้กล่าวถึงอยู่หลายตอน โดยเฉพาะชาวจีนมีมากกว่าชาติอื่นๆ ซึ่งได้ผสมผสานรูปแบบของการอยู่รวมกัน ไม่ว่า ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ต่างอยู่อย่างปรกติสุขตลอดมา

คนหัวถนนส่วนหนึ่งจากการสืบสายทางครอบครัว หัวหน้า อาจถูกเรียกเป็นเตี้ย และพี่สาวเป็น เจ้ ก็มีอยู่หลายบ้าน เมื่อเศรษฐกิจและการทำมาหากินของชุมชนเจริญดี รากฐานของครอบครัวและชุมชนก็มั่นคง ต่างประกอบอาชีพ และการงานกันโดยสะดวก เป็นปีกแผ่น ในการดำรงฐานะและความเป็นอยู่สืบมา

วัดเกาะเป็นวัดสำคัญ เป็นศูนย์รวมของชุมชน ได้รวมศรัทธาและสามัคคีธรรมของประชาชนไว้ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากมีพลังของมวลชนในถิ่นนี้สนับสนุน ช่วยอุปถัมภ์ค้ำจุนด้วยประการต่างๆ เป็นสถานรวมการบำเพ็ญบุญ และกิจกรรมต่างๆ พระในวัดในละแวกนี้ก็ได้ทำหน้าที่ของท่านอย่างสมบูรณ์ สร้างศรัทธาประสาทะพร้อมวัตรปฏิบัติที่ดีงาม น้อมนำให้ผู้เข้าวัด พบเห็นแต่สิ่งดีงาม วัดสะอาด ร่มรื่นทั่วบริเวณ บรรดาเสนาสนะ สิ่งปลูกสร้าง ถาวรวัตถุ ก็ มั่นคง แข็งแรง และสวยงาม ต่างพาดูตรหลานเข้าวัดเรียนหนังสือให้บวชเรียนศึกษาธรรมวินัย มีโอกาสฝึกวิชาช่างศิลป์ ช่างฝีมือตามโอกาส เมื่อลาเพศออกไปก็จะเป็นผู้รอบรู้และจริยธรรม พร้อมทั้งจะเป็นผู้นำ เป็นหัวหน้าครอบครัว ต่อไป ส่วนผู้ครองศิลปะครองเพศสมณะ ท่านก็จะมาด้วยประสบการณ์และพระศาสนาให้มั่นคงไว้ดังเช่นที่วัดเกาะนี้ ได้ ผู้บริหาร ผู้ปกครองวัด ล้วนมีคุณภาพ คุณธรรม สมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยหลักการที่ดีวัดเกาะจึงเจริญสืบมามีเสื่อมถอนใน ศรัทธาและความดีงาม เป็นเนื้อนาบุญของญาติโยม และมีส่วนเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างวัดกับชุมชน อย่าง แนบแน่นตลอดตามีชาติสาย

7.2 อาชีพในอดีตที่สำคัญของชุมชนบ้านวัดเกาะ

ถ้าจะถามว่า ชุมชนวัดเกาะ ทำมาหากินอย่างไรซึ่งก็คงจะสืบได้มากไม่ไกลไปจากปัจจุบันได้มากนัก อาชีพ หลักนอกจากทำมาค้าขายในอดีตเมื่อสัก 70-100 ปีมาแล้ว ย่านนี้เคยมีโรงสีที่ใช้เครื่องจักร โรงเลื่อย โรงทำสุรา โรงฆ่า สัตว์ ซึ่งดำเนินการโดยคนจีนทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีช่างทำทอง ทำข้าวเกรียบงา ตลอดถึงงานช่างฝีมือของสตรีด้าน หัตถกรรม กระจายตามครอบครัวต่างๆ แต่อาชีพหลักที่มั่นคงและยั่งยืนอยู่นาน สร้างปีกแผ่นความร่ำรวยแก่ ผู้ประกอบการ ก็คือ การค้าข้าว และน้ำตาลโดนดส่งมาจากท้องถิ่น ส่วนใหญ่เกิดจากผลผลิตของท้องที่ทางทุ่งภาค ตะวันออก กระจายไปหลายตำบลและหมู่บ้าน เช่นบ้านพี่เลี้ยง ลาดโพธิ์ โพธิ์พระ นาบัว นาพันสาม ลำมะลา นาพรหม ไสกระดาน เป็นต้น การทำนาทำตาลเป็นอาชีพของครอบครัวคู่กัน ผู้ค้าต้องมียุ้งฉางและมีเรือฉลามขนาดใหญ่ นำสินค้า ไปส่งต่างจังหวัด ข้าวและน้ำตาล ได้จากชาวนาส่วนที่เหลือเก็บไว้กินและส่งขาย หรือไม่ก็เป็นรายได้ของเจ้าของนาเก็บ ผลประโยชน์ และผู้มีฐานะถึงขั้นขนบตีจากชนบท อาจย้ายถิ่นฐานหนีโจรผู้ร้าย มารวมอยู่ในชุมชนวัดเกาะ

สำหรับการลำเลียงข้าวและน้ำตาลนี้ ส่วนใหญ่จะใช้ลำคลองวัดเกาะ ซึ่งจะแยกสาขาออกไปอีกหลายทางจาก ในท้องทุ่งท้องนา ของภูมิภาคนี้ ก่อนลงสู่ทะเล เช่นคลองจักรสี คลองพี่เลี้ยง คลองบางจาน เป็นต้น ส่วนในฤดูแล้งก็อาจ ใช้วิธีเกวียนเทียมวัว อาจารย์ชะลอ เขยสุวรรณ เล่าว่าเคยเห็นเกวียนชาวบ้านหลายสิบเล่มเกวียน นำข้าวเปลือกส่งขาย ยุ้งฉางของเจ้าของนา

เมื่อก้าวถึงการท่ามาหากิน หรือการประกอบอาชีพ ที่เป็นภูมิสำเนาของชาวหัวถนนที่ท่ากันอยู่เป็นส่วนใหญ่ และสืบทอดธุรกิจกันต่อมา ก็ใครจะขอหน้าชื่อเขียนที่ คุณสายหยุด เทพเรณู ได้เขียนไว้หนังสือแรงงานฉาบปทิจศพ นางสาวแป้น เทพพานิช ผู้เป็นพี่สาวดอนหนึ่งกล่าวถึงอาชีพของบรรพชนในสกุล ว่าถึงเรื่องการค้าขาย เป็นการสะท้อนรูปแบบการทำมาหากินของชาวบ้านส่วนใหญ่ในละแวกนี้แต่อดีต ซึ่งในหลายครอบครัวอันมีคำกล่าวอยู่เสมอว่า “เศรษฐีบ้านหัวถนน” ก็เพราะผู้ค้าขายในอาชีพดังกล่าว ล้วนเป็นผู้มีฐานะที่อยู่ในชั้นเศรษฐีนั่นเอง

ดังข้อเขียนตอนหนึ่งกล่าวไว้ ดังนี้ “แต่การทำมาค้าขายในสมัยนั้นเป็นลักษณะคนกลางระหว่างผู้ผลิตกับตลาดมากกว่าการค้าขายในปัจจุบันเพราะผู้ผลิตในสมัยนั้นเป็นผู้ผลิตในประการเดียว และผลิตขึ้นเพื่อบริโภคเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเกินที่เหลือจากบริโภคจึงเป็นของเหลือใช้หรือผลพลอยได้ หากไม่มีผู้ต้องการเป็นส่วนเกินโดยเปล่าประโยชน์ เพราะตาและยายอยู่ในเมืองที่เป็นแหล่งตลาด ตากับยายจึงเป็นแม่ค้าไปโดยปริยาย คือรับซื้อของส่วนเกินจากผู้ผลิตมาเก็บไว้ขายแก่ตลาดตามที่ต้องการ นั่นคืออาชีพที่เรียกกันว่าค้าขาย ในสมัยร้อยปีที่ผ่านมา และกิตติต่อเป็นสายเลือดกันลงมาเป็นทอดๆ สินค้าในสมัยของเมืองเพชรก็คือ ข้าวกับน้ำตาลโตนด ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านเมืองเพชรบุรี คือทำนาปลูกข้าว และทำน้ำตาลโตนด จากต้นตาลที่มีอยู่เต็มเมืองเพชรจึงได้สมญาว่าเมืองน้ำตาลตากับยาย ก็ขายสินค้าทั้งสองอย่างดังกล่าวข้างต้นนั้นคือรับซื้อข้าวเปลือก”

ดังนั้นอาชีพที่ทำความร่ำรวยและเป็นปึกแผ่นแก่ชาวหัวถนนหรือชุมชนวัดเกาะซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ริมหน้าแต่ก่อนมาอาชีพหนึ่งก็คือการค้าข้าวและน้ำตาลจากข้อเขียนของคุณสายหยุด เทพเรณู และจากการสอบถามจากผู้ทราบเรื่องกล่าวตรงกันดังข้อเขียนของคุณสายหยุดต่อไปมีว่า “ผู้ค้าจะมีเรือฉลองขนาดใหญ่ เป็นพาหนะสำคัญในการค้าข้าวและน้ำตาล และที่ต้องใช้แรงงานคนและแรงธรรมชาติ ใช้ใบเรือเมื่อต้องแล่นออกทะเลถ้านำเรือไปกรุงเทพฯ ต้องออกยี่สารผ่านอัมพวา เข้ามหาชัยออกบางขุนเทียน เข้าคลองบางหลวงแล้วออกแม่น้ำเจ้าพระยา ใช้เวลารอนแรมสองสามวัน มีความเหน็ดเหนื่อยและอุปสรรคการเดินทางอยู่บ้างเช่น น้ำแห้ง เกิดพายุ หรือฝน ถ้าเดินทางไกลกว่านี้ก็ต้องใช้เวลามากขึ้น”

ราวพ.ศ.2470 เป็นต้นมาการทำหม้อตาล เพื่อใช้บรรจุในการขนส่งน้ำตาล ได้เลิกรา เต่าเผา และโรงงานรับซื้อหม้อตาลของรัฐถูกยุบเลิกล้มไป เพราะการดำเนินงานขาดทุนพร้อมๆ กับกิจการค้าขายแบบเดิมก็ซบเซาลงการขนส่งและวิธีการซื้อขายค่อยๆ เปลี่ยนรูปแบบไป ถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง เรือฉลองค่อยลดจำนวนลงทุกที่จนหมดลำน้ำมีโรงสีข้าวเกิดขึ้นมาก สีข้าวส่งขายทางรถไฟ และรถยนต์ ปัจจุบันหลายบ้านหัวถนนก็ยังเหลือยั้งฉางข้าวขนาดใหญ่อยู่หลายบ้านเป็นอนุสรณ์ให้นึกถึงอดีตสมัย ปู่ ย่า ตา ยาย และอาชีพที่เคยทำความเจริญรุ่งเรืองมาแล้ว

เมื่อการค้าขาย ข้าวและน้ำตาลที่คนไทยดำเนินการเสมือนเป็นคนกลาง ถูกถ่ายโอนไปอยู่กับคนจีนและขณะนั้นคนจีนได้มาตั้งทำโรงสีไฟ โรงน้ำแข็ง โรงเลื่อย โรงทำสุรา เป็นนายทุนแข่งขันในเชิงการค้า นำหน้าคนไทยเป็นผลให้คนไทยรุ่นเก่าเปลี่ยนทัศนคติการค้าลงเรื่อยๆ จนล้มเลิกกิจการไปในที่สุด ลำน้ำที่เคยมีเรือฉลองมากมายค่อยๆ หมดไป ยั้งฉางที่เคยสร้างไว้ปัจจุบันคงมีให้เห็นอยู่หลายเจ้า เฉพาะของตระกูลฝ่ายบิดามารดาคุณสายหยุด เทพเรณู นั้นได้แปลงฉางข้าวเป็นโรงเรียนอนุบาลเทพศึกษา ปัจจุบันก็ยังดำเนินการอยู่ ซึ่งมีอายุก่อตั้งถึง 46 ปีแล้ว

7.2.1 ช่างทำทองแห่งบ้านหัวถนน

อีกอาชีพหนึ่งซึ่งสร้างชื่อเสียงในงานฝีมือและคุณภาพของงานให้กับชาวหัวถนนที่ยึดอาชีพนี้ก็คือช่างทำทอง ซึ่งเป็นการสืบตระกูลช่างทองมาจากบรรพบุรุษคนไทย ทำในแบบครอบครัวลูกหลาน ตลอดจนคนในหมู่บ้านที่มีใจรัก ช่างทำทองวัดเกาะเป็นผู้มีคุณภาพ มีความละเอียดลออ สัตย์ซื่อต่อลูกค้า งานแต่ละชิ้นมีความสวยงามและสูงค่าในฝีมือ เป็นที่ยอมรับของลูกค้ำและสามารถดำรงชื่อเสียงสืบมา

สำหรับงานเกี่ยวกับช่างทองของชาวบ้านหัวถนน ขอแนะนำผู้ที่สนใจไปอ่านและศึกษาหา รายละเอียดของข้อมูลได้ ในหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพ นางสาวไกร ทองสัมฤทธิ์ ผู้เป็นป้าของ ทนายวิบูล ปิ่นน้อย ดังจะขอคัดลอกข้อความเกี่ยวกับประวัติของผู้ประกอบการทำทอง ดังปรากฏในหนังสือ หน้า 83-87 ดังนี้

“ช่างทองเมืองเพชรบุรีรุ่นต่อมา เป็นช่างทองที่อาศัยอยู่แถบหัวถนนพานิชย์เจริญ ตั้งแต่บริเวณวัดเกาะและศาลเจ้าบ้านปิ่น จนถึงบริเวณตรอกท่าซ่อง เริ่มจากบ้าน “ทองสัมฤทธิ์” ซึ่งเป็นห้องแถวต้นถนน ร้านซุนเซ่งซึ่งเป็นชาวจีนรุ่นใหม่ ห้องแถวของตระกูล ชูบดินทร์ และบ้านนางเนื่อง แฝงสีคำ และบ้าน “พ่อโซ่” ต้นตระกูลสุวรรณช่าง ส่วนห้องแถวอื่นๆ เป็นบ้านซึ่งปิดตายตลอดเวลาหรือไม่ก็เป็นห้องแถวซึ่งคนรุ่นปัจจุบันเช่าอยู่

ช่างทองคนไทยตระกูลสำคัญในแถบถนนพานิชย์เจริญนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตระกูล คือ ตระกูล “สุวรรณช่าง” และ “ทองสัมฤทธิ์” ช่างทองทั้งสองตระกูล เริ่มทำทองตั้งแต่ครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยช่างคนสำคัญของตระกูล มีดังนี้

1. ช่างทองตระกูล “สุวรรณช่าง”

ต้นตระกูลของช่างตระกูลนี้ คือ นายโซ สุวรรณช่าง (พ.ศ. 2416-2490) นายโซ เกิดเมื่อเดือน 8 พ.ศ. 2416 เนื่องจากท่านและบุตรชายหญิงมีอาชีพทำทอง จึงตั้งนามสกุลว่า “สุวรรณช่าง” นายโซ เรียนวิชาช่างทองจาก นายต่าย เทศศิริ ซึ่งเป็นชาวบ้านท่าซ่อง ตำบล ท่าราบ อำเภอ เมืองฯ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อฝึกทำทองจนคล่องดีแล้ว ท่านก็เริ่มอาชีพช่างทอง โดยรับงานอยู่ที่บ้าน งานที่รับทำได้แก่ สร้อย ปิ่น แหวน และเครื่องประดับต่างๆ ที่ลูกค้ามาสั่งทำ

ท่านมีบุตร 4 คน คือ นายซัน, นางทองคำ, นายเอี่ยม และนายซุ่ม ในจำนวนนี้มีนางทองคำและนายซุ่ม ที่ได้ฝึกทำทองเรื่อยมา เมื่อนายโซ อายุ 73 ปี ท่านก็เลิกทำทอง เนื่องจากสายตาไม่ดี แต่ที่บ้านก็ยังรับทำทองรูปพรรณ มีช่างหลายคนช่วยทำ ส่วนท่านจะเป็นผู้ควบคุมงาน ช่างที่มาทำทองและฝึกทำทองกับท่าน ได้แก่ นายอร่าม, นายเยาวรัตน์, นางซัน, นางผ่วน, นายไก่อ, นายพรม (ทั้ง 6 ท่านถึงแก่กรรมแล้ว), นางอ่องุ่น, นางเสงี่ยม, นางลออ, นายบุญยืนและนางรัมภา แต่ปัจจุบันช่างเหล่านี้ไม่ได้ทำทองแล้ว

บ้านนายโซ นับเป็นบ้านช่างทำทองรูปพรรณและโรงเรียนสอนลูกหลานชาวเพชรบุรีให้รู้จัก และสามารถทำทองเป็น ผู้เรียนทำทองส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือรู้จักคุ้นเคยกัน ฝากบุตรหลานให้มาทำทอง เมื่อนายโซถึงแก่กรรม นางทองคำ (สุวรรณช่าง) เกษนรา จึงรับผิดชอบควบคุมการทำทองแทน มีช่างอื่นๆ และนายซุ่ม สุวรรณช่าง ช่วยกันทำทองสืบต่อมา ต่อมา มีช่างน้อยลงเพราะช่างออกไปมีครอบครัว ทำงานอื่นบ้าง ส่วนนายซุ่มก็หยุดทำทอง เปลี่ยนอาชีพไปรับราชการลูกหลานก็ได้ฝึกหัดวิชาช่างทอง เมื่อนางทองคำถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2515 ลูกหลานก็อาศัยในบ้านนายโซก็เลิกอาชีพทำทอง

นายซุ่ม สุวรรณช่าง ซึ่งเป็นช่างทำทองคนสุดท้ายของตระกูล “สุวรรณช่าง” เกิดเมื่อ พ.ศ. 2455 ได้ฝึกทำทอง ตั้งแต่อายุประมาณ 12-13 ปี เมื่ออายุ 18-19 ปี ก็สามารถทำทองรูปพรรณให้ลูกค้าได้ ทองรูปพรรณที่ท่านทำคือ เสมอ เข็มขัดทอง และแหวน นอกจากนี้ นายซุ่มยังได้เรียนเขียนลายไทยจากคุณปู่ และนาย หวน ดาลวันนา เมื่ออายุ 16 ปี เรียนอยู่ถึง 3-4 ปี ก็สามารถเขียนรูปได้ดี แต่นายซุ่มได้หยุดทำทองเมื่ออายุ 35 ปี เนื่องจากได้เข้ารับราชการ แต่ที่บ้าน “พ่อโซ่” ยังคงรับทำทองรูปพรรณอยู่ โดยนายทองคำ สุวรรณช่าง เป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบการทำทอง

นายซุ่มมีความคิดเห็นว่า “เครื่องทองรูปพรรณแบบโบราณนั้น นับวันจะสูญไปเพราะไม่มีช่างคนรุ่นใหม่ไม่สนใจฝึก เนื่องจากรายได้การทำทองไม่คุ้มกับเวลาและแรงงาน เครื่องทองรูปพรรณของไทยต้องใช้เวลาและฝึกมือในการทำงาน จึงไม่มีช่างรับทำ ส่วนเครื่องทองรูปพรรณที่มีขายกันแพร่หลายตามร้านทอง เป็นงานฝีมือของช่างจีนซึ่งมีวิธีทำ และลวดลายแตกต่างไปจากของเดิม

นายชุ่ม ถึงแก่กรรมใน พ.ศ. 2535 อายุรวม 80 ปี ช่างทองในตระกูลสุวรรณช่างนอกจากนี้ ยังมีช่างทองซึ่งเคยฝึกหัดทำและเป็นช่างทองที่บ้าน “พ่อโซ่” หลานท่านอาทิ นางอร่าม, นางเยาว์รัตน์, นางชื่น, นางผ่วน, นายไก่อ, นายพรม, นางอรุณ, นายเสงี่ยม, นางลออ, นายบุญล้นและนางรัมภา ซึ่งส่วนใหญ่ ถึงแก่กรรมแล้วส่วนที่มีชีวิตอยู่ก็ไม่มีผู้ใดทำทองอีกแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากไปประกอบอาชีพอื่น และแต่งงาน

2. ช่างทองตระกูล“ทองสัมฤทธิ์” หรือ “ทองสำริด”

ช่างทองสายนี้เดิมเป็นช่างทองเหลืองช่างวัดป่าแป้น อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยเริ่มจาก นายเกษ เกษตรีกร ซึ่งเป็นปู่ทวดของตระกูลทองสัมฤทธิ์ และเป็นต้นตระกูล “เกษตรีกร”

นายเกษ เป็นทหารช่างในบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ โดยมีหน้าที่เป็นทหารช่าง ทำเครื่องทองเหลือง ประเภท กระดุมชั้นยศ ยอดหมวก และเครื่องประดับของทหาร ฯลฯ ต่อมาลูกสาวคือนางแก้ว ได้แต่งงานกับนายจ้อย ถมบัด ซึ่งก็เป็นช่างทองเหลืองเช่นกัน ต่อมาลูกหลานของนายจ้อย และนางแก้วได้อพยพบ้านจากวัดป่าแป้น มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ถนนพาดินชัยเจริญ โดยลูกสาวนายจ้อยนางแก้ว คือนางเสงี่ยม ถมบัด ซึ่งเป็นช่างทองได้แต่งงานกับนายใหม่ ทองสัมฤทธิ์ซึ่งเป็นช่างเขียน และช่างทอง และปู่ก็เป็นช่างทอง 2 คน คือ นายเทพ และ นายผ่าน ซึ่งเป็นคนบ้านลาด และมีฝีมือในการทำแหวน และสร้อยประจายาม ต่อมานายใหม่ และนางเสงี่ยม (ถมบัด) ทองสัมฤทธิ์ ได้หันมาทำทองรูปพรรณที่ถนนพาดินชัยเจริญ และตั้งชื่อร้านว่า “ทองสัมฤทธิ์” ทั้งรับทำทอง ชื้อขาย แลก เปลี่ยนทองรูปพรรณ ต่อมาลูกๆของนางเสงี่ยม ซึ่งมี 7 คน ได้สืบทอดการทำทอง 2 คน คือ นางสาวไกร (อายุ 84 ปี) และนางสาว ทองคำ (อายุ 72 ปี) แต่ในปัจจุบันมีเพียงนางสาวทองคำคนเดียวเท่านั้นที่ยังคงทำงานด้านช่างทองเป็นงานอดิเรก โดยได้ถ่ายทอดความรู้ด้านช่างทอง ให้แก่ นายวิบูล ปิ่นน้อย ซึ่งเป็นหลานของตระกูลทองสัมฤทธิ์

สำหรับช่างทองตระกูลทองสัมฤทธิ์ อีกสายหนึ่งคือ ลูกพี่ลูกน้องของ นายใหม่ ทองสัมฤทธิ์ คือ นางพับ ทองสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นช่างทองของตระกูลทองสัมฤทธิ์ ได้แต่งงานกับ นายลิบ ชูบดินทร์ ซึ่งเป็นช่างเหล็ก ต่อมาทั้งสองได้หันมาทำทองรูปพรรณอย่างเดี่ยว โดยตั้งบ้านเรือนเยื้องกับนายโซ่ ลูกของนายลิบนางพับ คือ นายอ้วน นางอู่ และนายเอียน ต่างทำทองเป็นทุกคน บ้านของตระกูลชูบดินทร์ ก็มีช่างฝึกและช่างทำทองหลายคน นางพับ ไม่ใช่คนหวงวิชา จะสอนวิธีทำทองให้กับทุกคน ใครจำเก่งก็ได้วิชาไปมาก ส่วนนางอู่ ฝึกทำทองกับนางพับ และยึดอาชีพช่างทองตลอดมา ส่วนนายอ้วนทำทองได้ไม่นาน เมื่อแต่งงานก็ไปประกอบอาชีพค้าขาย และนายเอียน ฝึกทำทองหลังจากสำเร็จการศึกษา นายเอียนยังมีความสามารถทางด้านกรวดและแกะสลัก และแทงหยวกกล้วยอีกด้วย

แต่ปัจจุบัน ทุกท่านได้ถึงแก่กรรมแล้ว เหลือเพียงลูกศิษย์ซึ่งได้เคยฝึกทำทองกับนางพับ ซึ่งได้แก่ นางเนื่อง, นางฉิว, นางปรุง, นางหลิน และนางเลียบ ซึ่งยังคงมีชีวิตอยู่ โดยเฉพาะนางเลียบ ได้ชื่อว่ามีฝีมือประณีตในการทำสร้อยอย่างยิ่ง ส่วนนางเนื่อง และฉิว มีความสามารถทำทองรูปพรรณทุกแบบและสองท่านนี้ยังคงทำทองรูปพรรณอยู่จนถึงปัจจุบัน

7.2.2 อุตสาหกรรมทำข้าวเกรียบงาบ้านหัวถนน

ถนนพาดินชัยเจริญ ในเขตที่เรียกว่าหัวถนน ยังประกอบอาชีพและเป็นย่านรวมแห่งหนึ่งที่มีการทำอุตสาหกรรมข้าวเกรียบงาเป็นสินค้าพื้นเมืองส่งเป็นสินค้าออกและเป็นของฝากเช่นเดียวกับขนมหวานจัดเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวและถือเป็นอาชีพที่ขึ้นหน้าขึ้นตาอีกอาชีพหนึ่งได้ขอร้องให้ อาจารย์อุราพร พาทยกุล แห่งโรงเรียนพรหมานุสรณ์จครายชื่อโรงงานข้าวเกรียบในละแวกนี้มาให้ อาจารย์อุราพร ผู้เป็นบุตรตรีของ คุณแม่ทองเหลือง พาทยกุล ซึ่งก็เคยตั้งโรงงานข้าวเกรียบยี่ห้อเหลืองทอง อยู่นาน มีความเจริญก้าวหน้าในการทำข้าวเกรียบส่งขาย มีคนงานมาก มีเตาทำข้าวเกรียบหลายเตา เพิ่งมาหยุดไปเมื่อไม่นานมานี้ เพราะอายุมาก ในอดีตมีผู้เล้าว่า นายเส้นแม้ว สามกษัตริย์ ก็เป็นอีกเจ้าหนึ่งในหลายเจ้าที่ทำขายมาก่อน

ข้าวเกรียบงา เป็นสินค้าพื้นเมืองที่ขึ้นหน้าขึ้นตาของเมืองเพชรอยู่มาหลายสิบปี ก่อนที่ขนมหม้อ
..งจะมามีชื่อเสียงโด่งดังก็ระยะหลังสงครามโลกนี่เอง

ร้านทำ และ ส่งข้าวเกรียบต่อไปนี้ คัดเฉพาะอยู่ในย่านบ้านหัวถนนและอยู่ในแควดวงเดียวกัน ไม่เกิน
กิโลเมตรจากบ้านหัวถนนซึ่งในบางแห่งยังทำกิจการอยู่แต่ลดปริมาณลง

1. โรงงานป่าเลื้อย ร้านทองธรรมชาติ	ถนนพานิชเจริญ
2. โรงงานบ้านป่าห้วย	ถนนพานิชเจริญ
3. โรงงานบ้านป่าทองอยู่	ถนนพานิชเจริญ
4. โรงงานทำข้าวเกรียบปิ่นแก้ว (ต่อมาย้ายไปดำเนินกิจการอยู่ที่ถนนเพชรเกษมด้านเขาวัง)	
5. โรงงานร้านทองเหลือง	ถนนพานิชเจริญ
6. ร้านอุดมเพชร	ถนนพานิชเจริญ
7. โรงงาน ส.รุ่งเรือง	ถนนมาตยาจารย์
8. โรงงานร้านเจือทิพย์	ถนนท่าหิน
9. โรงงานร้านไทยถาวร	ถนนพานิชเจริญ
10. โรงงานร้านน้ำเพชร 1-2	ถนนพานิชเจริญ

การทำข้าวเกรียบงา เดิมคงเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวมาก่อน มักทำในช่วงว่างงาน เช่น หลังฤดู
ทำนา หรือ ช่วงฝนไม่ตกชุกหนัก ข้าวเกรียบจึงกระจายทำในชนบทมีอยู่ทั่วไปด้วย เช่น บ้านไสกระดาน โตนดหลาย
หนองโสน ไร่พะเนียด บ้านกุ่ม บ้านใหม่ เป็นต้น

ข้าวเกรียบงา ส่งไปขายทางฝั่งทะเลตะวันออกทางเหนือถึงชัยนาท ทางภาคกลาง ได้แก่ แม่กลอง
มหาชัย กรุงเก่า แปรดริ้ว

ข้าวเกรียบงา มีส่วนผสมของแป้งข้าวเจ้าที่ใช้ข้าวกล้อง มะพร้าว น้ำตาลโตนด งา เกลือ โมละเอียต
หนึ่งให้สุกปากหม้อด้วยไอน้ำ ทำเป็นแผ่นกลมๆ แล้วนำไปใส่แผงไปตากแดดให้แห้ง จึงนำรวมมัด 50-100 แผ่นส่งขาย
ต่อ

ข้าวเกรียบงาที่มีขายปลีก มักจะบั้งขายเด็ก ๆ หรือผู้ใหญ่ด้วย โดยมากจะเป็นงานในวัด ในเวลา
กลางคืนที่มีมหรสพ เช่น ลีเก การบั้งจึงเป็นการทำให้สุกเป็นครั้งที่ 2 ข้าวเกรียบจะมีรส หอมหวาน มัน เค็ม กรอบอร่อย
นับเป็นภูมิปัญญาของคนเมืองเพชรในอดีต และต้องขอชมเชย นิคมคามชาวหัวถนน ตั้งแต่ตรอกวัดช่อไปจนถึงหัวถนน
และท่าหิน ที่เคยเป็นแหล่งอุตสาหกรรมข้าวเกรียบที่มีชื่อเสียง เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่คิดค้นวิธีการทำขึ้น ปัจจุบัน
ถูกเบียดเบียนด้วยขนมประเภทใช้แป้งข้าวโพด บรรจุซองตีสลาดอยู่ขณะนี้

7.3 ชุมชนจีนที่บ้านจีน

ดังได้กล่าวแล้ว ถึงบทบาทของชาวจีน ที่มาตั้งรกราก ทำมาหากินตั้งรกรากรวมกับคนไทยในชุมชนวัดเกาะ
แห่งบ้านหัวถนนนี้ว่า มีมากกว่าคนต่างชาติต่างภาษา เมื่อมีหลักฐานมั่นคงในที่อยู่อาศัย และการทำมาหากินเป็นที่ซึ่งมี
ความสะดวกสบายแล้ว สิ่งหนึ่งที่ชาวจีนมิได้เสมอ ก็คงเช่นเดียวกับคนไทยที่นิยมสร้างวัดไว้มากมายในด้านนี้ เพราะมี
คนจีนมาอยู่รวมกัน จนมีชื่อว่า "บ้านจีน" ต่อมาเมื่อมีศาลากลางบ้าน เกิดขึ้น ก็ยังเรียก "ศาลาบ้านจีน" คนจีนก็ได้สร้าง
ศาลเจ้าพร้อมโรงเจขึ้นไว้ เช่นเดียวกันกับคนไทยสร้างวัด

ศาลเจ้า จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งชุมชนจีนซึ่งปัจจุบันนี้ยังคงเห็นศาลเจ้า และโรงเจ มีอยู่อีกหลายแห่ง ในละแวก
นี้ และชาวจีนก็ยังคงให้ความสำคัญแก่ศาลเจ้ามาก ในเทศกาลเช่นไหว้ มีการกินเจ มีวัวถวาย สอดคล้องกับคนไทยที่ไป
ทำบุญยังวัดต่าง ๆ นั้นเอง ศาลเจ้าในย่านนี้ได้แก่

1. ศาลเจ้าบ้านปิ่น อยู่หัวถนน ติดเขตวัดเกาะ เป็นอาคารแบบจีนชั้นเดียวก่ออิฐถือปูน มีที่กำแพงล้อมผู้
ทราบเรื่องเล่าว่าเดิมเป็นอาคารไม้ย้ายจากบ้านปิ่น แต่ครั้งมีการสร้างวังพระรามราชนิเวศน์

2. ศาลเจ้าวัดลาด อยู่ติดถนนพานิชเจริญ ด้านทิศตะวันตก ตรงข้ามตรอกสะพานวัดลาดเดิม มีรูปแบบเป็น
อาคารแบบศิลปะจีน ก่ออิฐถือปูนภายในมีแท่นประดิษฐานรูปเคารพและตั้งเครื่องบูชา

3. ศาลเจ้าเต็กฮวดฮุดตั้ง มีโรงเจตั้งอยู่ด้านหน้าศาลเจ้าอาคารเป็นห้องโถงคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดใหญ่ ชั้น
เดียวสองหลังแฝดสร้างใหม่แทนศาลเจ้าเดิมที่คับแคบและเล็กกว่ายังตั้งอยู่ติดกัน ศาลเจ้าเต็กฮวดฮุดตั้งอยู่ริมถนน
สุรพันธุ์ด้านซ้ายมือก่อนลงทำน้ำตรงข้ามโรงเจ

“ศาลเจ้าฮกสี่ว่กึ่ง ศาลาบ้านจีนฮกเกี้ยน” ตั้งอยู่หลังศาลาบ้านจีน ซึ่งปัจจุบันศาลาบ้านจีน ดังกล่าว ถูกรื้อถอน
ไปแล้ว นำไปปลูกไว้ที่วัดกำแพงแลง

4. ศาลเจ้าโรงเจฮักเสียนเสียนตั้ง ประกอบด้วยอาคาร สองหลัง ตั้งอยู่บริเวณลานด้านหลังทางทิศตะวันตก
ของศาลาบ้านจีนเดิม เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กมุงกระเบื้องรางทรงหวดทรงจีน สองหลังแฝด หลังที่อยู่ด้านในทำเป็น
สองชั้น

5. ศาลเจ้าโรงเจหยกลักตัว ด้านหน้าติดถนนสุรพันธุ์เยื้องศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมือง มีซุ้มประตูทางเข้าบริเวณ
มีลานกว้างอยู่หน้าศาลเจ้า หลังคาอาคารตกแต่งด้วยศิลปะแบบจีน

6. ศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองบางครั้งชาวบ้านเรียก ศาลหลักเมือง ปัจจุบันชาวไทย-จีน ได้ร่วมกันสร้างเป็น
อาคารถาวรเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก เสา และ หลังคา สันหลบประดับมังกร ภายในประดิษฐานมีพระพุทธรูป และเทพ
เจ้าของจีน ตัวอาคารมีขนาดย่อมด้วยมีเนื้อที่จำกัด ของเดิมเป็นอาคารไม้ ด้านหลังเป็นกำแพงก่ออิฐ แต่ถูกรื้อถอนไป
หมดแล้วพร้อมตันโพธิ์ ต้นไทร เมื่อมีการสร้างอาคารขึ้นใหม่เจ้าพ่อศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองเป็นที่เคารพนับถือของ
ชาวไทย-จีน ซึ่งมาขอพรและเซ่นไหว้ตลอดมา

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ ระหว่างเดือนสิงหาคม – ตุลาคม 2550

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ จากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ จำนวน 420 คน โดยแบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 400 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 20 คน

เครื่องมือในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะแบบเลือกตอบ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของนักท่องเที่ยว
- ตอนที่ 2 ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว
- ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อวัดเกาะ

สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ข้อคำถามครอบคลุม 3 ประเด็น ดังนี้

- ประเด็นที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล
- ประเด็นที่ 2 ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว
- ประเด็นที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อวัดเกาะ

2. การสร้างและทดสอบเครื่องมือ ดำเนินการ ดังนี้

- 2.1 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
- 2.2 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบ เพื่อให้แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงเฉพาะหน้า (Face Validity) ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ศึกษา และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
- 2.3 นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน
- 2.4 แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ จึงนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบสอบถามไปแจกให้แก่นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยพร้อมรับแบบสอบถามกลับคืน
2. สัมภาษณ์และสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตชุมชนวัดเกาะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลทุกฉบับแล้วจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

นักท่องเที่ยวชาวไทย

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของนักท่องเที่ยว ใช้ค่าร้อยละ
2. แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ และความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ โดยใช้ค่าเฉลี่ย
3. แบบสอบถามตอนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อวัดเกาะ แบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวของลิเคิร์ต (Likert Scale) (รวิวรรณ ชินะตระกูล, 2533: 44) กำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนัก ซึ่งมีความหมายดังนี้

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติมากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อย
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ เนื่องจากเพื่อให้เห็นระดับคะแนนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงปรับช่วงระดับคะแนนให้เหลือเพียง 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์กำหนดระดับค่าเต็มเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงระดับคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำ}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5-1}{3} \\ &= 1.33 \end{aligned}$$

ดังนั้น ช่วงระดับคะแนนที่ใช้จึงเป็นดังนี้

3.68 - 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.34 - 3.67	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.00 - 2.33	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประมวลผลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ภาพรวมสถานการณ์ของพื้นที่โครงการ

ขั้นตอนการดำเนินงานเป็นการวิเคราะห์ภาพรวมสถานการณ์ของพื้นที่โครงการ ซึ่งมีการวิเคราะห์จากปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งและถือว่าเป็นข้อดีของพื้นที่โครงการ และจุดอ่อนที่เป็นข้อจำกัดของพื้นที่โครงการ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายนอกซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่โครงการในแง่บวกและแง่ลบคือ โอกาสและปัจจัยคุกคาม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ยากต่อการควบคุม ในการวิเคราะห์พื้นที่โครงการนี้จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงปัจจัยทั้งสองส่วนดังกล่าวประกอบกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและผลการวิจัยที่ครอบคลุม ถูกต้อง และครบถ้วนในส่วนของเนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการลงพื้นที่และการประชุมกลุ่ม

การทำวิจัยครั้งนี้มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของนักท่องเที่ยวและจัดประชุมกลุ่มร่วมกับชุมชนรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยนำผลการลงพื้นที่และการประชุมในแต่ละครั้งมารายงานเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามการวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนวัดเกาะ

ข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวไทย

ตารางที่ 1 เพศของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
เพศ	ชาย	98	24.50
	หญิง	302	75.50
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ในสัดส่วนเกินสามในสี่ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ร้อยละ 75.50) มากกว่าเพศชายซึ่งมีสัดส่วนเพียงหนึ่งในสี่เท่านั้น (ร้อยละ 24.50)

ตารางที่ 2 อายุของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
อายุ	ต่ำกว่า 15 ปี	20	5.00
	16 - 20 ปี	18	4.50
	21 - 25 ปี	134	33.50
	26 - 30 ปี	14	3.50
	31 - 35 ปี	18	4.50
	36 - 40 ปี	26	6.50
	41 - 45 ปี	44	11.00
	46 - 50 ปี	46	11.50
	51 - 55 ปี	26	6.50
	56 - 60 ปี	26	6.50
	60 ปีขึ้นไป	28	7.00
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกินหนึ่งในสี่มีอายุระหว่าง 21 - 25 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 33.50) รองลงมาคืออายุ 46 - 50 ปี (ร้อยละ 11.50) และอายุ 41 - 45 ปี (ร้อยละ 11.00) ตามลำดับ ส่วนระดับอายุอื่นๆที่พบได้แก่ ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีค่าร้อยละ 7.00 ถัดมาได้แก่ช่วงอายุระหว่าง 36 - 45 ปี 51 - 55 ปี และ 56 - 60 ปี มีสัดส่วนที่เท่ากันคือ ร้อยละ 6.50 ถัดมาคือช่วงอายุต่ำกว่า 15 ปี อยู่ที่ร้อยละ 5.00 รองลงมาคือช่วงอายุระหว่าง 16 - 20 ปีและ 31 - 35

ปี มี สัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 4.50 ส่วนระดับอายุที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด ได้แก่ ช่วงอายุระหว่าง 26 - 30 ปี มีเพียงร้อยละ 3.50 เท่านั้น

ตารางที่ 3 ที่อยู่อาศัยปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
ที่อยู่ปัจจุบัน	กรุงเทพมหานคร	28	7.00
	ภาคเหนือ	22	5.50
	ภาคกลาง	266	66.50
	ภาคอีสาน	72	18.00
	ภาคตะวันออก	-	-
	ภาคตะวันตก	-	-
	ภาคใต้	12	3.00
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยเกินครึ่งอาศัยอยู่ในภาคกลาง (ร้อยละ 66.50) รองลงมาเกือบหนึ่งในสี่อาศัยอยู่ในภาคอีสาน (ร้อยละ 18.00) รองลงมาคือกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 7.00) ภาคเหนือ (ร้อยละ 5.50) และภาคใต้ (ร้อยละ 3.00) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	212	53.00
	ปริญญาตรี	174	43.50
	สูงกว่าปริญญาตรี	14	3.50
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยกว่าครึ่งมีระดับการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 53.00) รองลงมาเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 43.50) และสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 3.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 อาชีพของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
อาชีพ	นักเรียน / นักศึกษา	116	29.00
	ข้าราชการ	56	14.00
	พนักงานบริษัท	10	2.50
	รัฐวิสาหกิจ	12	3.00
	รับจ้างทั่วไป	74	18.50
	ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว	92	23.00
	อื่น ๆ	40	10.00
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยกว่าหนึ่งในสี่ที่มีอาชีพนักเรียน / นักศึกษา (ร้อยละ 29.00) รองลงมาคือ ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 23.00) และเพียงเล็กน้อยที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 18.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 รายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 5,000 บาท	206	51.50
	5,001 - 10,000 บาท	110	27.50
	10,001 - 15,000 บาท	40	10.00
	15,001 - 20,000 บาท	18	4.50
	20,001 - 25,000 บาท	8	2.00
	25,001 - 30,000 บาท	-	-
	มากกว่า 30,000 บาท	18	4.50
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่าครึ่งมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 51.50) รองลงมาหนึ่งนึ่งในสี่คือ 5,001 - 10,000 บาท (ร้อยละ 27.50) 10,001 - 15,000 บาท (ร้อยละ 10.00) และ 15,001 - 20,000 บาทกับ 20,001 - 25,000 บาท (ร้อยละ 4.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
รูปแบบการเดินทาง ท่องเที่ยว	มาคนเดียว	20	5.00
	มากับครอบครัว	36	9.00
	มากับเพื่อน	152	38.00
	มาเป็นกลุ่มกับคณะ	182	45.50
	มากับบริษัททัวร์	10	2.50
	อื่น ๆ	-	-
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่านักท่องเที่ยวเกือบครึ่งหนึ่งมีรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวแบบมาเป็นกลุ่มกับคณะ (ร้อยละ 45.50) รองลงมาคือมากับเพื่อน (ร้อยละ 38.00) มากับครอบครัว (ร้อยละ 9.00) และมีเพียงเล็กน้อยที่มากับบริษัททัวร์ (ร้อยละ 2.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แหล่งข้อมูลที่ทำให้รู้จักวัดเกาะของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
ท่านรู้จักวัดเกาะจาก แหล่งข้อมูล	- โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์หรือ นิตยสาร	32	8.00
	- เพื่อน บุคคลในครอบครัว	246	61.50
	- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	18	4.50
	- อินเทอร์เน็ต (Internet)	42	10.50
	- บริษัทนำเที่ยว	10	2.50
	- อื่นๆ	52	13.00
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 8 พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยเกินครึ่งรู้จักวัดเกาะจากแหล่งข้อมูลจากเพื่อน บุคคลในครอบครัว มาเป็นอันดับหนึ่ง (ร้อยละ 61.50) รองลงมาคือ แหล่งข้อมูลอื่นๆ (ร้อยละ 13.00) อินเทอร์เน็ต (Internet) (ร้อยละ 10.50) โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร (ร้อยละ 8.00) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ร้อยละ 8.00) (ร้อยละ 8.00) และบริษัทนำเที่ยว (ร้อยละ 2.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ความถี่ในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดเกาะของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
ท่านเคยเดินทางมา ท่องเที่ยววัดเกาะ	มาเป็นครั้งแรก	332	83.00
	2 - 3 ครั้ง	54	13.50
	3 - 4 ครั้ง	8	2.00
	มากกว่า 4 ครั้ง	6	1.50
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 9 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยเกือบทั้งหมดเดินทางมาท่องเที่ยววัดเกาะเป็นครั้งแรก (ร้อยละ 83.00) รองลงมาคือ 2 - 3 ครั้ง (ร้อยละ 13.50) เดินทางมา 3 - 4 ครั้ง (ร้อยละ 2.00) และมากกว่า 4 ครั้ง (ร้อยละ 1.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 10 เหตุผลที่ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนวัดเกาะ เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย

เหตุผลที่ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวชุมชนวัดเกาะ	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ
- การเดินทางสะดวกสบาย ระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯมากนัก	4.91	7
- เพื่อน / บุคคลในครอบครัวแนะนำให้มา	3.38	3
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวไม่แพงมากนัก	3.79	5
- สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3.09	2
- สนใจศิลปะของวัดเกาะ เช่น ภาพเขียนฝาผนังโบสถ์ สถาปัตยกรรมผนังวัด	3.61	4
- สนใจวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนวัดเกาะ	4.06	6
- มาซื้อขนมหวาน	6.06	8
- มาซื้อ - สั่งทำของ	7.25	9
- อื่น ๆ	2.48	1

จากตารางที่ 10 พบว่าเหตุผลที่นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนวัดเกาะ คือ เหตุผลอื่น ๆ นอกเหนือจากเหตุผลที่ให้มา รองลงมาคือ สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อน / บุคคลในครอบครัว แนะนำมา สนใจศิลปะของวัดเกาะ เช่น ภาพเขียนฝาผนังโบสถ์ สถาปัตยกรรมผนังวัด ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวไม่แพงมากนัก สนใจวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนวัดเกาะ การเดินทางสะดวกสบาย ระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯมากนัก มาซื้อขนมหวาน และลำดับสุดท้ายคือ มาซื้อ - สั่งทำของ

ตารางที่ 11 แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่เคยเดินทางมาแล้ว (ภายในระยะเวลา 1 ปี) ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
ท่านเคยเดินทางท่องเที่ยวใน	น้อยกว่า 4 แห่ง	212	53.00
ประเทศไทยมาแล้ว	5 - 8 แห่ง	140	35.00
(ในระยะเวลา 1 ปี)	9 - 12 แห่ง	22	5.50
	มากกว่า 12 แห่ง	26	6.50
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 11 พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยกว่าครึ่งเคยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยมาแล้ว (ในระยะเวลา 1 ปี) น้อยกว่า 4 แห่ง (ร้อยละ 53.00) รองลงมามากกว่าหนึ่งในสี่คือ 5 - 8 แห่ง (ร้อยละ 35.00) มากกว่า 12 แห่ง (ร้อยละ 6.50) 9 - 12 แห่ง และเพียงเล็กน้อยที่เคยเดินทางท่องเที่ยว 9 - 12 แห่ง (ร้อยละ 5.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 12 ความสนใจข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
ท่านให้ความสนใจทางด้านท่องเที่ยว	มาก	106	26.50
	ปานกลาง	198	49.50
	น้อย	32	8.00
	ไม่สนใจเลย	64	16.00
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 12 พบว่านักท่องเที่ยวเกือบครึ่งให้ความสนใจข่าวสารด้านการท่องเที่ยวปานกลาง (ร้อยละ 49.50) รองลงมาอีกกว่าหนึ่งในสี่คือ สนใจมาก (ร้อยละ 26.50) ไม่สนใจเลย (ร้อยละ 16.00) และสนใจน้อย (ร้อยละ 8.00) ตามลำดับ

ตารางที่ 13 ความสนใจและแสวงหาข้อมูลทางการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวภายใน

		ความถี่	ร้อยละ
ท่านให้ความสนใจและแสวงหาข้อมูล ทางด้านท่องเที่ยว	ทุกวัน	14	3.50
	ทุกสัปดาห์	50	12.50
	ทุกเดือน	62	15.50
	เฉพาะเมื่อต้องการเดินทาง	274	68.50
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 13 พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เกินครึ่งให้ความสนใจและแสวงหาข้อมูลทางการท่องเที่ยวเฉพาะเมื่อต้องการเดินทางท่องเที่ยว (ร้อยละ 68.50) รองลงมาคือเกือบหนึ่งให้สามที่ให้ความสนใจทุกเดือน (ร้อยละ 15.50) ทุกสัปดาห์ (ร้อยละ 12.50) และทุกวัน (ร้อยละ 3.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 การติดตามข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

		ความถี่	ร้อยละ
ท่านติดตามข้อมูลข่าวสารด้าน การท่องเที่ยวจาก	โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร	148	37.00
	เพื่อน บุคคลในครอบครัว	150	37.50
	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	18	4.50
	อินเทอร์เน็ต	76	19.00
	บริษัทนำเที่ยว	8	2.00
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 14 พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยติดตามข่าวสารด้านการท่องเที่ยวจากเพื่อนบุคคลในครอบครัว (ร้อยละ 37.50) รองลงมาคือโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร (ร้อยละ 37.00) อินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 19.00) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ร้อยละ 4.50) และบริษัทนำเที่ยว (ร้อยละ 2.00) ตามลำดับ

ตารางที่ 15 เหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

เหตุผลที่ทำให้ท่านตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว	ความถี่	ร้อยละ
ต้องการเพิ่มพูนความรู้ ความเพลิดเพลินและการพักผ่อนหย่อนใจ	86	21.50
ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว	44	11.00
ความน่าสนใจและกิจกรรมการให้บริการต่างๆที่มีในแหล่งท่องเที่ยว	18	4.50
ทั้งสามส่วนประกอบกัน	252	63.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 15 พบว่าเหตุผลที่ทำให้นักท่องเที่ยวกว่าครึ่งเดินทางมาท่องเที่ยวคือเหตุผลทั้งสามส่วนประกอบกัน(ร้อยละ 63.00) รองลงมาเกือบหนึ่งในสี่คือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้ความเพลิดเพลินและการพักผ่อนหย่อนใจ (ร้อยละ 21.50) ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 11.00) และความน่าสนใจและกิจกรรมการให้บริการต่างๆที่มีในแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 4.50) เพียงเล็กน้อย ตามลำดับ

ตารางที่ 16 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยด้านความสะอาดในส่วนต่างๆของชุมชนวัดเกาะ

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	แปรผล
1. ที่จอดรถภายในบริเวณชุมชนวัดเกาะ	3.68	มาก
2. ถนนและทางเดินภายในบริเวณชุมชนวัดเกาะ	3.71	มาก
3. บ้านเรือนในบริเวณชุมชนวัดเกาะ	3.96	มาก
4. สถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ	3.78	มาก
5. สุขสาธารณะ	3.43	ปานกลาง
6. แม่น้ำเพชรบุรี	3.69	มาก

จากตารางที่ 16 พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อความพึงพอใจด้านความสะอาดในส่วนต่างๆของชุมชนวัดเกาะให้ความเห็นต่อความพึงพอใจกับบ้านเรือนในบริเวณชุมชนวัดเกาะ (ร้อยละ 3.96) รองลงมาคือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ (ร้อยละ 3.78) ถนนและทางเดินภายในบริเวณชุมชนวัดเกาะ (ร้อยละ 3.71) แม่น้ำเพชรบุรี (ร้อยละ 3.69) และสุขสาธารณะ (ร้อยละ 3.43) ตามลำดับ และจากการแปรผลของระดับความพึงพอใจพบว่า นักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจด้านความสะอาดอยู่ในระดับมากเกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้น ด้านความสะอาดของสุขสาธารณะที่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 17 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อความสวยงาม และความน่าสนใจของชุมชนวัดเกาะ

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	แปรผล
1. ภาพเขียนฝาผนังภายในอุโบสถวัดเกาะ	4.53	มาก
2. สถาปัตยกรรมภายในวัดเกาะ	4.45	มาก
3. เมรุลอยในวัดเกาะ	4.10	มาก
4. วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนมีเอกลักษณ์น่าสนใจ (บ้านเรือน อาชีพ)	4.17	มาก
5. สินค้าของชาวบ้านในชุมชนวัดเกาะ (การทำทอง ขนมหวาน)	4.24	มาก
6. เส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ	4.20	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อความพึงพอใจที่มีต่อความสวยงามและความน่าสนใจของชุมชนวัดเกาะส่วนใหญ่จะพึงพอใจด้านภาพเขียนฝาผนังภายในอุโบสถวัดเกาะ (ร้อยละ 4.53) รองลงมาคือสถาปัตยกรรมภายในวัดเกาะ (ร้อยละ 4.45) สินค้าของชาวบ้านในชุมชนวัดเกาะ (การทำทอง ขนมหวาน) (ร้อยละ 4.24) เส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ (ร้อยละ 4.20) วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนมีเอกลักษณ์น่าสนใจ (บ้านเรือน อาชีพ) (ร้อยละ 4.17) และเมรุลอยในวัดเกาะ (ร้อยละ 4.10) และจากการแปรผลของระดับความพึงพอใจพบว่านักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจด้านความสวยงามอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

ตารางที่ 18 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนวัดเกาะ

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	แปรผล
1. ทิวทัศน์และบรรยากาศของชุมชนวัดเกาะ	4.21	มาก
2. ความสะอาดในบริเวณชุมชนวัดเกาะ	4.17	มาก

จากตารางที่ 18 พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย ต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนวัดเกาะ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจทิวทัศน์และบรรยากาศของชุมชนวัดเกาะ (ร้อยละ 4.21) และรองลงมาคือความสะอาดในบริเวณชุมชนวัดเกาะ (ร้อยละ 4.17) และจากการแปรผลของระดับความพึงพอใจพบว่านักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนวัดเกาะอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

ตารางที่ 19 การคมนาคมขนส่งที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนวัดเกาะของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย

	ความถี่	ร้อยละ	
การคมนาคมขนส่ง	เดินทางโดยรถส่วนตัว	310	77.50
	เดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง	90	22.50
รวม	400	100.00	

จากตารางที่ 19 พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยกว่าสามในสี่เดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนวัดเกาะโดยรถส่วนตัว (ร้อยละ 77.50) รองลงมาเกือบหนึ่งในสี่คือ เดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง (ร้อยละ 22.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 20 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยด้านการคมนาคมขนส่ง

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	แปรผล
1. การเดินทางสะดวกสบาย	4.11	มาก
2. การเดินทางมีความปลอดภัย	4.15	มาก
3. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.08	มาก
4. ระยะทางในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.03	มาก

จากตารางที่ 20 พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อความพึงพอใจด้านการคมนาคมขนส่งส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการเดินทางที่มีความปลอดภัย (ร้อยละ 4.15) รองลงมาคือการเดินทางสะดวกสบาย (ร้อยละ 4.11) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 4.08) และสุดท้าย คือระยะทางในการเดินทางท่องเที่ยว (ร้อยละ 4.03) และจากการแปรผลของระดับความพึงพอใจพบว่านักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจด้านการคมนาคมขนส่งอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

ตารางที่ 21 ความพึงพอใจด้านการบริการด้านสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านการท่องเที่ยว และความสะอาดของชุมชนวัดเกาะ

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	แปรผล
1. สุขาสาธารณะ	3.13	ปานกลาง
2. ถังขยะ	2.71	ปานกลาง
3. ที่จอดรถ	2.90	ปานกลาง
4. ที่นั่งพักผ่อน	3.16	ปานกลาง
5. โทรศัพท์สาธารณะ	2.93	ปานกลาง
6. ป้ายข้อมูล ป้ายบอกทาง	2.90	ปานกลาง
7. ถนนหนทาง และการคมนาคม	3.07	ปานกลาง

จากตารางที่ 21 พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อความพึงพอใจด้านการบริการด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านการท่องเที่ยวและความสะอาดของชุมชนวัดเกาะส่วนใหญ่พึงพอใจที่ที่นั่งพักผ่อน (ร้อยละ 3.16) รองลงมาคือ สุขาสาธารณะ (ร้อยละ 3.13) ด้านถนนหนทางและการคมนาคม (ร้อยละ 3.07) ที่จอดรถกับป้ายบอกข้อมูล ป้ายบอกทาง (ร้อยละ 2.90) และลำดับสุดท้าย ถังขยะ (ร้อยละ 2.71) ตามลำดับ และจากการแปรผลของระดับความพึงพอใจพบว่านักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านการท่องเที่ยวและความสะอาดของชุมชนวัดเกาะอยู่ในระดับปานกลางทุกองค์ประกอบ

ตารางที่ 22 ความพึงพอใจด้านอรรถยาศัยของคนในชุมชนท้องถิ่นของชุมชนวัดเกาะ

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	แปรผล
1. ชาวบ้านมีความเป็นมิตรและยิ้มแย้มแจ่มใส	4.42	มาก
2. ชาวบ้านพูดจาสุภาพและมารยาทดี	4.43	มาก
3. ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี	4.41	มาก
4. ชาวบ้านมีความรู้และสามารถให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี	4.30	มาก

จากตารางที่ 22 พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความคิดเห็นต่อความพึงพอใจด้านอรรถยาศัยของคนในชุมชนท้องถิ่นของชุมชนวัดเกาะส่วนใหญ่พึงพอใจในด้านชาวบ้านพูดจาสุภาพและมารยาทดี (ร้อยละ 4.43) รองลงมาคือ ชาวบ้านมีความเป็นมิตรและยิ้มแย้มแจ่มใส (ร้อยละ 4.42) ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี (ร้อยละ 4.41) และสุดท้าย ชาวบ้านมีความรู้และสามารถให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี (ร้อยละ 4.30) และจากการแปรผลของระดับความพึงพอใจพบว่านักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจด้านอรรถยาศัยของคนในชุมชนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

ข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จากการสอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชนวัดเกาะ จำนวน 20 คน พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เป็นนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ทั้งสิ้น มีลักษณะการเดินทางแบบมากับเพื่อน รู้จักวัดเกาะจากอินเทอร์เน็ตเป็นส่วนใหญ่ เดินทางมาวัดเกาะเป็นครั้งแรกและเดินทางมาโดยรถโดยสารประจำทางทั้งหมด สาเหตุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดเกาะเนื่องจากสนใจวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนวัดเกาะและชอบศิลปกรรมที่วัดเกาะ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังให้เหตุผลในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวที่วัดเกาะอีกว่าชอบที่จะเพิ่มพูนความรู้ ชอบที่จะพักผ่อนหย่อนใจ ชอบความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ความน่าสนใจ และกิจกรรมการให้บริการต่างๆที่มีในชุมชน ทั้งนี้จากการสอบถามถึงความพึงพอใจต่อการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะในด้านต่างๆ เช่น ความสะอาดของบริเวณชุมชน ความสวยงามและความน่าสนใจของชุมชนวัดเกาะ สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน การคมนาคมขนส่ง การบริการด้านสาธารณูปโภคและความพอเพียงของสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ ตลอดจนอรรถยาศัยไมตรีของชาวชุมชนวัดเกาะ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต่างมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะในระดับมาก โดยต่างชื่นชอบสิ่งต่างๆ ภายในชุมชน เช่น ชอบรับประทานขนมหวาน ชาวบ้านมีอรรถยาศัยไมตรียิ้มแย้มแจ่มใสกับนักท่องเที่ยว และชอบการที่มีคนพาเที่ยวที่วัดเกาะ ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวยังให้ความคิดเห็นอีกว่าน่าจะมีลานจอดรถที่วัดเกาะเนื่องจากเวลาเดินทางมาเที่ยวจะต้องเดินข้ามถนนมาซึ่งเป็นอันตรายและภายในวัดน่าจะมีการรักษาความสะอาดมากกว่านี้โดยเฉพาะห้องสุขา แต่ในภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ภาพรวมสถานการณ์ของพื้นที่โครงการ

ปัจจัยภายใน

จุดแข็ง

1. มีความหลากหลายของทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวทั้ง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และอาชีพที่มีความเป็นเอกลักษณ์

2. มีการกระจายของทรัพยากรการท่องเที่ยว

3. ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอื่นๆ

4. มีความโดดเด่นของทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยว

5. มีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก เพียงพอแก่ความต้องการของนักท่องเที่ยว

6. มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยียนอยู่เป็นประจำ

7. มีสินค้าของที่ระลึกเป็นจำนวนมาก เช่น ขนมหวาน เครื่องทองที่มีความเป็นเอกลักษณ์และมีความเป็น

จุดเด่น

8. คนในพื้นที่มีความเต็มใจให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

9. มีการทำแผนที่เดินดินจนทำให้ชุมชนได้เป็นชุมชนนำร่องของจังหวัดเพชรบุรี

10. มีโครงการหลายโครงการที่ทำให้คนในชุมชนเกิดการรวมตัว

จุดอ่อน

1. ขาดการวางแผนการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

2. บริการด้านข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่เพียงพอ

3. ผู้ประกอบการรวมทั้งคนในชุมชนยังขาดความรู้และทักษะในการให้บริการโดยเฉพาะความรู้ทางด้าน

ภาษาต่างประเทศ

4. ขาดเจ้าหน้าที่ดูแลให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

5. บ้ายบอกทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ และยังไม่มีความชัดเจน

6. แหล่งท่องเที่ยวยังขาดความสะอาด และยังไม่มียี่สิบอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพียงพอกับความ

ต้องการเท่าที่ควร

7. ในแหล่งท่องเที่ยวมีสัตว์ที่อาจก่อความรำคาญและสร้างปัญหาให้กับแก่นักท่องเที่ยว

8. ขาดมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

9. ตัววัดเกาะยังไม่เปิดต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเต็มที่เนื่องจากทางวัดต้องการความสงบ

10. ที่ทำการชุมชนยังไม่มีความพร้อมทางด้านรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว

11. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ภูเขานันทาง ยังไม่มีความสะดวกในการเดินทาง จำเป็นต้องมีการเดินเท้า

เพื่อเข้าสู่ชุมชน

12. คนในชุมชนบางส่วนยังไม่มีความพร้อมทางด้านบริการท่องเที่ยวเนื่องจากต้องการความสันโดษ

13. มีสายไฟฟ้าที่มีหลายสาย ไม่มีความเรียบร้อย ทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่น่ามอง

14. ไม่มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

ปัจจัยภายนอก

โอกาส

1. มีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของคนในชุมชนของเทศบาลเมืองเพชรบุรี เช่น โครงการนำบ้านนำมอง การทำยาหม่อง พิมเสน
2. รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยว
3. เริ่มมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาเที่ยวในชุมชนมากขึ้น
4. รายได้ของประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้มีความสามารถในการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น
5. ชุมชนอื่นมีความสนใจและต้องการมาศึกษาดูงานจากชุมชนวัดเกาะเพิ่มมากขึ้น
6. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีทำให้ชุมชนวัดเกาะเริ่มเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
7. นักท่องเที่ยวเริ่มให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น

ปัจจัยคุกคาม

1. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ รวมถึงค่าเงินบาทยังไม่คงที่ ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว
2. การเกิดขึ้นของแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง
3. แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงมีความพร้อมทางด้านบริการการท่องเที่ยวนานกว่า
4. ความล่าช้าของนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
5. เกิดความไม่สงบทางการเมือง ทำให้นักท่องเที่ยวไม่อยากเดินทางท่องเที่ยว

ผลการลงพื้นที่และการประชุมกลุ่ม

การทำวิจัยครั้งนี้มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของนักท่องเที่ยวยุและจัดประชุมกลุ่มร่วมกับชุมชนรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยนำผลการลงพื้นที่และการประชุมในแต่ละครั้งมารายงานเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการวิจัย ดังมีรายละเอียดดังนี้

การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลบริบทชุมชนและนักท่องเที่ยว จำนวน 4 ครั้ง

ครั้งที่ 1	วันที่ 7 สิงหาคม 2550
ครั้งที่ 2	วันที่ 13 กันยายน 2550
ครั้งที่ 3	วันที่ 26 กันยายน 2550
ครั้งที่ 4	วันที่ 17 ตุลาคม 2550

การประชุมร่วมกับชุมชน จำนวน 3 ครั้ง

ครั้งที่ 1	วันที่ 6 สิงหาคม 2550
ครั้งที่ 2	วันที่ 6 กันยายน 2550
ครั้งที่ 3	วันที่ 6 ตุลาคม 2550

การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Focus Group) จำนวน 1 ครั้ง

วันที่ 12 ตุลาคม 2550 ณ ศาลามูลนิธิวัดเกาะ

ผลการลงพื้นที่และการประชุมกลุ่ม มีดังนี้

การประชุมชุมชนวัดเกาะครั้งที่ 1/2550
 ณ ที่ทำการชุมชนวัดเกาะ
 วันที่ 6 สิงหาคม 2550 เวลา 18.00 น.

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางจันทร์นภัทร	ภานุवास	รักษาการผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม
2. นายกระแสร	มุทธาการณ	นักพัฒนาชุมชน
3. นางจันทร์เพ็ญ	พุ่มพวง	เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน

เริ่มต้นการประชุมโดย นายจเร บุรณพานิช เป็นผู้กล่าวเปิดการประชุม ซึ่งการประชุมในครั้งนี้ร่วมกับชุมชนในลักษณะที่กลุ่มนักศึกษามีการเปิดตัวและทำการซักถามข้อมูล จากคณะกรรมการและชาวบ้าน กล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่เราทำวิจัยเพื่อชุมชนในครั้งนี้ จากการเข้าร่วมประชุม กับคณะกรรมการชุมชนและคนในชุมชนนั้น ในการเข้าร่วมประชุมของชาวบ้านในแต่ละครั้ง คณะกรรมการจะมีการให้ข้อมูลที่สำคัญแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่มีประโยชน์ ดังนี้

เรื่องที่ 1 การจัดอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยในชุมชน ประจำปี 2550

ในวันที่ 25 สิงหาคม 2550 เวลา 08.30 น.- 17.00 น. ณ. หอประชุมเทศบาลเมืองเพชรบุรี

เรื่องที่ 2 การจัดโครงการอบรมคณะกรรมการทั้งภายในและภายนอกสถานที่

ประจำปี 2550 ในวันที่ 31 สิงหาคม 2550 ศึกษาดูงานที่จังหวัดมุกดาหาร

เรื่องที่ 3 การขอรับเงินช่วยเหลือสำหรับผู้ด้อยโอกาส

เรื่องที่ 4 การประกวดภาพ พ่อของแผ่นดิน

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา ในวันอาทิตย์ ที่ 12 สิงหาคม 2550

เรื่องที่ 5 การประชุมกลุ่มพลังเพชร ครั้งที่ 5 ในวันที่ 9 สิงหาคม 2550

ณ. หอประชุมเทศบาลเมืองเพชรบุรี

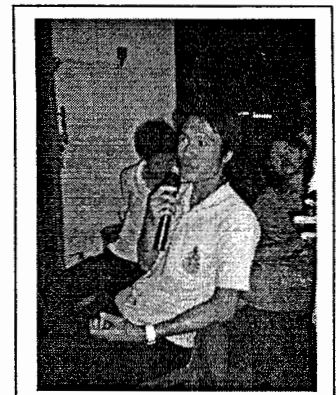
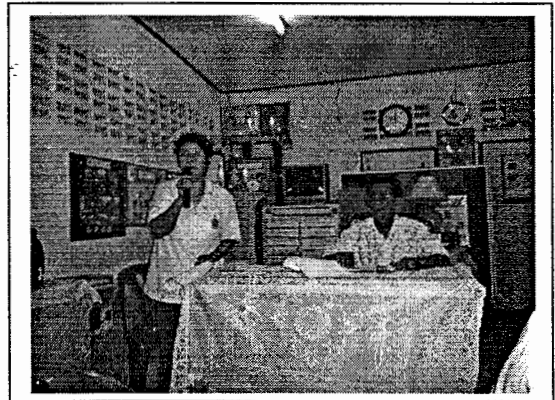
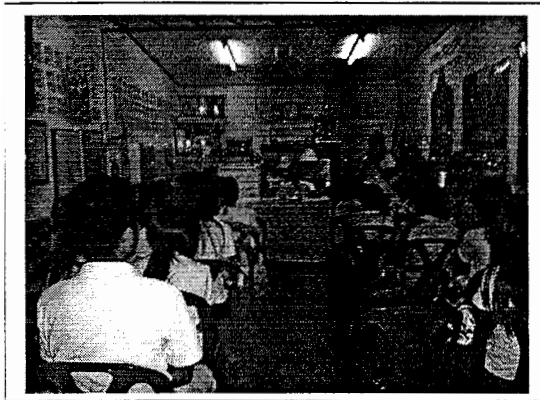
เรื่องที่ 6 การมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มาศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ

การท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ ทั้งหมด 24 คน

การประชุมโดยการถาม - ตอบ ข้อมูลจากการประชุมได้ผลการพิจารณาดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้น จากการเข้าร่วมประชุมกับประชาชนครั้งแรก คณะผู้วิจัยเห็นว่า คนในชุมชนนั้น มีกิจกรรมที่สามารถรวมคนในชุมชนให้เป็นกลุ่มเดียว ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ซึ่งก่อนมาเป็นชุมชนนั้น มีการทำกิจกรรมโครงการทางสาธารณสุขมาก่อน ทำให้คนในชุมชนเริ่มที่จะเปิดบ้านรับซึ่งกันและกัน และจากโครงการทางสาธารณสุขในเรื่องการสร้างสุขภาพนั้น ทำให้มีชุมชนวัดเกาะที่เข้มแข็งมาถึงวันนี้

ภาพการประชุมชุมชนวัดเกาะครั้งที่ 1/2550
ณ. ที่ทำการชุมชนวัดเกาะ
วันที่ 6 สิงหาคม 2550 เวลา 18.00 น.

การประชุมชุมชนวัดเกาะ ครั้งที่ 2/2550
ณ ที่ทำการชุมชนวัดเกาะ
วันที่ 6 กันยายน 2550 เวลา 18.00 น.

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางจันทร์นภัทร ภาณุวาส รักษาการผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม
2. นายกระแสร์ มุทธาการณ นักพัฒนาชุมชน
3. นางจันทร์เพ็ญ พุ่มพวง เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน

เริ่มการประชุมโดย นายจเร บุรณพานิช เป็นผู้กล่าวเปิดการประชุมซึ่งการประชุมใน ครั้งนี้ได้ร่วมกับ คณะกรรมการและชุมชนครั้งที่ 2 ซึ่งในครั้งนี้นี้เราได้มีการประชุมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของทาง ชุมชน ผลกระทบของทางชุมชน ที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อมีการท่องเที่ยว สิ่งที่ชุมชนคาดหวังที่อยากจะเห็นชุมชนของตนเอง ดีขึ้น การประชุมก็มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารในเรื่องของกิจกรรม ดังนี้

เรื่องที่ 1 การประกวดหน้าบ้านนำมองในปี 2550 นี้ เรื่องการปลูกพืชผักสวนครัวภายในบ้าน มีการบันทึกการ เจริญเติบโตของพืชผักด้วย บ้านในชุมชน ครอบครัวจะมีการทำความสะอาดให้ดูสะอาดน่ามองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีขึ้นใน วันที่ 7 กันยายน 2550

เรื่องที่ 2 โครงการสานฝันวันครอบครัวอบอุ่น ครั้งที่ 3 ณ บริเวณหลังจวนผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ในวันที่ 9 กันยายน 2550 เวลา 15.00 น.

เรื่องที่ 3 โครงการยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข จัดโครงการภายในวันที่ 25-26 กันยายน 2550 โดยมีการจัดทำยา หม่องและพืชมเสน ไร่สมาชิกจำนวน 50 คน/2 วัน

เรื่องที่ 4 โครงการป้องกันโรคติดต่อ มีการฉีดและพ่นยากันยุงในวันที่ 24 กันยายน 2550 ณ ที่ทำการชุมชนวัด เกาะ

เรื่องที่ 5 การดูงานที่ชุมชนวัดเกาะ มีคณะศูนย์อนามัยที่ 5 จังหวัดโคราช มาศึกษาดูงานชุมชนวัดเกาะ ใน วันที่ 13 กันยายน 2550 เวลา 13.00 น. จำนวน 50 คน

การประชุมโดยการถาม-ตอบ ข้อมูลจากการประชุมได้ผลการพิจารณา ดังนี้

การมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว

1. ชุมชนอยากให้มีการท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น เพราะชุมชนอยากที่จะต้อนรับแขกและนำเสนอชุมชนของ ตนเองมากขึ้น
2. การท่องเที่ยวชุมชนอยากที่จะอนุรักษ์ความเป็นวัฒนธรรมไว้ การที่มีบ้านเก่าๆวิถีชีวิตเก่าๆ วัฒนธรรมที่ เป็นเอกลักษณ์
3. เมื่อชุมชนเกิดการท่องเที่ยวก็มีรายได้ของชุมชนเองและสามารถพึ่งตนเองได้เพราะอยากจะทำสินค้าของ ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามา
4. ชุมชนอยากที่จะทำให้วัดเกาะเป็นวัดตัวอย่างเพราะชุมชนมีความสงบของชุมชนอยู่แล้ว การที่วัดเกาะมี ความสงบได้ก็เพราะวัดเกาะจะหลีกเลี่ยงเสียงที่ดัง การเผาศพ การเรียไรเงิน ซึ่งการท่องเที่ยวของวัดเกาะที่มีอยู่แล้วนั้น จะไม่ขัดต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5. ชุมชนอยากให้มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีการล่องเรือชมวิถีชีวิตตามแบบอย่างของตลาดน้ำดำเนินสะดวกและอยากให้ทุกบ้านเปิดบ้านขายของเหมือนกับถนนข้าวสาร แต่ขาดงบประมาณที่จะจัดทำกรท่องเที่ยวตรงนี้

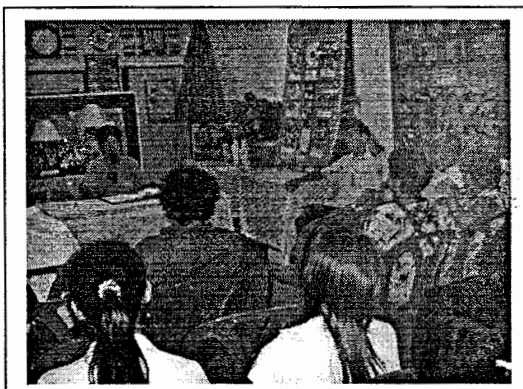
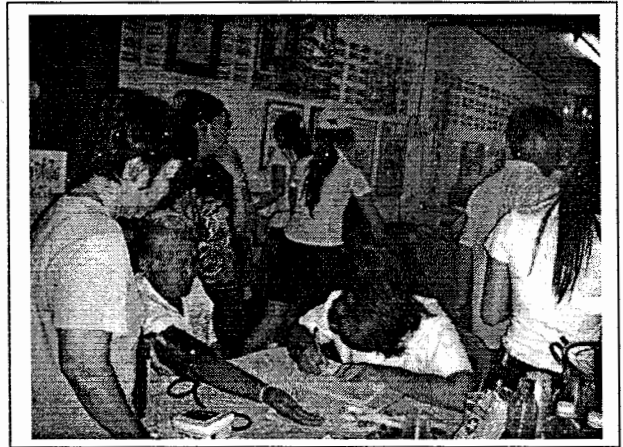
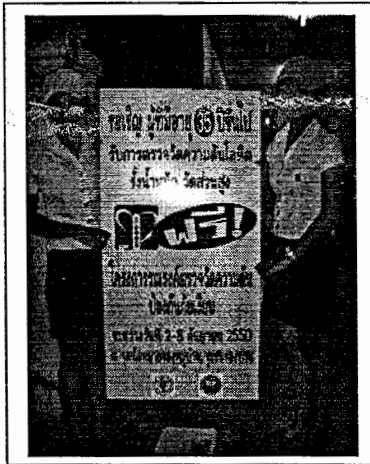
หน่วยงานที่จะมีบทบาทต่อการดำเนินงานของชุมชนในปัจจุบัน

1. เทศบาลเมืองเพชรบุรี
2. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
3. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ภาพการประชุมชุมชนวัดเกาะ ครั้งที่ 2/2550

ณ ที่ทำการชุมชนวัดเกาะ

วันที่ 6 กันยายน 2550 เวลา 18.00 น.

การประชุมชุมชนวัดเกาะ ครั้งที่ 3/2550
ณ ที่ทำการชุมชนวัดเกาะ
วันที่ 6 ตุลาคม 2550 เวลา 18.00 น.

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางจันทร์เพ็ญ พุ่มพวง เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน
2. นายกระแสร์ มุทธาการณ นักพัฒนาชุมชน

เริ่มการประชุมโดย นายจรูญ บุรณพานิช เป็นผู้กล่าวเปิดการประชุมซึ่งการประชุมกับคณะกรรมการและชุมชนครั้งที่3 ในครั้งนี้เราได้มีการประชุมเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในชุมชน วัดเกาะถ้าเกิดมีการจัดการการท่องเที่ยว ผลกระทบของทางชุมชนที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อมีการท่องเที่ยว การกล่าวถึงความคืบหน้าในการทำงานคณะผู้วิจัย และการประชุมมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารในเรื่องของกิจกรรม ดังนี้

เรื่องที่ 1 เรื่องโครงการบ้านท้องถิ่นไทยเทิดไท้องค์ราชัน 80 พรรษา โดยการมองหาผู้ด้อยโอกาสหรือมีบ้านที่อยู่คนเดียว ในโครงการจะปลูกให้หลังละ 10,000 บาท ตามโครงการให้ชุมชนละหลัง

เรื่องที่ 2 เรื่องอบรมยาหม่องครีมและพืชมเสนาไม้ ได้จัดอบรมไปแล้วในวันที่ 22 - 23 กันยายน 2550 ณ ที่ชุมชนวัดเกาะ มีการจัดการเข้าหุ้กัน ทำเป็นกลุ่มชุมชนโดยทำที่การชุมชน

เรื่องที่ 3 เรื่องโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านการจัดอบรมน้ำสมุนไพรและผลไม้ แปร รูป ต่างๆ จะจัดอบรมขึ้นอีกครั้ง และจะแจ้งให้ทราบภายหลัง

เรื่องที่ 4 เรื่องการอบรมมัคคุเทศก์ของชุมชนงบจากโครงการพลังแผ่นดิน (ด้านยาเสพติด) ครั้งที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์ให้ลูกหลานคนในชุมชนได้รู้จักรักถิ่นกำเนิดของตนเอง และรู้จักได้เรียนรู้ความเป็นเจ้าบ้านที่ดีต่อแขกที่มาศึกษาดูงานชุมชนวัดเกาะ

เรื่องที่ 5 เรื่องขอเบี่ยยังชีพให้กับคนด้อยโอกาสถ้าเห็นใครมีปัญหา กรุณาเขียนเรื่องนำบัตรประชาชน ทะเบียนบ้านพร้อมทั้งเรื่องส่วนตัว

เรื่องที่ 6 เรื่องกองทุนหมู่บ้านของชุมชนวัดเกาะ ปล่อยให้กู้ได้ในวันที่ 10 - 11 ตุลาคม 2550 มาทำการเขียนคำขอกู้ได้เวลา 9.00 - 11.00 น. ทำเอกสารให้พร้อมและนำคนค้ำประกันมาในวันดังกล่าว

เรื่องที่ 7 เรื่องการรายงานความคืบหน้าการลงพื้นที่ผ่านมาในด้านต่างๆของชุมชนวัดเกาะ โดยนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

7.1 เรื่องทางสังคม

7.2 เรื่องเศรษฐกิจ

7.3 เรื่องวัฒนธรรม

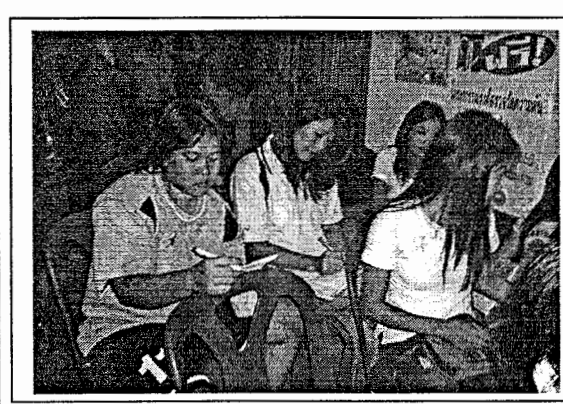
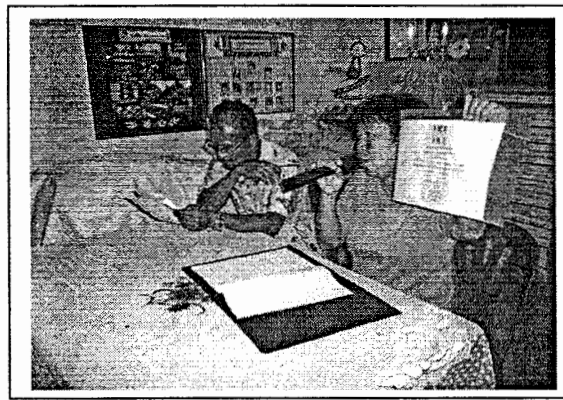
7.4 เรื่องสิ่งแวดล้อม

การประชุมโดยการถาม - ตอบ ข้อมูลจากการประชุมได้ผลการพิจารณา ดังนี้

การผลักดันทางด้านการท่องเที่ยว การประชุมและการสำรวจลงพื้นที่ที่ผ่านมา นั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่า ในชุมชนวัดเกาะมีจำนวนประชากรโดยจะมีจำนวนผู้สูงอายุมากและรองลงมาคือเด็กที่ยังอยู่ในวัยเรียนถึงขั้นมัธยมศึกษา ชุมชนต้องการจัดทำโครงการที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยเรียนและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยได้มีการจัดทำโครงการมัคคุเทศก์น้อยขึ้นอีกครั้ง เพื่อผลักดันให้เกิดมีการท่องเที่ยวโดยที่คนในชุมชนนั้นเป็นเจ้าของต้อนรับที่ดี และเป็นการให้

ความรู้จากบุคคลในชุมชนนั้น ซึ่งการจัดทำโครงการดังกล่าวนอกจากจะเกิดรายได้แก่คนในชุมชน ยังสามารถทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นและสามารถจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนได้ด้วยตนเอง

ภาพการประชุมชุมชนวัดเกาะ ครั้งที่ 3/2550
ณ ที่ทำการชุมชนวัดเกาะ
วันที่ 6 ตุลาคม 2550 เวลา 18.00 น.

การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับชุมชน (Focus Group) ครั้งที่1/2550

ณ ศาลามูลนิธิวัดเกาะ

วันที่ 12 ตุลาคม 2550 เวลา 09.00 น.

ผู้เข้าร่วมประชุม

1.	คุณเจเร	บูรณพานิช	ประธานกรรมการ
2.	คุณไพบูลย์	เบญจจาริเชติ	รองประธาน
3.	คุณกอบแก้ว	ไชยสมนึก	เลขานุการ
3.	คุณนิลพันธ์	เพชรพงษ์	ผู้ช่วยเหรัญญิก
4.	คุณธรรวัช	กาญจนวิภาพร	ประธานฝ่ายศึกษาศิลปะ และวัฒนธรรมชุมชน
5.	คุณโสภาพรรณ	บุญเลิศ	หัวหน้างานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี
6.	คุณปภัทกร	จรรยาดี	เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี
7.	คุณอธิชา	โรจนสุวรรณ	เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 2
8.	คุณศานต์	อรรถบวร	รองผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและนันทนาการ จังหวัดเพชรบุรี
9.	คุณพระระวี	สีเหลืองสวัสดิ์	ตัวแทนบริษัททัวร์
10.	คุณอนันต์	ชาติน้ำเพชร	บุคคลในชุมชน
11.	คุณรุ่งฟ้า	ตาละลักษณ์	บุคคลในชุมชน
12.	คุณชัชวาล	พันธ์พำนัก	บุคคลในชุมชน
13.	ดร.โณมยง	โต๊ะทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
14.	อาจารย์มธุรส	ปราบไพรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
15.	อาจารย์ณัฐฉมิ	สุวรรณช่าง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
16.	อาจารย์ลัดดา	ชูใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
17.	นักศึกษาสาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว		มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับชุมชน ครั้งที่ 1 มีการพูดคุยกันโดยการเชิญบุคคลในชุมชน อันได้แก่ รองประธานชุมชน เลขานุการชุมชน และบุคคลในชุมชน นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จาก เจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 2 หัวหน้างานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี เจ้าหน้าที่ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ตัวแทนบริษัททัวร์ และเจ้าหน้าที่ของสถาบันการศึกษา ในการประชุมมีการกล่าวประเด็นในเรื่อง ความเป็นไปได้ต่อการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ การเสนอและรับฟังข้อคิดเห็นจากหลายองค์กร การให้ข้อเสนอแนะทางด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยวสามารถพัฒนาไปได้อย่างไร การประชุมกลุ่มย่อยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะดังต่อไปนี้

- การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับชุมชน มีการศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาชุมชนวัดเกาะดังนี้
1. การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของชุมชนวัดเกาะ การใช้ที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อศึกษาวิถีชีวิต และแหล่งทรัพยากรที่สำคัญในชุมชนวัดเกาะ
 2. การจัดศูนย์ข้อมูลของชุมชนวัดเกาะ เพื่อสามารถทำให้นักท่องเที่ยวมาศึกษาได้ด้วยตนเอง
 3. การสร้างความเข้มแข็งในการให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น
 4. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนและภายนอกชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม คณะผู้วิจัยได้รับความรู้มากมายจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ให้กับชุมชนอื่นอีกต่อไป

สรุปข้อคิดเห็นจากหน่วยงานต่าง ๆ

นักวิเคราะห์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

นักวิเคราะห์ได้เสนอไว้ว่า ควรมีการนำเอาตำนานอันเก่าแก่ที่เป็นเรื่องราวที่สำคัญๆ ของสถานที่ท่องเที่ยว มาผูกโยงเล่าเรื่อง เพื่อเป็นจุดขายในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจมากขึ้น เช่น เล่าเรื่องราวการเสด็จทางชลมารค ของรัชกาลที่ 5 ในการที่ทรงขึ้นจากเรือที่ศาลาหน้าวัดเกาะแห่งนี้ เป็นต้น และควรมีการเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ให้วัดเกาะเป็นที่รู้จักมากขึ้น เช่น การมีโบรชัวร์ที่น่าสนใจ คู่มือนักท่องเที่ยวที่บอกรายละเอียดของวัด เกาะอย่างชัดเจน และการประชาสัมพันธ์ผ่าน Internet Cable TV รวมถึงสถานีรายการวิทยุต่างๆ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 2

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 2 ได้เสนอว่า ควรมีการตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งควรมีการจัดทำคู่มือแนะนำแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดของจังหวัดเพชรบุรี ในแต่ละท้องถิ่นควรมีการจัดอบรม ในการให้ความรู้เรื่องของประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว ในแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องของท้องถิ่นเป็นอย่างดี

ตัวแทนบริษัททัวร์

ตัวแทนบริษัททัวร์ เสนอว่า ควรส่งเสริมให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง เช่น การจัดกิจกรรมในชุมชน โดยให้ชาว ชุมชนนั้น ทำผลิตภัณฑ์เพื่อสามารถใช้ได้เองและสามารถนำออกจำหน่ายให้กับประชาชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี และ นักท่องเที่ยว ซึ่งเน้นให้ประชาชนมีความสุข และความเป็นอยู่ที่ดีมากกว่ามุ่งเน้นผลกำไรทางธุรกิจ และชุมชนสามารถ จัดแสดงหรือนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละบ้านต่อนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้ ทราบหลายๆ ด้าน โดยเน้นกับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่สนใจศิลปวัฒนธรรม ให้ได้รับความรู้อย่างแท้จริง ซึ่ง นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และก่อให้เกิดการท่องเที่ยวยั่งยืน สร้างความประทับใจให้กับ นักท่องเที่ยว ซึ่งมีการบอกต่อทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาชมศิลปวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของวัดเกาะ อย่างสม่ำเสมอ

ชุมชน

ชุมชน เสนอว่า ควรมีบุคคลที่เป็นศูนย์กลางการประชาสัมพันธ์รวมถึง โนม์หน้าชาวบ้านให้เกิดความ สามัคคีและจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างชาวบ้าน และยังคงรักษาวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน มากกว่าเน้นความเป็นอยู่ทาง ธุรกิจ

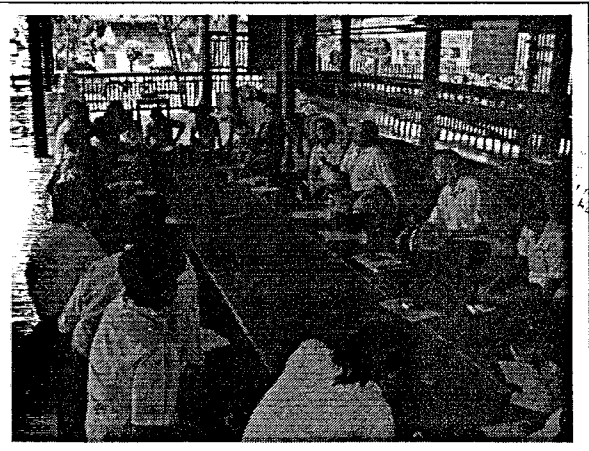
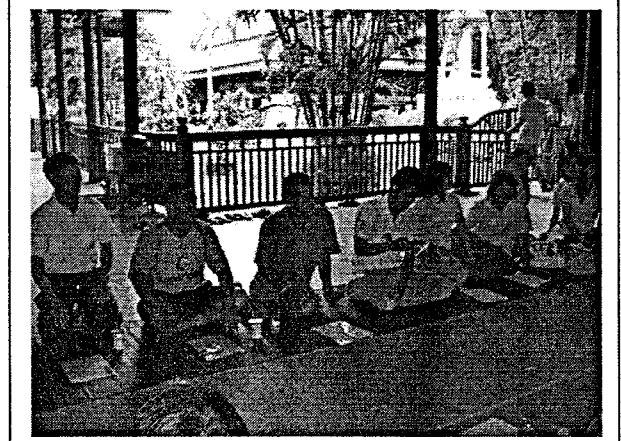
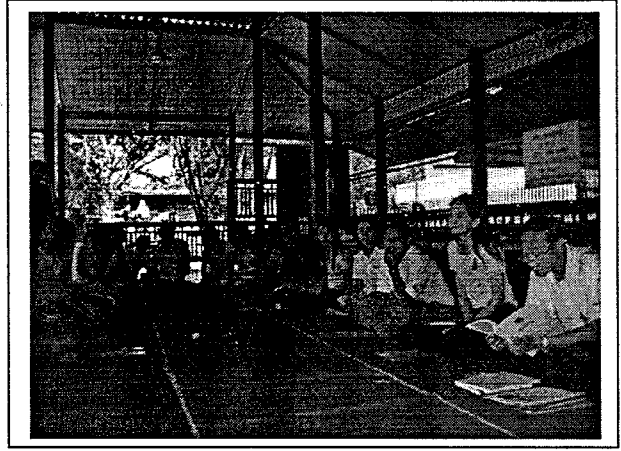
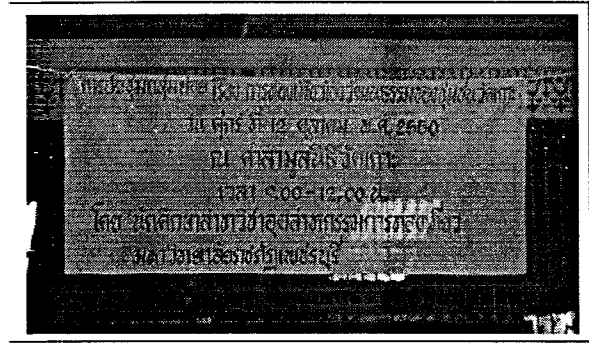
ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา

ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา เสนอว่า ชุมชนถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมตะวันตก จะเห็นได้จากบริเวณชุมชนของวัด มีร้านขายเสื้อผ้าสมัยใหม่เกิดขึ้นจำนวนมาก และเยาวชนรุ่นใหม่ละทิ้งท้องถิ่นของตนโดยการออกไปทำงานต่างถิ่น จนทำให้ชุมชนมีแต่คนชราและเด็กเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ ต้องร่วมกันหาทางแก้ไขให้เยาวชนรุ่นใหม่เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด และ กลับมาพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น

ภาพการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับชุมชน (Focus Group) ครั้งที่1/2550

ณ ศาลามูลนิธิวัดเกาะ

วันที่ 12 ตุลาคม 2550 เวลา 09.00 น.

สรุปผลการลงพื้นที่ครั้งที่ 1
ของคณะผู้วิจัย วันที่ 7 สิงหาคม 2550

การลงพื้นที่ครั้งนี้ได้รับความกรุณาจากนางสาวกอบแก้ว ไชยสมนึก เป็นผู้นำคณะผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาวัดเกาะและชุมชนวัดเกาะ

โดยเริ่มจากบ้านนายรุ่งฟ้า ตาละลักษณะ ซึ่งเป็นช่างทำเครื่องเรือนไม้โมก ที่มีฝีมือดี นายรุ่งฟ้า ตาละลักษณะ เริ่มทำตู้ไม้โมกเมื่อคราวฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี (พ.ศ. 2525) โดยในขณะนั้นมีคนไปตามหาตู้เก่าตามบ้านต่างๆ แล้วนำมาให้ซ่อม จึงเริ่มทดลองทำและเริ่มเรียนรู้เทคนิควิธีการซ่อมแซมด้วยตนเอง ในอดีตช่างรุ่งฟ้ากล่าวไว้ว่า ท่านเคยเป็นทหารมาก่อน แต่ในภายหลังท่านอยากจะทำอาชีพที่ไม่มีใครเหมือนและไม่เหมือนใครเพราะอาชีพเหล่านี้มักไม่มีใครแย่งอาชีพเป็นครูฝึกหลักจำไม่เคยมีบรรพบุรุษทำมาก่อน นับเป็นช่างฝีมือดีที่มีงานเข้ามาไม่ขาดสาย ช่างรุ่งฟ้า ได้ฝากฝีมือไว้ที่ วัดบางแคน้อย จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยการทำการแกะสลักประตูที่วัดแห่งนี้ กล่าวกันว่าผู้ที่ทำเครื่องเรือนไม้โมกได้นั้น นอกจากจะต้องถนัดในเชิงช่างทั้งช่างไม้ ช่างเขียน ช่างแกะสลักแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีเวลามีศรัทธาแรงกล้าจึงจะทำให้สำเร็จ ช่างส่วนใหญ่ในสมัยก่อนจึงเป็นช่างพระ พวกตู้ โต๊ะต่างๆ ในเมืองเพชรส่วนใหญ่จึงปรากฏศิลปะการแกะสลักไม้อยู่ตามวัดวาอารามต่างๆ เช่นวัดเกาะแก้วสุทธารามในอำเภอเมืองนั้น มีตู้ไม้โมกใช้เก็บหนังสือพระธรรมคัมภีร์ต่างๆเป็นจำนวนมาก ตู้เหล่านี้ส่วนใหญ่มีอายุหลายสิบปีปัจจุบันช่าง ฝีมือดีที่ยังสามารถทำเครื่องเรือนไม้โมกได้มีเหลือน้อยราย หลังออกจากบ้านนายรุ่งฟ้าแล้ว คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปศึกษาที่โบสถ์ในวัดเกาะ ต่อด้วยกุฏิของพระอาจารย์เสถียร ธนปณฺโญ ศาลาทำน้ำ หอระฆังเก่า และ กุฏิของพระอาจารย์ผูก จนทโชโต ซึ่งปัจจุบันมี นายอนันต์ ชาติน้ำเพชร(ต๋ม) เป็นผู้สืบทอดและดูแลอยู่ จากนั้นไปที่หอระฆังใหม่และศาลาการเปรียญ ซึ่งเป็นที่สุดท้ายในบริเวณวัดเกาะ และเดินทางไปชมบ้านทำทอง บ้านทำขนม โดยระหว่างทางได้เดินผ่านบ้านเรือนเก่าแก่และโรงเจของชุมชนวัดเกาะ

คณะผู้วิจัยได้เดินทางต่อไปยังบ้าน นางสาวสมจิตร์ อรรถวทรธน (แขก) ถือได้ว่าเป็นช่างทำทองรุ่นที่สามของชุมชนวัดเกาะและเป็นมือสองรองจากนางเนื่อง เป็นช่างทำทองแห่งร้านทองเจ็ญ ช่างทำทองบ้านของนางไขจูจะสืบทอดการทำทองจากประเทศจีน เจ้าของร้านคือ นางไขจู อรรถวทรธน ฝึกทำทองมาตั้งแต่อายุ 12 ปี และถ่ายทอดให้หลานคือ นางสาว สมจิตร์ ต่อไป นางสาวสมจิตร์นั้นเป็นหลานของนางไขจู เสมือนว่านางไขจู เป็นอาของนางสาวสมจิตร์ บิดานางสาวสมจิตร์ ชื่อ นายสุเกียรติ์ แซ่โจ้ว นางไขจูนั้นมีบุตรชายนั้นทั้งหมด 4 คน ซึ่งปัจจุบัน นางไขจูก็ไม่ได้ทำทองแล้ว เพราะปัญหาในเรื่องสุขภาพ ปัจจุบันนางสาวสมจิตร์จะเป็นช่างหลักภายในร้าน และมีช่างที่ฝึกหัด อยู่ประมาณ 4-5 คน ในสมัยก่อนนางสาวสมจิตร์เล่าว่า เริ่มฝึกการทำทองมาตั้งแต่อายุ 12 ปี (สมจิตร์ อรรถวทรธน, 2550) ร้านที่ทำทองที่วัดเกาะในปัจจุบันเสมือนว่าเป็นโรงงานทำทอง เพราะต้องทำทองให้กับร้านของเจ็ญซึ่งอยู่ในตลาด ปัจจุบันมีอยู่ทั้งหมด 3 สาขา หลังจากศึกษาบ้านนางสาว สมจิตร์ อรรถวทรธน แล้วคณะผู้วิจัยก็ได้เดินทางต่อไปยัง

บ้านขนมหวานนางปราณี บ้านขนมหวานหลังนี้จะมียางปราณีและนางสาวนวลจันทร์ เย็นสุขใจ เป็นเจ้าของบ้านและเจ้าของกิจการ ซึ่งในปัจจุบัน บ้านขนมหวานหลังนี้มีผลิตภัณฑ์อยู่ 2 อย่าง คือ อาลัวขาววังและข้าวตู ซึ่งบ้านขนมหวาน ที่มีสิ่งๆที่สะดุดตาตั้งแต่เราเข้ามานั้นก็คือ ลักษณะบ้านจะเป็นลักษณะของบ้านไม้ทรงไทยสมัยก่อนมีอายุมากกว่า 150 ปี แต่ก็มีมีการต่อเติมมาทุกยุคทุกสมัย จนมาถึงปัจจุบันก็ยังคงความงามของบ้านอยู่ในสมัยก่อน เหตุการณ์ที่สำคัญของบ้านหลังนี้คือ สมัยรัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคผ่านบ้านหลังนี้ทรงทอดพระเนตรเห็นปูทวดของนางสาวนวลจันทร์และนางปราณีกำลังรดน้ำสวมนันสำปะหลังอยู่หลังบ้าน พระองค์ทรงชื้อยอดมันสำปะหลังนั้นเพราะดูน่ารักประทาน ปูทวดของนางปราณีและนางสาวนวลจันทร์ท่านได้ถวายไป ที่บริเวณบ้าน

ของนางปราณีและนางสาววลจันทร์นั้นจะมีบ้านทรงไทยย่อม ๆ อยู่หลังหนึ่งติดกัน ซึ่งในสมัยก่อนเรือนนี้เคยเป็นยุ้งฉางเก็บข้าวมาก่อน

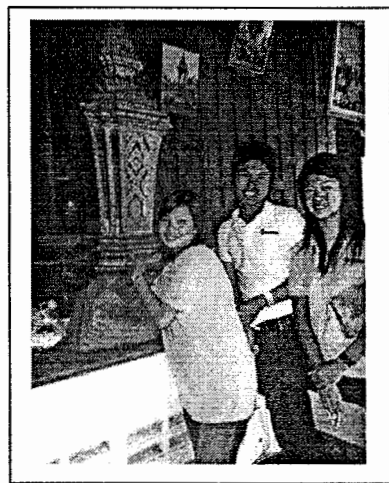
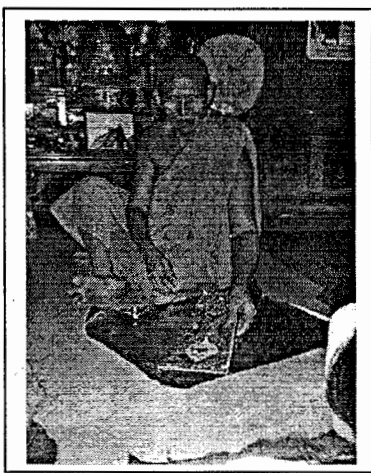
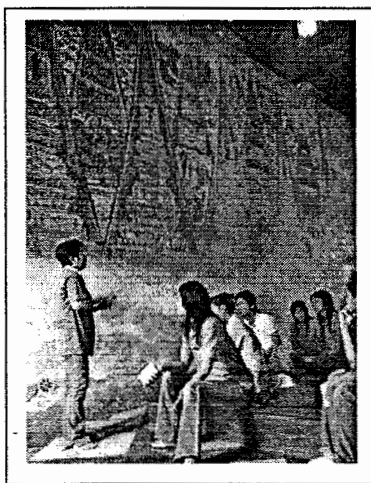
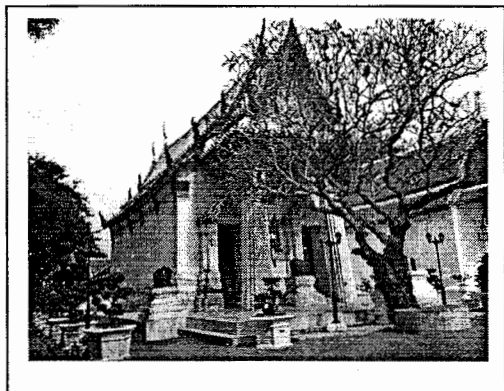
ในสมัยก่อนเวลาคนในชนบทมาขายข้าวแถวบริเวณถนนตลาดหรือหัวถนนในปัจจุบันนี้ ก็จะมีเงินเมื่อเวลาขายข้าวเสร็จจากนั้นก็ซื้อทองกันกลับไป ย่านนี้สมัยก่อนเป็นย่านของคนทำทองจะมีร้านทองตั้งขึ้นอยู่มากมาย เรื่องเกี่ยวกับขนมหวานที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ที่นี้จะทำขนมอยู่ 2 อย่างคืออาลัวข้าววังและข้าวตู หลังจากศึกษาบ้านขนมหวาน นางปราณี แล้วคณะผู้วิจัยได้เดินทางต่อไปยังบ้านทำทองของตระกูลทองสัมฤทธิ์ ยังคงมีบุคคลซึ่งเป็นลูกศิษย์สืบทอดวัฒนธรรมในการทำทองโบราณจนถึงปัจจุบัน คือ นางเนื่อง แฝงสีคำ

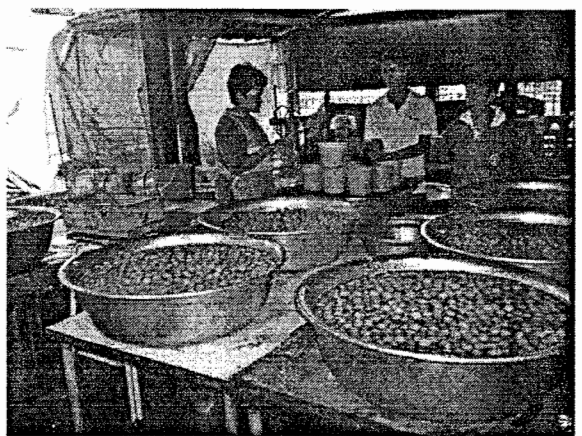
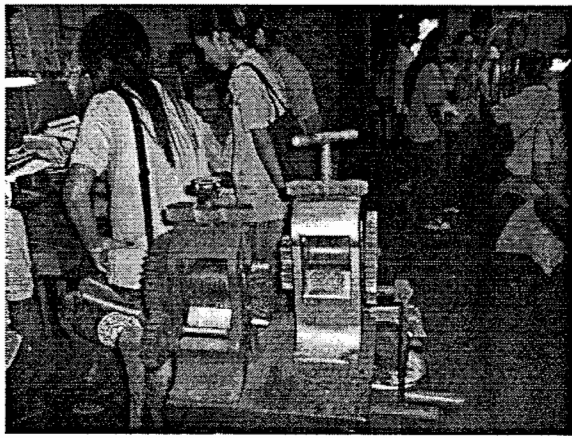
นางเนื่อง แฝงสีคำ เป็นบุคคลเก่าแก่ของชุมชนวัดเกาะ อาศัยอยู่ในชุมชนมานานมาก ปัจจุบันท่านมีอายุ 96 ปี มีบุตรสาว 1 คน ชื่อ นางสาวมณฑา แฝงสีคำ บุตรสาวเป็นผู้ช่วยนางเนื่องในเรื่องการทำทอง นางเนื่อง ถือได้ว่าท่านเป็น มือหนึ่ง ในเรื่องของการทำทองในชุมชนวัดเกาะ ผู้คนทั่วไปที่ต้องการจะติดต่อบางเรื่องทำทองให้ ก็ต้องมาก่อนหลายเดือน เพราะต้องใช้เวลาและความประณีตในการทำมาก นางเนื่องได้เคยถวาย ปิ่นติดเสื้อทองคำ แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี บ้านที่นางเนื่องอาศัยอยู่ในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นโรงเรือน และลักษณะเดียวกันนี้ จะเป็นเหมือนกันทุกบ้านในแถบเดียวกัน จากนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้เดินทางต่อไปยังบ้านขนมหวานแสงมณี

บ้านขนมหวานแสงมณี ขนมหม้อแกง บ้านขนมหลังนี้มีชื่อเสียงในการทำขนมหวานมานาน ผู้ดำเนินกิจการคือ นางเฟื่องฟ้า แสงมณี นอกจากจะทำขนมหม้อแกงแล้ว มีขนมหวานที่ชื่อว่า ทองหยอด ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเพชรบุรี ขนมหม้อแกงเป็นขนมพื้นเมืองจังหวัดเพชรบุรี ประมาณกว่า 40 ปีมาแล้ว ได้ชื่อว่าขนมหม้อแกงเมืองเพชร ปัจจุบันขนมหม้อแกงเป็นขนมที่มีรสหวานกลมกล่อมชวนกิน จึงมีผู้เรียกว่า "ขนมเค้กไทย" นับเป็นของฝากที่นิยมมากกว่าสินค้าประเภทอื่น ร้านขนมหวานของนางเฟื่องฟ้า แสงมณี นั้น จะมีทั้งขายส่งและขายปลีกด้วย ถ้านักท่องเที่ยวมาเที่ยวซื้อที่ร้าน ก็จะได้ราคาส่งของทางร้าน คือ 25 บาท ต่อ 1 ถาด และหลังจากนั้นคณะผู้วิจัย ได้เดินทางข้ามฝั่งถนนไปยังบ้านขนมหวานนางกระแสร

บ้านขนมหวานนางกระแสร บ้านขนมหวานหลังนี้ เป็นบ้านขนมหวานที่ทำขนมอาลัวเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำและส่งขายในลักษณะขายส่ง ผู้ดำเนินกิจการ คือ นางกระแสร สุขอำพร ในอดีตนางกระแสรนั้นได้เคยเป็นลูกจ้างที่ร้านทำอาลัวมาก่อนและหลังจากนั้นก็ได้หันเหไปประกอบธุรกิจเป็นของตัวเองโดยการทำอาลัวเพื่อขายส่ง จุดเด่นของบ้านหลังนี้คือ การที่มีของสะสมน่ารักตั้งแต่สมัยก่อน อาทิ การมีตุ๊กตาปั้น รูปร่างต่าง ๆ ดูแปลกตา

ภาพการลงพื้นที่ครั้งที่ 1
ของคณะผู้วิจัย วันที่ 7 สิงหาคม 2550

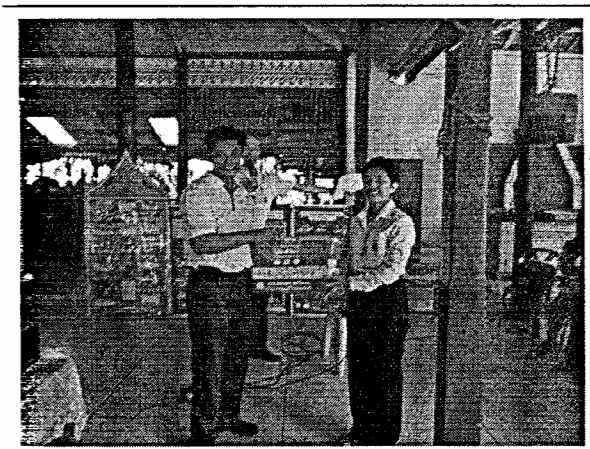
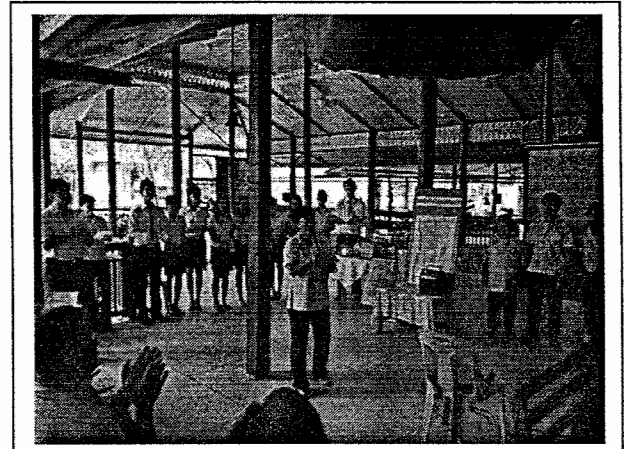

สรุปผลการลงพื้นที่ครั้งที่ 2
ของคณะผู้วิจัย วันที่ 13 กันยายน 2550

คณะผู้วิจัยได้มีเข้าร่วมการต้อนรับคณะดูงานจากศูนย์อนามัยที่ 4 จังหวัดนครราชสีมา เพื่อดูงานการบริหารงานของชุมชนวัดเกาะ จากการจัดการต้อนรับ ได้มีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ของทางชุมชนและการจัดผังนำเสนอแผนที่เดินดินของชุมชนเพื่อเป็นตัวอย่างในการจัดทำกับหลายชุมชนต่อไป ภายในการประชุมนั้นได้มีการนำเสนอถึงคณะกรรมการชุมชนและนักศึกษาคณะผู้วิจัยที่เข้าร่วม

จากนั้นได้มีการนำชมวัดเกาะแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน และวิถีชีวิตของชุมชนไม่ว่าจะเป็นการทำขนมหวาน การทำทองโบราณซึ่งคณะดูงานก็ได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก รวมถึงจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถเนื่องจากชาวจังหวัดนครราชสีมาต่างก็กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่ามีความงดงามเป็นอย่างมาก และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ชมต่อไป และคณะผู้วิจัยก็ได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดีจากคณะดูงานของศูนย์อนามัยที่ 4 จังหวัดนครราชสีมา

ภาพการลงพื้นที่ครั้งที่ 2
ของคณะผู้วิจัย วันที่ 13 กันยายน 2550

สรุปผลการลงพื้นที่ครั้งที่ 3
ของคณะผู้วิจัย วันที่ 26 กันยายน 2550

คณะผู้วิจัยได้เข้าร่วมต้อนรับคณะดูงานจากเทศบาลและศูนย์อนามัย จังหวัดลพบุรี ชุมชนวัดเกาะ ทำการจัดบรรยายทุนทางสังคมที่มีภายในชุมชนวัดเกาะโดยนางสาวกอบแก้ว ไชยสมนึกและชาวชุมชนวัดเกาะ ซึ่งเป็น การแนะนำ โบราณสถาน โบราณ - วัตถุ การประกอบอาชีพของคนในชุมชน เช่น การทำทองโบราณ การทำขนมหวาน เป็นต้น

ภายในการประชุมนั้นได้มีการจัดนำเสนอพินเส่น้ำและยาหม่องที่จัดทำขึ้นจากคนในชุมชนวัดเกาะด้วย และ กิจกรรมการทำพินเส่น้ำและยาหม่องเหล่านี้เป็นการนำมาซึ่งความสามัคคีของชาวชุมชนส่งผลให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง ทำให้มีการรวมตัวกันของชาวบ้าน เป็นชุมชนตัวอย่างที่จังหวัดอื่นๆต้องการมาศึกษาดูงานที่ชุมชนแห่งนี้

ภาพการลงพื้นที่ครั้งที่ 3
ของคณะผู้วิจัย วันที่ 26 กันยายน 2550

สรุปผลการลงพื้นที่ครั้งที่ 4
ของคณะผู้วิจัย วันที่ 17 ตุลาคม 2550

คณะผู้วิจัยได้ทำการนำนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 20 คน ชมโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เป็นสถานที่สำคัญของชุมชนวัดเกาะ และนำชมต่อไปยังบ้านท่าขนม และบ้านท่าทองโบราณ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวเพชรบุรี

คณะผู้วิจัยได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติโดยการตอบแบบสอบถาม ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจเป็นอย่างยิ่ง และรู้สึกว่าคุณเองเป็นผู้มีเกียรติที่ได้รับโอกาสเข้าชมโบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญและมีประวัติยาวนานของจังหวัดเพชรบุรี

ภาพการลงพื้นที่ครั้งที่ 4
ของคณะผู้วิจัย วันที่ 17 ตุลาคม 2550

ข้อวิจารณ์

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ โดยการสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 25 ปีและมีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ซึ่งผลการวิจัยด้านอาชีพมีความสอดคล้องกับช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง สาเหตุที่ผลการวิจัยปรากฏผลดังกล่าว เนื่องจากในระยะเวลาเก็บข้อมูลอยู่ในช่วงระหว่างเดือน สิงหาคม - ตุลาคม ซึ่งเป็นฤดูฝน เป็นช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนน้อย (Low Season) นักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจท่องเที่ยววัดเกาะส่วนใหญ่จึงมีแต่กลุ่มผู้ศึกษาดูงานและกลุ่มนักศึกษาเท่านั้น และการเก็บรวบรวมผลข้อมูลการวิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ จึงทำให้การวิจัยปรากฏผลดังกล่าว ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงสามารถอ้างอิงได้เฉพาะความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุที่อยู่ระหว่าง 21 - 25 ปี เท่านั้น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ โดยสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะระหว่างเดือนสิงหาคม-ตุลาคม พุทธศักราช 2550 จำนวน 420 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คนและนักท่องเที่ยวต่างชาติ 20 คน เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ และเพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคเพื่อสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางแก้ไขและพัฒนาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ผลการศึกษาวิจัยทำให้ทราบถึงความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในวัดเกาะและชุมชนวัดเกาะ และสามารถนำผลวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการบริการต่าง ๆ เพื่อให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมอีกทั้งเพื่อประโยชน์ของชุมชนวัดเกาะด้วย

สมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติน่าจะมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะอยู่ในระดับปานกลางและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต้องการให้ชุมชนวัดเกาะปรับปรุงเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถานที่จอดรถและสุขาสาธารณะ หลังจากคณะวิจัยได้ทำการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติโดยการวิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์จากนักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ผู้นำชุมชนวัดเกาะ หน่วยงานราชการ ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวชาวไทย

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคั้งนี้ เป็นนักท่องเที่ยวเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 75.50) โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-25 ปี (ร้อยละ 33.5) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตวิวัฒน์ เข็มทรัพย์และคณะ ที่ทำการศึกษารื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี รองลงมาคืออายุระหว่าง 46-50 ปี (ร้อยละ11.50) อายุระหว่าง 41-45 ปี (ร้อยละ 11.00) อายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 7.00) อายุระหว่าง 36-40 51-55 และ 56-60 ปี อยู่ในระดับที่เท่ากัน (ร้อยละ 6.50) อายุต่ำกว่า 15 ปี (ร้อยละ 8.00) อายุระหว่าง 16-20 ปี กับอายุระหว่าง 31-35 ปี มีอัตราที่เท่ากัน (ร้อยละ 4.50) และอายุระหว่าง 26-30 ปี (ร้อยละ 3.50) ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีที่อยู่ปัจจุบันคือภาคกลาง (ร้อยละ 66.50) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในเขตภาคกลางด้วย นักท่องเที่ยวจึงต้องการที่จะมาเที่ยวในที่ที่ไม่ไกลมากนัก รองลงมาคือ ภาคอีสาน (ร้อยละ 18.00) กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 7.00) ภาคเหนือ (ร้อยละ 5.50) และภาคใต้(ร้อยละ3) ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 53.00) รองลงคือ ปริญญาตรี (ร้อยละ 43.50) และสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ3.50) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอาชีพนักเรียน / นักศึกษา (ร้อยละ 29.00) ซึ่งสามารถดูได้จากระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยว และเนื่องด้วยจากการสุ่มแบบบังเอิญด้วยจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียน นักศึกษา เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 23.00) รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 18.50) ข้าราชการ (ร้อยละ 14.00) อื่นๆนอกจากที่ระบุไว้ (ร้อยละ 10.00) รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 3.00) และพนักงานบริษัท (ร้อยละ 2.50) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่

ใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5000 บาท (ร้อยละ 51.50) รองลงมาคือ 5001-10-000 บาท (ร้อยละ 27.50) 10001-15000 บาท (ร้อยละ 10.00) 15001-20000 บาท และมากกว่า 30000 บาท ในอัตราส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 4.50) 20001-25000 บาท (ร้อยละ 2.00) ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวแบบมาเป็นกลุ่มกับคณะ (ร้อยละ 45.50) รองลงมาคือมากับเพื่อน (ร้อยละ 38.00) มากับครอบครัว (ร้อยละ 9.00) มาคนเดียว (ร้อยละ 5.00) และมากับบริษัททัวร์ (ร้อยละ 2.50) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักวัดเกาะจากแหล่งข้อมูลจากเพื่อน บุคคลในครอบครัว (ร้อยละ 61.50) รองลงมาคืออื่นๆนอกจากที่ระบุไว้ (ร้อยละ 13.00) อินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 10.50) โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือนิตยสาร (ร้อยละ 8.00) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ร้อยละ 4.50) และบริษัทนำเที่ยว (ร้อยละ 2.50) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยเดินทางมาวัดเกาะเป็นครั้งแรก (ร้อยละ 83.00) เนื่องจากวัดเกาะยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวมากนัก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงเคยเดินทางมาวัดเกาะเป็นครั้งแรก รองลงมาคือ 2-3 ครั้ง (ร้อยละ 13.50) 3-4 ครั้ง (ร้อยละ 2.00) และมากกว่า 4 ครั้ง (ร้อยละ 1.50) ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่น้อยมากนอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังให้เหตุผลในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนวัดเกาะโดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย โดยเหตุผลที่เลือกเป็นอันดับแรกคือเหตุผลอื่นๆ นอกจากที่ได้กำหนดไว้ รองลงมาคือ สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อน/บุคคลในครอบครัวแนะนำให้มา สนใจศิลปะของวัดเกาะ เช่น ภาพเขียนฝาผนัง โบสถ์ สถาปัตยกรรมภายในวัด ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวไม่แพงมากนัก สนใจวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนวัดเกาะ การเดินทางสะดวกสบาย ระยะเวลาไม่ไกลจากกรุงเทพฯมากนัก มาซื้อขนมหวาน และอันดับสุดท้ายที่เลือกคือมาซื้อ-สั่งทำทอง

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาครั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวเพศหญิงมากกว่าเพศชาย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรูปแบบการเดินทางแบบมากับเพื่อนและรู้จักวัดเกาะจากเพื่อนและรู้จักทางอินเทอร์เน็ตเป็นส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวทั้งหมดเดินทางมาวัดเกาะเป็นครั้งแรก โดยเหตุผลที่เลือกมาท่องเที่ยวที่ชุมชนวัดเกาะเนื่องจาก สนใจวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนวัดเกาะ และสนใจศิลปะของวัดเกาะ เช่น ภาพเขียนฝาผนัง โบสถ์ สถาปัตยกรรมภายในวัด มาซื้อขนมหวาน และท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนอีกด้วย

ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดเกาะในด้านข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวในองค์ประกอบย่อย สรุปได้ดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยเดินทางมาแล้ว (ภายในระยะเวลา 1 ปี) น้อยกว่า 4 แห่ง (ร้อยละ 53.00) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวชาวไทยยังให้ความสนใจการท่องเที่ยว และสืบเนื่องจากเป็นนักเรียน นักศึกษา และรายได้ยังไม่สูง จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่ค่อยเดินทางท่องเที่ยวมากนัก รองลงมาคือ 5-8 แห่ง (ร้อยละ 35.00) มากกว่า 12 แห่ง (ร้อยละ 6.50) และ 9-12 แห่ง (ร้อยละ 5.50) ตามลำดับ

ในด้านความสนใจข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสนใจในระดับปานกลาง (ร้อยละ 49.50) รองลงมาคือในระดับมาก (ร้อยละ 66.50) ไม่สนใจเลย (ร้อยละ 16.00) และสนใจในระดับน้อย (ร้อยละ 8.00)

ในด้านของความสนใจและแสวงหาข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวบ่อยเพียงใด จากข้อมูลพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสนใจข่าวสารเฉพาะเมื่อต้องการเดินทางท่องเที่ยว (ร้อยละ 68.50) รองลงมาคือสนใจทุกเดือน (ร้อยละ 15.50) ทุกสัปดาห์ (ร้อยละ 12.50) และให้ความสนใจทุกวัน (ร้อยละ 3.50) ตามลำดับ

ด้านการติดตามข้อมูลข่าวสารจากการท่องเที่ยวจากแหล่งข้อมูลต่างๆ พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ติดตามข้อมูลจากเพื่อน บุคคลในครอบครัว (ร้อยละ 37.5) รองลงมาคือจากโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร (ร้อยละ 37.00) อินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 19.00) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ร้อยละ 4.50) บริษัทนำเที่ยว (ร้อยละ 2.00) ตามลำดับ

ด้านเหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการตัดสินใจทั้งสามส่วนประกอบกัน (ร้อยละ 63.00) รองลงมาคือเหตุผลที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ ความเพลิดเพลินและพักผ่อนหย่อนใจ (ร้อยละ 21.50) ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 11.00) ต่อมาคือความน่าสนใจและกิจกรรมการให้บริการต่างๆ ที่มีในแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 4.50) ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ในด้านความสนใจข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสนใจในระดับปานกลาง ในด้านของความสนใจและแสวงหาข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสนใจข่าวสารเฉพาะเมื่อต้องการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ติดตามข้อมูลข่าวสารจากการท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต ด้านเหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว คือต้องการเพิ่มพูนความรู้ ความน่าสนใจและกิจกรรมการให้บริการต่างๆ ที่มีในสถานที่ท่องเที่ยวความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะกับคุณลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่สำคัญ 6 เรื่อง ได้แก่ ความสะอาดในส่วนต่างๆ ความสวยงามและความน่าสนใจของชุมชนวัดเกาะ สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนวัดเกาะ การบริการด้านคมนาคมขนส่ง บริการด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ในด้านความพอใจและความสะดวกของสิ่งต่างๆ และในด้านของอรรถาศัยของคนในชุมชนท้องถิ่น ผลการวิจัยที่พบ พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะในเรื่องต่างๆ ในระดับที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ในแต่ละองค์ประกอบย่อยมีรายละเอียดเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวในเรื่องต่างๆ ดังนี้

นักท่องเที่ยวชาวไทย

ความสะอาดในส่วนต่างๆ มี 6 องค์ประกอบ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 6 องค์ประกอบเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1. บ้านเรือนในบริเวณชุมชนวัดเกาะ 2. สถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ 3. ถนนและทางเดินภายในบริเวณชุมชนวัดเกาะ 4. แม่น้ำเพชรบุรี 5. ที่จอดรถภายในบริเวณชุมชนวัดเกาะ และ 6. สุขาสาธารณะ

ความสวยงามและความน่าสนใจของชุมชนวัดเกาะ มี 6 องค์ประกอบ ซึ่งนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดเพียง 1 องค์ประกอบเท่านั้น คือ ภาพเขียนฝาผนังภายในอุโบสถวัดเกาะ และองค์ประกอบที่เหลือ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ 1. สถาปัตยกรรมภายในวัดเกาะ 2. สินค้าของชาวบ้านภายในชุมชนวัดเกาะ (การทำทอง ขนมหวาน) 3. เส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ 4. วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนมีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ (บ้านเรือน อาชีพ) และ 5. เมรุลอยภายในวัดเกาะ

สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนวัดเกาะ มี 2 องค์ประกอบ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจทั้ง 2 องค์ประกอบอยู่ในระดับมากเช่นกัน แต่ในด้านค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจแล้วทิวทัศน์และบรรยากาศของชุมชนวัดเกาะมีค่าเฉลี่ยมากกว่าความสะอาดในบริเวณชุมชนวัดเกาะ

บริการด้านคมนาคมขนส่ง พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาโดยรถส่วนตัว (ร้อยละ 77.50) และเดินทางมาโดยรถโดยสารประจำทาง (ร้อยละ 22.50) นอกจากนี้ยังมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 4 องค์ประกอบอีกด้วยโดยเรียงลำดับความพึงพอใจมากที่สุดไปน้อยดังนี้ คือ 1. การเดินทางมีความปลอดภัย 2. การเดินทางสะดวกสบาย 3. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และ 4. ระยะทางที่ใช้ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

บริการด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ในด้านความพอเพียงและความสะดวกของแต่ละองค์ประกอบ พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบในระดับมากที่สุด เรียงลำดับได้ดังนี้ 1. ที่นั่งพักผ่อน 2. สุขาสาธารณะ 3. ถนนหนทางและการคมนาคม 4. โทรศัพท์สาธารณะ 5. ที่จอดรถและป้ายข้อมูลบอกทาง มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับที่เท่ากัน และ 6. ถังขยะ

ด้านอรรถาธิบายของคนในชุมชนท้องถิ่น มีอยู่ 4 องค์ประกอบ ซึ่งนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจทั้ง 4 องค์ประกอบในระดับมากที่สุด เรียงลำดับได้ดังนี้ 1. ชาวบ้านมีความเป็นมิตรและยิ้มแย้มแจ่มใสกับชาวบ้านพูดจาสุภาพและมีมารยาทดี ซึ่งปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในระดับที่เท่ากันของ 2 องค์ประกอบ 2. ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และ 3. ชาวบ้านมีความรู้ และสามารถให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จากการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ ในด้านต่างๆ เช่น ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงามและความน่าสนใจของชุมชนวัดเกาะ สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนวัดเกาะ การบริการด้านคมนาคมขนส่ง บริการด้านสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านความพอเพียงและความสะดวกของสิ่งต่างๆ และอรรถาธิบายของคนในชุมชน พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ และมีความพึงพอใจต่อการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ แต่ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวก็ยังให้ข้อเสนอแนะว่า ประการแรก ควรมีลานจอดรถในบริเวณชุมชนเนื่องจากเวลาที่เดินทางมาท่องเที่ยวจะต้องมีการเดินข้ามถนนซึ่งเป็นอันตราย เนื่องจากในบริเวณนั้นเป็นแหล่งชุมชนที่รถวิ่งผ่านไปมา มาก นอกจากนี้เสนอว่า ควรมีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณวัดให้มากกว่านี้ และควรมีการปรับปรุงสุขาสาธารณะให้สะอาดและง่ายต่อการหาอีกด้วย แต่ในภาพรวมถือได้ว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากเนื่องจากวัดเกาะมีแหล่งโบราณสถานและสถาปัตยกรรมที่สวยงามและชาวชุมชนวัดเกาะยังยิ้มแย้มแจ่มใสมีอรรถาธิบายไมตรีเป็นอย่างดี นอกจากนี้นักท่องเที่ยวชื่นชอบที่จะมาซื้อขนมหวานอีกด้วย

นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสามารถตอบคำถามการวิจัยในข้อที่ 2 คือ มีแนวทางแก้ไขหรือพัฒนาชุมชนวัดเกาะได้อย่างไร ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขมีดังนี้

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

นักท่องเที่ยวชาวไทย

- ควรส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนเป็นผู้นำเที่ยว
- ควรมีข้อมูลประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวัดเกาะให้มากขึ้น
- ควรเพิ่มลานจอดรถในบริเวณชุมชน
- ควรมีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณวัด
- ควรมีการเพิ่มจำนวนห้องน้ำสาธารณะให้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวต่างชาติ

- ควรมีลาดจอดรถในบริเวณชุมชน
- ควรมีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณวัด
- ควรมีการปรับปรุงสุขาสาธารณะให้สะอาด

ผู้วิจัย

- ควรส่งเสริมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนให้มากขึ้น
- ควรมีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณชุมชน
- ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- บริษัทนำเที่ยวควรจัดให้มีรายการนำเที่ยวชุมชนวัดเกาะ เนื่องจากเป็นท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่า
- ควรมีการจัดอบรมเยาวชนให้ตระหนักถึงบทบาทของชุมชนและเห็นคุณค่าของทุนทางสังคมที่มีอยู่ และส่งเสริมไม่ให้สิ่งที่ดีงามนั้นสูญหายไป
- ควรมีการประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยว และสร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว เข้าเดินทางเข้ามามากยิ่งขึ้น
- ควรจัดทำป้ายข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยว และเป็นข้อความที่ชัดเจนทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดโครงการต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนเพื่อสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และเพื่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมถึงควรมีการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย
- ภาครัฐควรมีการดูแลเอาใจใส่และห้งบประมาณชุมชนในการจัดการเรื่องต่าง ๆ และเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- ช่วยพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ มีหลักการและเหตุผลมาสนับสนุนความคิดก่อให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพในการทำงาน
 - ช่วยสร้างความรู้ ประสบการณ์ จากการศึกษาวิจัยเนื่องจากต้องใช้เวลา ความอดทน และการทำงานอย่างเป็นระบบ ชัดเจน
 - ช่วยสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ จากการทำงานร่วมกัน มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนคติต่อกันระหว่างบุคคล
 - ทำให้คณะวิจัยรู้จักการประสานงานร่วมกับบุคคลอื่นและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
 - ช่วยเพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและก่อให้เกิดผลประโยชน์ที่รวดเร็วในการทำงาน
- สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคตและเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

- นักท่องเที่ยวไม่ค่อยมีเวลาในการตอบแบบสอบถาม เนื่องจากต้องไปเที่ยวต่อและมีเวลาจำกัด
- กลุ่มตัวอย่างบางคนไม่มีความรู้เกี่ยวกับวัดเกาะหรือชุมชนเลยทำให้ตอบแบบสอบถามได้ไม่สมบูรณ์และบางอย่างต้องอาศัยการคาดคะเน
- ระยะเวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสั้นเกินไปส่งผลให้การกระจายของข้อมูลต่ำเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมักจะมีมาเป็นกลุ่มคณะ
- ช่วงเวลาเก็บข้อมูลอยู่ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวน้อย
- ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ข้อมูลไม่ค่อยชัดเจน ตอบปัญหาบางอย่างไม่ค่อยได้หรือไม่มีความชัดเจน

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2536). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). พัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). รายงานสถิติประจำปี 2540. กรุงเทพฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). สรุปสถานการณ์ตลาดในประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). วาระแห่งชาติเพื่อ "การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน". จุลสารการท่องเที่ยว.
- กิตตินันท์ อรรถบพ. (2542). "การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสมาชิกบางประเภทและสมาชิกบางประเภทและสมาชิกบางประเภทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา". ภาคนิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กอบแก้ว ไชยสมนึก (สัมภาษณ์)
- จรินทร์ แสงเจริญ. (2547). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีผลต่อการบริหารจัดการ ด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองเพชรบุรี.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2537). พัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. เอกสารประกอบการสัมมนาจัดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ดวงพร โรจน์เจริญวัฒนา. (2543). "ทัศนคติของผู้มาท่องเที่ยวเยือนป่าสักชลสิทธิ์ต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์". ภาคนิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พินดา ธนพัฒน์พงศ์ และคณะ. (2539). "การสำรวจความพึงพอใจในการให้บริการต่าง ๆ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์". คณะรัฐประศาสนศาสตร์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พงศ์ศักดิ์ พิทักษ์มหาเหตุ. (2538). ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยวแนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแบบอนุรักษ์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปกเกล้า.
- นิคม จารุมณี. (2536). การจัดการอุตสาหกรรมบริการ. กรุงเทพฯ: โอเรียนสโตร์.
- บริษัทมรดกโลก จำกัด. (2537). รายงานโครงการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดการให้แสงสว่างโบราณสถานในตัวเมืองเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: เพทายการพิมพ์.
- บุญมี พิบูลย์สมบัติ. (2543). บรรณานุกรม. วัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี. เพชรบุรี: บริษัทเพชรภูมิการพิมพ์.
- ภูสวัสต์ สุขเลี้ยง. (2545). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยโป่งผาสาด อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย: บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มธุวรรณ พลวัน. (2546). ปัจจัยเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวกรณีศึกษาตลาดน้ำท่าคา ตำบลท่าคา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2543). รายงานสรุปภาพรวมการท่องเที่ยวประเทศไทยและกรณีศึกษาโครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว (เชียงราย, แพร่, นอนงบัวลำพู, เลย, กระบี่, ตรัง, นครปฐม, เพชรบุรี). กรุงเทพฯ: มปท.

- ไพฑูริย์ พงศบุตร และวิลาศวงศ์ พงศบุตร. (2536). **คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพดี เสตพรณ. (2543). **ภูมิศาสตร์ประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: พิธีกรรมการพิมพ์.
- รวีวรรณ ชินะตระกูล. (2533). **คู่มือการทำวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2545). **กลยุทธ์และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน**. เอกสารประกอบการบรรยายโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการจัดการเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมกับการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ณ โรงแรมริเจนท์ ซะอ่า. 4 กันยายน.
- วิชุด วิญญกุล. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบุรี**.
- วิลลสิทธิ์ ทรายงกูร. (2536). **พฤติกรรมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2539). **คุณภาพในงานบริการ**. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- วรรณ วาษ์วานิช. (2539) **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). **สังคมวิทยาการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศึกษานิเทศ. (2533). **หลักการมัคคุเทศก์**.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). **รายงานวันสุดท้าย "โครงการการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ"**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กองบริการที่ปรึกษาศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2534.
- สำรวย เกษกุล. (2538). **"ความพึงพอใจของผู้บริหารต่อการบริหารของสำนักทะเบียน อำเภออุษาคเนย์ จังหวัดศรีสะเกษ"**. ภาคนิพนธ์หลักสูตรพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อดิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. (2531). **ปัญหาการพัฒนาชุมชน บทเรียนจากกรณียกกระบัตรโครงการพัฒนาชนบทกลุ่มลุ่มน้ำแม่กลอง**. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อดิศร วงศ์คงเดช. (2539). **การพัฒนาความร่วมมือ สสม. เขตเมืองขอนแก่น: ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**.
- หลุย จำปาเทศ. (2533). **จิตวิทยาการจูงใจ**. กรุงเทพฯ: บริษัทสามัคคีสาสน์ จำกัด.
- Coltman, Michael M. (1989). **Travel and Tourism**. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Mcintosh, Robert W. and Charles R. Goeldner. (1984). **Tourism: Principles. Practices. Philosophies**. New York: Wiley Press.
- World Tourism Organization. (1995). **Global Tourism Forecasts to the year 2000 and beyond: The world. Volume 1**. Madrid.
- <http://www.geocities.com/buucu/5231/morakot2.doc>, เข้าถึงวันที่ 24 มิ.ย. 2550, 14.00 น.
- http://www.Human.cmu.ac.th/nebook/006103/lessun_10101.htm, เข้าถึงวันที่ 2 ก.ค. 2550, 10.30 น.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือวิจัย
(แบบสอบถาม)

แบบสอบถามงานวิจัย

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ

เรียน นักท่องเที่ยวที่เคารพ

ด้วยคณะผู้วิจัยเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กำลังทำการวิจัยเพื่อการศึกษาวิชาการวิจัยทางการท่องเที่ยว เรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ โดยมี ดร. โฉมยง โต๊ะทอง และอาจารย์ณัฐวุฒิ สุวรรณช่าง เป็นที่ปรึกษา

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการบริหารและจัดการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะให้มีคุณภาพและความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ และสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและใคร่ขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ ที่นี้

ขอแสดงความนับถือ

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย \surd ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. อายุปี
2. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง
------------------------------	-------------------------------
3. ที่อยู่ปัจจุบัน

☐ กรุงเทพฯ ฯ	☐ ต่างจังหวัด ระบุ.....
-------------------------------------	--
4. การศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
---	------------------------------------	---
5. อาชีพ

☐ นักเรียน / นักศึกษา	☐ ข้าราชการ	☐ พนักงานบริษัท
☐ รัฐวิสาหกิจ	☐ รับจ้างทั่วไป	☐ ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว
☐ อื่นๆระบุ.....		
6. รายได้

☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ 5,001 - 10,000 บาท
☐ 10,001 - 15,000 บาท	☐ 15,001 - 20,000 บาท
☐ 20,001 - 25,000 บาท	☐ 25,001 - 30,000 บาท
☐ มากกว่า 30,000 บาท	

7. รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยว

☐ มาคนเดียว	☐ มากับครอบครัว	☐ มากับเพื่อน
☐ มาเป็นกลุ่มกับคณะ	☐ มากับบริษัททัวร์	☐ อื่นๆ ระบุ

8. ท่านรู้จักวัดเกาะ จากแหล่งข้อมูลใด

☐ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร	☐ เพื่อน บุคคลในครอบครัว
☐ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	☐ อินเทอร์เน็ต (Internet)
☐ บริษัทนำเที่ยว	☐ อื่นๆ ระบุ

9. ท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยววัดเกาะกี่ครั้ง

☐ มาเป็นครั้งแรก	☐ 2 - 3 ครั้ง
☐ 3 - 4 ครั้ง	☐ มากกว่า 4 ครั้ง

10. เหตุผลที่ท่านตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวชุมชนวัดเกาะ (กรุณาจัดเรียงลำดับตามความสำคัญจากมากไปน้อย)

- การเดินทางสะดวกสบาย ระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก
- เพื่อน / บุคคลในครอบครัวแนะนำให้มา
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวไม่แพงมากนัก
- สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- สนใจศิลปะของวัดเกาะ เช่น ภาพเขียนฝาผนัง โบสถ์ สถาปัตยกรรมภายในวัด
- สนใจวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนวัดเกาะ
- มาซื้อขนมหวาน
- มาซื้อ - สั่งทำทอง
- อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2

ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว

คำชี้แจง

โปรดใส่เครื่องหมาย √ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

- แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ท่านเคยเดินทางมาเที่ยวแล้ว (ภายในระยะเวลา 1 ปี) มีจำนวนเท่าใด
 น้อยกว่า 4 แห่ง 5 - 8 แห่ง 9 - 12 แห่ง มากกว่า 12 แห่ง
- โดยปกติทั่วไปท่านให้ความสนใจข่าวสารด้านการท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด
 มาก ปานกลาง
 น้อย ไม่สนใจเลย
- ท่านให้ความสนใจและแสวงหาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวบ่อยครั้งเพียงใด
 ทุกวัน ทุกสัปดาห์
 ทุกเดือน เฉพาะเมื่อต้องการเดินทางท่องเที่ยว

4. ท่านติดตามข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวจากแหล่งใดมากที่สุด

☐ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร	☐ เพื่อน บุคคลในครอบครัว
☐ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	☐ อินเทอร์เน็ต (Internet)
☐ บริษัทนำเที่ยว	

5. เหตุผลที่ทำให้ท่านตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวคืออะไร

- ต้องการเพิ่มพูนความรู้ ความเพลิดเพลินและพักผ่อนหย่อนใจ
- ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว
- ความน่าสนใจและกิจกรรมการให้บริการต่างที่มีในแหล่งท่องเที่ยว
- ทั้งสามส่วนประกอบกัน

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวของ
ชุมชนวัดเกาะแก้วสุทธาราม อ.เมือง จ.เพชรบุรี

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในตาราง ให้ตรงกับความรู้สึกที่เป็นจริงของท่าน

ด้านการท่องเที่ยว	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความสะอาดในส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้					
1.1 ที่จอดรถภายในบริเวณชุมชนวัดเกาะ 1.2 ถนนและทางเดินภายในบริเวณชุมชน วัดเกาะ 1.3 บ้านเรือนในบริเวณชุมชนวัดเกาะ 1.4 สถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ 1.5 สุขาสาธารณะ 1.6 แม่น้ำเพชรบุรี					
2. ความสวยงามและความน่าสนใจของชุมชนวัดเกาะ					
2.1 ภาพเขียนฝาผนังภายในอุโบสถวัด เกาะ 2.2 สถาปัตยกรรมภายในวัดเกาะ 2.3 เมรุลอยภายในวัดเกาะ 2.4 วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนมี เอกลักษณ์ที่น่าสนใจ (บ้านเรือน, อาชีพ) 2.5 สินค้าของชาวบ้านในชุมชนวัดเกาะ (การทำทอง,ขนมหวาน) 2.6 เส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนวัด เกาะ					
3. สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนวัดเกาะ					
3.1 ทิวทัศน์และบรรยากาศของชุมชนวัด เกาะ 3.2 ความสะอาดในบริเวณชุมชนวัดเกาะ					

ด้านการท่องเที่ยว	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. บริการด้านการคมนาคมขนส่ง					
() เดินทางโดยรถส่วนตัว () เดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง 4.1 การเดินทางสะดวกสบาย 4.2 การเดินทางมีความปลอดภัย 4.3 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4.4 ระยะทางที่ใช้ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
5. บริการด้านสาธารณสุขโรคและสิ่งอำนวยความสะดวก ในด้านความปลอดภัยและความสะดวกของสิ่งต่อไปนี้					
5.1 สุขาสาธารณะ 5.2 ถึงขยะ 5.3 ที่จอดรถ 5.4 ที่นั่งพักผ่อน 5.5 โทรศัพท์สาธารณะ 5.6 ป้ายข้อมูล, ป้ายบอกทาง 5.7 ถนนหนทางและการคมนาคม					
ด้านการท่องเที่ยว	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. ทัศนียภาพของคนในชุมชนท้องถิ่น					
6.1 ชาวบ้านมีความเป็นมิตรและยิ้มแย้มแจ่มใส 6.2 ชาวบ้านพูดจาสุภาพ และมีมารยาทดี 6.3 ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี 6.4 ชาวบ้านมีความรู้ และสามารถให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

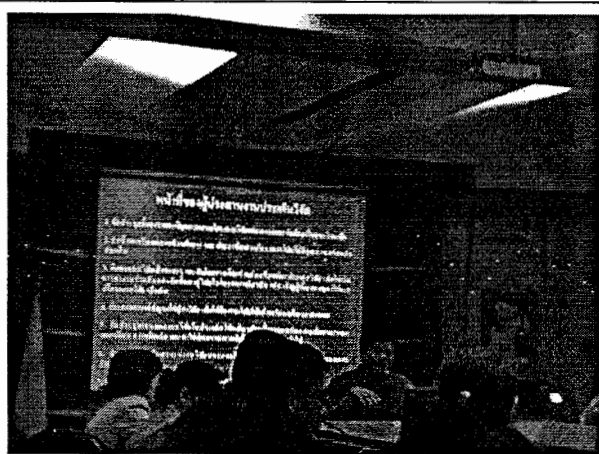
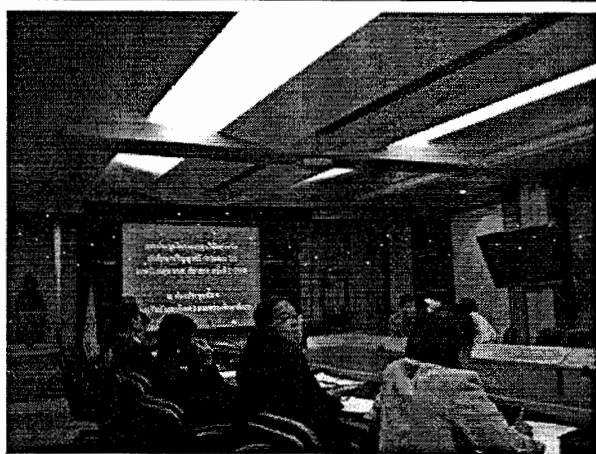
ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามฉบับนี้
 และขอให้ท่านเดินทางท่องเที่ยวโดยสวัสดิภาพ

สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

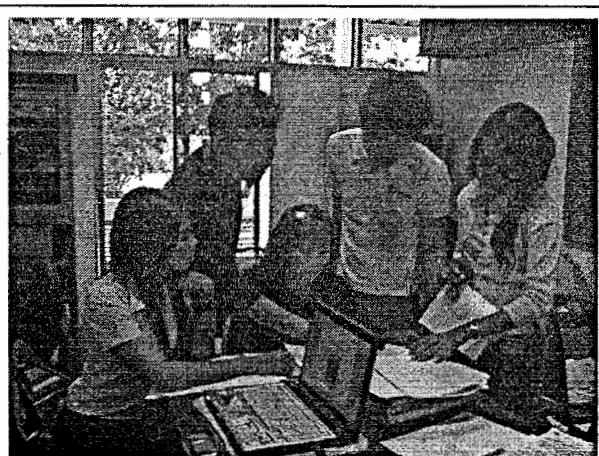
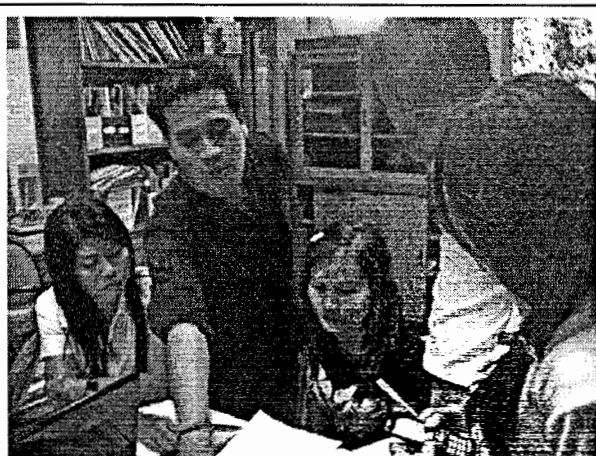
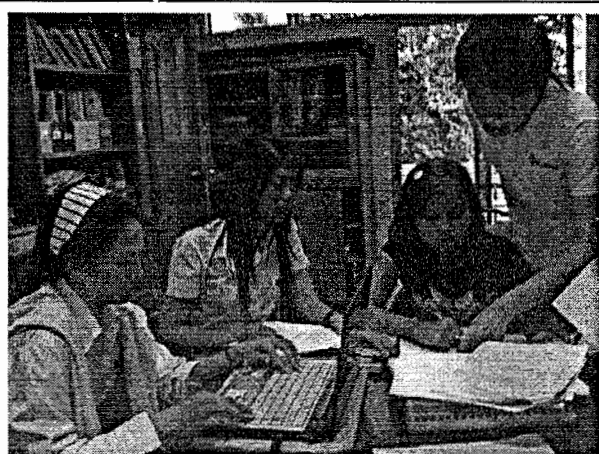
๐๕๓๐๔๐๕๓ ๐๕๓๐๕๓๐๕๓

ภาคผนวก ข
ประมวลภาพกิจกรรม

ภาพกิจกรรมระหว่างดำเนินการวิจัย

การเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังข้อตกลงและข้อปฏิบัติในการวิจัยของอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการกับสกว.

การประชุมระหว่างคณะผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ